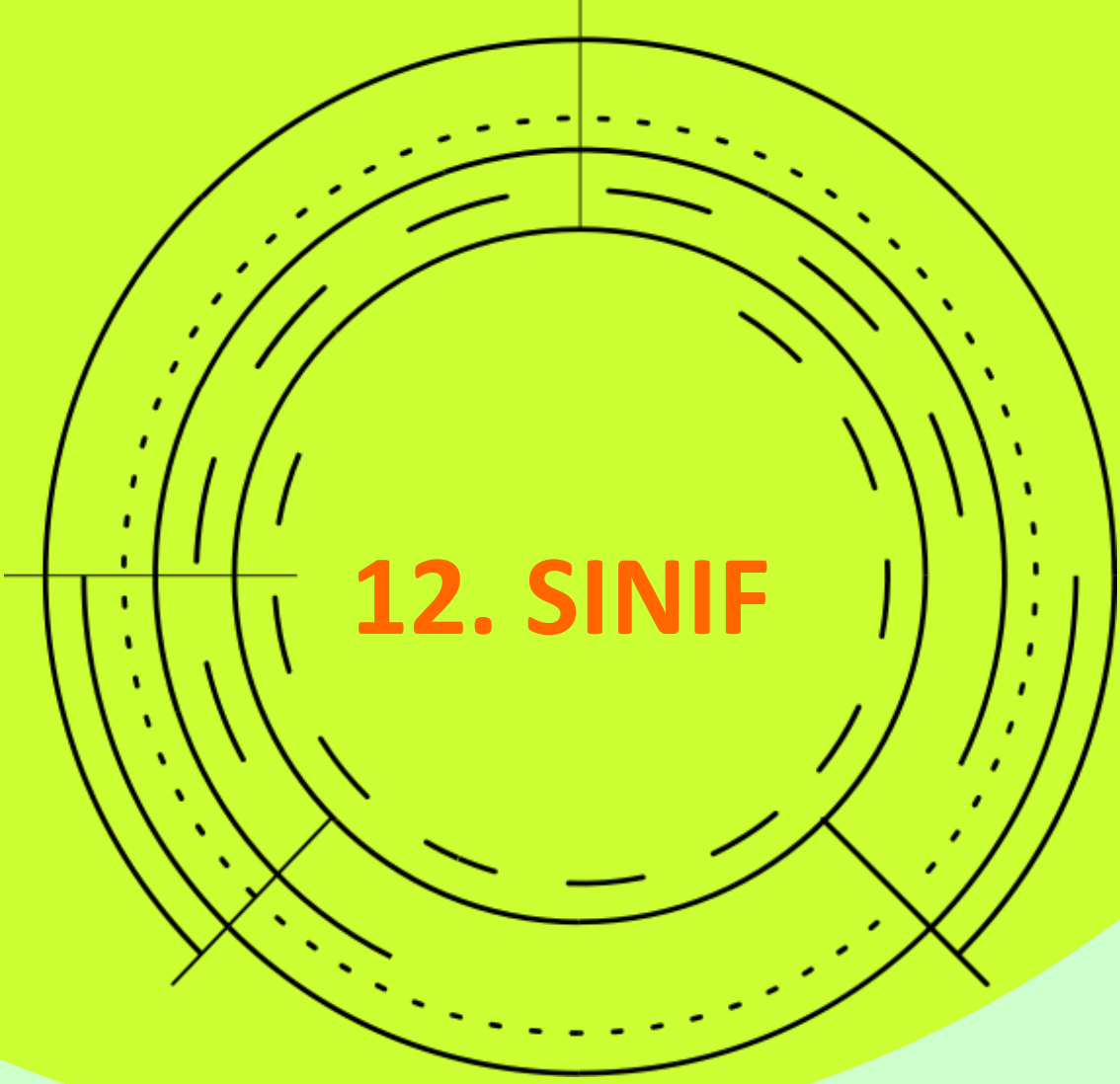

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

SINAVLARA
HAZIRLIK
KİTAPÇIĞI

İSLAM VE BİLİM

1. DİN-BİLİM İLİŞKİSİ

İslam'ın ve bilimin gayesi

İslam, ahlaki ilkeler ortaya koyar ve insanlar arası ilişkileri hukuk yoluyla düzenler. Kur'an ve sünnet çerçevesinde yaşayan kişinin dünyada ve ahirette mutlu olacağını müjdelir. Bilim, varlıkların yapısını ve işleyişini neden sonuç ilişkisi bakımından inceler, somut ve ispatlanabilir bilgilere ulaşır. İnsanlar bu bilgi birikimi ile ihtiyaç duydukları eşyayı üretirler. Ürettikleriyle hayatlarını kolaylaştırmayı amaçlarlar. İslam'a göre bilimin nihai amacı insanlığa hizmet etmektir.

Din ve bilimin insan yaşamına katkısı

Din, insanın anlam arayışına cevap verir, ahlak ilkeleriyle insanı terbiye eder. İyiliği merkeze alarak bireyin, evreni ve insanı doğru değerlendirmesine yardım eder. İnsana, hayatını manevi yönden zenginleştiren değerler kazandırır. Bilim de bireyin merakını, anlama ve keşfetme ihtiyacını karşılar. Bilim, insanın kâinatı anlamasını sağlar ve hayatını kolaylaştırmayı amaçlar. Bilim, dinî ve ahlaki değerleri dikkate almalıdır.

Din ve bilim arasındaki ilişki

Dinin kaynağı her şeyi yaratan, yaşatan ve her an kontrolü altında tutan Allah'tır (c.c.). Her varlık, Yüce Allah'ın kurduğu sistemin işleyişi içerisinde mevcudiyetini sürdürür. Bu sisteme **adetullah** veya **sünnetullah** denir. Bilim, bu sistem hakkında elde edilen düzenli ve metodolojik bilgilerden oluşur, insan ürünü ve birikimidir. Sünnetullah olarak isimlendirilen sistem değişmez iken bilim sürekli olarak ilerler ve gelişir.

İslam'da Bilim ve Doğru Bilgi

İslam dininde bilgi ve bilime büyük önem verilir. Birçok ayet insanları varlıkların yaratılışı üzerine düşünmeye teşvik eder. Kur'an-ı Kerim'de İnsanlar bakmaya, görmeye, düşünmeye, anlamaya ve aklı kullanarak doğruya ulaşmaya çağrılır. Hz. Peygamber de ilim öğrenmeyi birçok hadisinde teşvik etmiştir.

2- İSLAM MEDENİYETİNDE BİLİM VE DÜŞÜNCENİN GELİŞİMİ

Medeniyet, insanların bir nesilden diğerine aktardıkları siyasal, sosyal, ekonomik faaliyetler, kurumlar, değerler ve kavramların hepsidir. İslam medeniyetinin ana kaynağı vahiydir. İslam medeniyetinin bilim ve düşünce tarihi Kur'an'ın "Oku!" emriyle başlar. Allah ve Peygamber'in ilme dair emir ve teşvikleri, okuma-yazma, araştırma-öğrenme ve öğretim seferberliği başlatmıştır. Öncelikle dinin ana kaynağı olan Kur'an ve hadislerin öğretimi ve yazımı çalışmaları başladı. Kur'an ve sünnetin anlaşılıp yorumlanması, dinî hükümlerin öğretimi çabaları görüldü. Hadis, Tefsir, Fıkıh ve Kelam gibi dini ilim dalları oluştu.

Vahiy merkezli başlayan İslam bilim ve düşüncesinin önemli aşamalarından biri felsefenin İslam dünyasına girmesidir. Felsefenin İslam dünyasına girmesi tercüme faaliyetlerinin bir sonucudur. İlk çeviri çalışmaları Emeviler Dönemi'nde başlamış, 750 yılından 900 yılına kadar sürmüştür. Bu dönemde Sanskritçe, Pehlevi, Yunanca ve Süryaniceden eserler tercüme edilmiştir. Müslüman bilim adamları öncelikle, Batı'da Roma ve Doğu'da Çin olmak üzere, diğer devletlerde geliştirilen bilim ve teknolojinin yanlış ve tutarsız noktalarını çıkartarak almış, kendilerine fayda sağlayacak duruma getirmişlerdir. İlk adım niteliğindeki çalışmalarının ardından, elde ettikleri bilgileri değerlendirip yorumlayarak bilim ve teknolojiye katkıda bulunmaya başlamışlardır.

Müslümanlar tercüme faaliyetlerinin yanında matematik, astronomi, haritacılık, coğrafya, fizik, kimya, tıp, zooloji, botanik, biyoloji ve benzeri bilim dallarında ilerlediler. Müslümanlar arasında ilim dalları o kadar çeşitlenmiştir ki bu ilim dallarının tasnifini yapmak üzere eserler yazılmaya başlanmıştır.

İslam dünyasında 7. yüzyılda başlayan ilim ve düşünce gelişimi 10. yüzyılda zirveye ulaşmıştır. Daha sonra dünya bilimine yön verecek konuma gelmiş, yaklaşık 500 yıl bilim ve düşünce tarihinde egemenliğini sürdürmüştür. İslam dünyasındaki bilimsel gelişmeler, etrafındaki diğer kültür ve medeniyetleri de etkilemiştir. Batı medeniyeti ve bugünkü modern bilim ve teknolojinin temelleri ile gelişimini, İslam bilim ve medeniyetine borçludur.

3- İSLAM MEDENİYETİNDE EĞİTİM KURUMLARI

İnsanlara faydalı bilgiler öğrenmek ve öğretmek dinde en hayırlı işlerden biri olarak tanımlanmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.) Mekke'de çok zor şartlarda eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmüştür. Baskı altında yaşayan Müslümanlar için Ebu'l Erkam'ın (r.a.) evi o dönemde ilk eğitim ortamı olmuştur. İlk dönemlerde mescit etrafında şekillenen eğitim öğretim faaliyetleri, İslam'ın geniş coğrafyalara yayılmasıyla kurumsallaşarak devam etmiştir.

Bir eğitim/bilim kurumu olarak mescit-cami

İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren eğitim ve öğretim mescit-cami merkezli yapılmıştır. Hz. Peygamber, Medine'ye hicret edince ilk iş olarak bir mescit-cami inşa etmiştir. **Mescid-i Nebevi** adı verilen bu cami, sadece namaz kılınan bir mekân olmamıştır. Burada insanlar dinî ve sosyal meseleleri istişare eder, okuma yazma öğrenir ve Hz. Peygambere sorular sorarak bilgi edinirlerdi. Bu mescide bitişik olarak yapılan Suffe adındaki okulda da öğrenciler ilim öğrenirlerdi. İslam tarihi boyunca mescitler, namaz ibadeti yanında eğitim öğretim işlevini de devam ettirmiştir. Buralarda kurulan ders halkalarında Kur'an-ı Kerim, tefsir, hadis, fıkıh ve siyer gibi ilimler okutulmuştur.

Mektep

Bugünkü anlamda ilkokul seviyesinde okuma yazma eğitimi ve temel dinî bilgilerin verildiği okullardır. İslam'ın ilk yıllarında mescitlere bitişik olarak inşa edilen mektepler, özellikle Hz. Ömer döneminde yaygınlaşmış ve kurumsallaşmıştır. Onun döneminde pek çok mektep açılmış, ders veren muallimlere maaş bağlanmıştır. Emevi, Abbasi ve sonraki dönemlerde belli müfredata sahip kurumlar olarak çoğalmıştır.

Medrese

Yükseköğretim faaliyetlerinin yapıldığı kurumlardır. Medreselerin kurumsallaşmasında çığır açan kişi, Selçuklu veziri Nizamülmülk'tür (ö. 1092). Onun Bağdat'ta kurduğu Nizamiye Medresesi, İslam dünyasındaki ilk büyük medresedir. Nizamiye Medreselerinde dinî ilimlerin yanında; edebiyat, matematik ve mantık gibi dersler de okutulmuştur. Dört yıllık eğitim veren bu medreselerde dönemin en iyi müderrisleri ders vermiştir. Selçuklulardan sonra kurulan medreselerde de Nizamiye Medreseleri örnek alınmıştır. Konya'da Karatay Medresesi, Sırçalı Medrese ve Sivas'ta Gök Medrese, Çifte Minareli Medrese bunlardan sadece birkaçıdır.

Osmanlı Devleti döneminde açılan medreselerin en önemlileri İstanbul'da açılan Sahn-ı Seman ve Süleymaniye medreseleridir. İslam coğrafyasında başta Basra, Nişabur, İsfahan, Musul, Horasan, Semerkand, Buhara, Mısır, Kayseri, Erzurum, Edirne ve Elâzığ olmak üzere pek çok şehirde medreseler açılmıştır. Endülüs Emevileri zamanında İspanya'da açılan Kurtuba Medresesi gibi bazı medreselerde gayrimüslim öğrenciler de eğitim görmüştür.

Daru'l-kurra

Kur'an'ın doğru bir şekilde okunması ve ezberlenmesi, İslamiyet'in ilk yıllarından itibaren önemli görülmüştür. Bu iş için genellikle mescitlerin bir bölümü, bazen de müstakil mekânlar kullanılmıştır. Önceleri Daru'l-Kur'an ve Daru'l-huffaz olarak anılan bu yerlere Osmanlılar döneminde Daru'l-kurra adı verilmiştir. Daru'l-kurralarda her seviyede Kur'an eğitimi verilmiş ve hafızlar yetiştirilmiştir.

Daru'l-hadis

Hadis ilimlerinin öğretildiği yüksek öğretim kurumlarıdır. İslam'ın ilk dört asrında hadis ilmi mescitlerde ders halkaları şeklinde öğretilmiştir. Bağımsız ilk Daru'l-hadis 11. yüzyılda Şam'da açılmıştır. Takip eden süreçte Mısır, Kudüs ve Suriye'de de Daru'l-hadis medreseleri kurulmuştur. Anadolu Selçuklu Devleti zamanında ilk olarak Çankırı'da, ardından Sivas, Konya ve Erzurum'da Daru'l-hadisler açılmıştır. Osmanlılar döneminde ilk Daru'l-hadis İznik'te, daha sonra da Bursa, İstanbul, Tokat, Amasya ve diğer bazı illerde kurulmuştur.

Beytü'l hikme (bilgi evi)

İslam medeniyetinde yüksek seviyede bilimsel araştırmalar ve çeviri faaliyetlerinin yapıldığı merkezlerdir. İslam dünyasında farklı bilimlere karşı başlayan ilgi, Abbasi halifeleri Harun Reşid (ö. 809) ve Me'mun (ö. 833) dönemlerinde artarak devam etti. Felsefe, kimya matematik, geometri, astronomi ve tıp gibi pek çok alandaki eserlerin çeşitli dillerden Arapçaya çevrilmesi amacıyla 830'da Bağdat'ta ilk Beytü'l-hikme kuruldu. Bu kurumlar zamanla fen bilimlerinde çalışmalar yapılan ve zengin kütüphanelere sahip olan akademilere dönüştü. 10. yüzyılın başlarında Tunus'un Kayrevan kentinde kurulan Beytü'l-hikmede tıp, eczacılık, matematik, geometri, astronomi ve botanik alanlarında araştırmalar yapılmıştır.

Kütüphane

Emeviler döneminde mescitler bünyesinde açılan kütüphaneler daha sonraları müstakil kurumlara dönüşmüştür. Kurumsal kütüphanelerden önce bazı âlimlerin özel kütüphanelere sahip olduğu bilinmektedir. Müslümanlar yaşadıkları şehirlerde dönemin en zengin kütüphanelerini kurmuşlardır. Selçuklular ve Osmanlılar döneminde hemen her medresenin bünyesinde kütüphane inşa edilmiştir.

Topkapı, Beyazıt ve Süleymaniye kütüphaneleri bunun birer örneğidir. Endülüs Müslümanları zamanında İspanya’da kurulan en önemli kütüphane Kurtuba’daki saray kütüphanesiydi. Burada 400.000 eserin mevcut olduğu, bu kitapların kırk dört cilt tutan bir kataloğunun bulunduğu bilinmektedir.

Rasathane (gözlem evi)

Astronomik gözlemler yapmak için kurulmuş yapılardır. Sistemli rasathaneler ilk olarak İslam dünyasında ortaya çıkmıştır. İslam dünyasının ilk rasathanesi 828 yılında Bağdat’ta kurulan Şemmâsiye Rasathanesi’dir. Burada ünlü matematikçi Harizmî (ö. 847) görev yapmıştır. Yine 1023 yılında İbn Sina (ö. 1037) için Hemedan şehrinde rasathane kurulmuştur. Ayrıca Melikşah’ın yaptırdığı, Ömer Hayyam dâhil birçok bilim adamının görev aldığı rasathaneler önemli örneklerdir. Tam teşkilatlı ilk büyük rasathane, 1259’da kurulan Merâğa Rasathanesi’dir. Yöneticiliğini Nasîrüddin Tûsî’nin (ö. 1274) yaptığı bu kurumda pek çok astronom ve matematikçi çalışmıştır. Bu rasathane, hassas ölçümlerin başarılı şekilde yapılması sebebiyle İslam bilim tarihinde önemli bir yere sahiptir. İslam dünyasındaki son büyük rasathane, 1575 yılında Sokullu Mehmet Paşa’nın yaptırdığı İstanbul Rasathanesi’dir.

Şifahane

İslam dünyasında hastanelere çeşitli dönemlerde farklı isimler verilmiştir. İlk dönemlerde bîmârîstan, Selçuklular döneminde daru’s-şifa veya daru’l-afiye; Osmanlılar döneminde ise daru’s-şifa ile birlikte daha çok daru’s-sihha, şifahane, bîmârthane ve tımarthane kelimeleri kullanılmıştır. Hz. Peygamber döneminde Hendek savaşında seyyar bir hastane kurulmuş ve sahabeden bir hanım olan Rûfeyde el-Ensariyye (r.a.) yaralıların tedavisiyle ilgilenmişti. İlk teşekküllü hastane, 707 yılında Emevi Halifesi Velid b. Abdülmelik (ö. 749-50) tarafından kurulmuştur.

İslam dünyasında, cerrahi müdahalelerin yapıldığı ve tıp eğitimi verilen pek çok hastane kurulmuştur. İlk Selçuklu hastanesi ve tıp medresesi Sultan Alparslan’ın veziri Nizamülmülk tarafından Nişabur’da kurulmuştur. Kayseri’de 1204’te yaptırılan Gevher Nesibe Hatun hastanesi külliye şeklinde inşa edilmiş ve tıp öğrencilerinin eğitim aldığı bir okul görevi de görmüştür. Yıldırım Bayezid (ö. 1403) zamanında sadece Bursa’da sekiz, 1587 yılında İstanbul’da yüz on tane şifahane bulunurdu.

4- MÜSLÜMANLARIN BİLİM ALANINDA YAPTIĞI ÖNCÜ VE ÖZGÜN ÇALIŞMALAR

Tefsir

Kur’an’ın açıklanması ve yorumlanmasına **tefsir**, bu ilimle uğraşan kişilere de **müfessir** denir. Tefsir yapılırken hangi yöntemlerin kullanılacağını belirleyen ilim dalına **tefsir usulü** denir. Hz. Peygamber, bazı açıklamalar ve yorumlarla ilk tefsir örneklerini bizzat kendisi yapmıştır. Tefsir alanında en tanınmış sahâbi Abdullah b. Abbas’tır. Sonraki dönemlerde tefsir ilmi gelişmiş ve günümüze kadar çok sayıda tefsir kitabı yazılmıştır. Başlıca müfessirler arasında Taberi (ö. 923), Zemahşeri (ö. 1144), Fahreddin er-Râzî (ö. 1210), Ebussuud Efendi (ö. 1574), İsmail Hakkı Bursevi (ö. 1725), Konyalı Mehmet Vehbi (ö. 1949) ve Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır’ı (ö. 1942) sayabiliriz. Cumhuriyet döneminde yazılan en önemli tefsir kitabı, Elmalılı Hamdi Yazır’ın kaleme aldığı, Hak Dini Kur’an Dili adlı eserdir.

Hadis

Hız. Peygamberin söz, tutum ve davranışlarını derleme, açıklama ve yorumlama ile ilgilenen ilim dalıdır. Hadis bilimi ile ilgilenenlere **muhaddis** denir. Hız. Peygamber döneminde bazı sahâbiler onun sözlerini yazmışlar ama hadislerin sistematik şekilde yazıya geçirilmesi Emevi halifesi Ömer b. Abdülaziz (ö. 720) döneminde başlamıştır. Bu alanda yazılmış en güvenilir altı eser İslam dünyasında “Kütüb-i Sittë” adıyla anılmaktadır. Bu altı kitabın yazarları şunlardır: Buhârî (ö. 869), Müslim (ö. 875), Tirmizî (ö. 875), İbn Mâce (ö. 886), Ebu Dâvûd (ö. 888), Nesâî (ö. 916).

Fıkıh

İbadetleri ve beşerî ilişkilerle ilgili kuralları Kur’an ve sünnetten deliller bularak inceleyen bilim dalıdır. İslam hukuku da denilen fıkıh, ibadetlerin yanında evlenme, ticaret, yiyecek içecekler, cezalar gibi toplum düzenini ilgilendiren konularda İslam’ın hükümlerini inceler. Önemli fıkıh âlimleri arasında İmam Azam Ebu Hanife (ö.767), Enes bin Malik (ö. 795), İmam Şâfiî (ö. 819) ve Ahmet bin Hanbel (ö. 855) sayılabilir.

Kelam

İslam dininin inanç esaslarını ayet, hadis ve akli kullanarak açıklayan, yorumlayan, ispat eden ve başka din ve inançlardan gelebilecek eleştirilere karşı savunan bilim dalıdır. Bu bilim dalının, inanç esaslarını

tartışmaya girmeden izah eden alt koluna ise **akaid** denir. Ebu Hanife'nin Fıkhu'l Ekber'i kelimeler alanındaki ilk eserlerdendir. İmam Maturidi (ö. 944), İmam Eş'ari (ö. 1291'den sonra), Bakıllani (ö. 1013), Nesefi (ö. 1289) ve İzmirli İsmail Hakkı (ö. 1946) bu alanda önemli eserler vermişlerdir.

Coğrafya

İslam dünyasında ilk çalışmalar çevirilerle başlamış, sonraları ortaya konan özgün eserlere Kitabü'l-Büldan (ülkeler, şehirler kitabı) denmiştir. Bu çalışmaların ilkinin Belhî (ö. 934) yapmıştır. Osmanlılar döneminde Piri Reis (ö. 1554) ve Seydi Ali Reis (ö. 1565) gibi coğrafyacıların çizdikleri haritalar dünya çapında çalışmalardır. Seyyahların gezip gördükleri yerler hakkında yazdıkları seyahatnamelerde de coğrafyaya ilişkin önemli bilgiler yer alır. İbn Batuta (ö. 1377) ve Evliya Çelebi'nin (ö. 1682) seyahatnameleri en meşhurlarıdır. Uluğ Bey (ö. 1449) ve Kâtip Çelebi (ö. 1657) de coğrafya alanında eserler vermişlerdir. Mesudî (ö. 956), İstahrî (ö. 952) ve batılılar tarafından Arapların Pilius'u denilen Zekeriya Kazvinî (ö. 1283) ünlü coğrafyacılarıdır.

Dil

Mekke ve Medine dinî ilimler yanında şiirin; Kûfe ve Basra ise gramer çalışmalarının merkezi olmuştur. Dil çalışmaları İslam dünyasında ilk olarak Hz. Ali'nin talebiyle, Ebu'l-Esved ed-Düeli (ö. 688) tarafından yapılmıştır. Emeviler ve Abbasiler döneminde Kur'an ve hadisin inceliklerini anlamak amacıyla başlayan dil ve edebiyat çalışmaları, daha sonra bağımsız bir bilim dalı hâlini almıştır. Bu dönemin en meşhur dil bilgini Câhız'dır (ö. 869). Onun Kitabü'l-Hayevan isimli eseri günümüze kadar ulaşmıştır. Sonraki dönemlerde yapılan çalışmalar İslami edebiyatı oluşturmuştur. Bugün dünya edebiyatının klasikleri arasında Mevlânâ (ö. 1273) , Hafız (ö. 1390 [?]) ve Fuzuli (ö. 1556) gibi onlarca Müslüman şair ve yazar vardır.

Tarih

Kur'an-ı Kerim'de geçmişte yaşanan olayların anlatılması ve geçmiş milletlerin akıbetlerinin araştırmalarının istenmesi bu biliminin gelişmesinde etkili olmuştur. İslam dünyasında tanınan en ünlü tarihçilerden bazıları İbn İshak (ö. 768), Vakıdî (ö. 823), İbn Hişam (ö. 833), İbn Sa'd (ö. 845), Belâzuri (ö. 892), Taberi, Mesudi (ö. 956), İbn Haldun (ö. 1406), Naima (ö. 1716) ve Ahmet Cevdet Paşa'dır (ö. 1895). İslam tarihinin ilk yazılı tarih kaynaklarını **siyer** kitapları oluşturur. Peygamberimizin hayatını anlatan bu ilim dalında İbn İshak, İbn Hişam, Ahmet Cevdet Paşa önemli çalışmalar yapmışlardır.

Felsefe

Felsefenin İslam dünyasına girişi; Aristo ve Platon'un eserleri başta olmak üzere, Grek felsefesine ait önemli eserlerin 8. ve 9. yüzyıllardan itibaren Arapçaya tercüme edilmesiyle başlamıştır. İslam felsefesi kelam, tasavvuf ve hukuk ilimlerine düşünsel bir derinlik katmıştır. Müslüman filozofların felsefeye getirdiği yeni yorumlar batı dünyasında taraftar bulmuş; İbn Rüşd'ün (ö. 1198) din felsefesi alanındaki düşünceleri yüz yıllarca batı düşüncesini etkilemiştir. Averroizm (İbn Rüşdçülük) akımının batının aydınlanma dönemine katkıda bulunduğu bilinmektedir. Kindî (ö. 873), Ebu Bekir Zekeriya er-Râzî (ö. 925), Farabi (ö. 950), İbn Sina ve Gazali (ö. 1111) gibi isimleri sayabiliriz.

Astronomi

Kur'an-ı Kerim'in gökyüzünü araştırmaya, evreni incelemeye teşvikleri astronomi alanındaki çalışmalar için itici güç olmuştur. Müslüman bilim adamlarının eserleri Latinceye çevrilmiş ve batılı astronomlara da kaynak olmuştur. Bunlardan Ferğânî'nin (ö. 861) yıldızlar hakkında yazdığı Cevâmî adlı eser; onu Avrupa'da tanınan bir bilim adamı yapmıştır. Ebu Said es-Sicî (ö. 1024) ve Birûnî (ö. 1061) gibi isimler, dünyanın döndüğünü Kopernik'ten yaklaşık beş yüz yıl önce yazmışlardır. Ayrıca Birûnî astronomi ile ilgili yaklaşık 70 kitap yazmış, kitaplarında güneş ve ay tutulmasını çizimlerle açıklamıştır. Ferazî (ö. 777), gök cisimlerinin yükseltisini ölçmek için **usturlab** kullanmıştır. Battânî (ö. 929) Güneş yılını 365 gün 5 saat 46 dakika 24 saniye olarak ölçmüş, astronomiye katkılarının dolayısıyla Ay'ın bir bölgesine onun adı verilmiştir. Uluğ Bey Semerkant'da rasathane kurarak astronomi ile ilgili ansiklopedik eserler kaleme almıştır. Ali Kuşçu (ö.1474), yıldızların yerlerini gösteren cetveller hazırlamış, rasathaneler kurarak birçok öğrenci yetiştirmiştir.

Fizik

Müslüman bilim adamları; yerçekimi, atmosferin yapısı, ışık, aynalar ve optik gibi fiziğin bütün alanlarıyla ilgilenmişlerdir. İbnü'l Heysem (ö. 1039) optik, ışınlar ve görme ile ilgilenmiş; fotoğraf makinesinin icadından önce karanlık oda, ters görüntü ve mercekler hakkında ufuk açan çalışmalar yapmıştır. Kitabü'l Menazir (görme üzerine) adlı eseri ve diğer eserleri Latinceye çevrilmiş ve yaklaşık 600 yıl boyunca Avrupa'yı

etkilemiştir. Birûnî jeolojik incelemeleri ve fosiller üzerindeki gözlemleriyle tabiat tarihi bakımından önemli bulgular elde etmiştir. Cizreli âlim Cezerî'nin (ö. 1206) icat ettiği su saati, güneş saati, otomatik çalışan su makinesi, pompa, saz çalan robot günümüz mekanik ve sibernetik biliminin ilk örneklerini oluşturmaktadır.

Kimya

Müslüman ilim adamları kimya biliminin gelişmesine önemli katkı sağlamışlardır. Cabir bin Hayyan (ö. 776) metalleri sertleştirme üzerine çalışmış; nitrik asit, hidrojen klorür ve sülfürik asitin rafine ve kristalize yöntemlerini icat etmiştir. Cabir bin Hayyan, sitrik asit, asetik asit, tartarik asit ve arsenik tozunun mucidi olarak bilinmektedir. Ebu Bekir Zekeriya er-Râzî gliserin, soda, sirke asidi ve nitrik asit gibi maddeleri keşfetmiştir. Aziz Sancar'a (d. 1946), kimya alanında yaptığı çalışmalar dolayısıyla Nobel ödülü verilmiştir.

Matematik

Cebir ilminin kurucusu Harizmî, logaritmayı geliştirmiş ve sıfırlı ondalık sayıyı bulmuştur. 12. yüzyılda Latinceye çevrilen El-Cebr ve'l-Mukabala adlı eseri, Avrupa'da da önemli bir kaynak olarak kabul edilmiştir. İbnu'l-Heysem ve Hâzinî (ö. 1155) dört ve beş bilinmeyenli denklemleri çözmeyi başarmış, Ali Kuşçu çağının sınırlarını aşan astronomik hesaplamalar yapmıştır. "Tusi Çifti" kavramını matematik dünyasına kazandıran Nasîruddin Tusi (ö. 1274) bu teorisiyle gezegen hareketlerini açıklamıştır. Trigonometrinin kurucusu Ebu'l-Vefa Buzcânî'dir (ö. 998). Buzcânî, "zıl" adı altında tanjantı, "kutru-ı zıl" adıyla sekantı tarif etmiştir. Gıyasettin el-Kaşi (ö. 1429), pi (Π) sayısının gerçek değerini keşfeden ilk bilim adamıdır. Matematiksel işlemlerde irrasyonel sayıların da rasyonel sayılar gibi kullanılabileceğini ilk defa Ömer Hayyam (ö. 1131) ispat etmiştir. Hayyam'ın genelde matematiğin ve özelde analitik geometrinin gelişimi üzerindeki etkisi çok büyüktür; çalışmaları Şerafeddin et-Tûsî'ye (ö. 1213) kadar İslâm matematiğinde, Descartes'a (ö. 1650) kadar Batı matematiğinde aşılammıştır. Abdülhamit b. Türk (ö. 854), Hazîn (ö. 971) ve Mirim Çelebi (ö. 1585) matematik alanında önemli eserler vermişlerdir.

Tıp

Zekeriya er-Râzî çiçek ve kızamık hastalıkları üzerinde araştırmalar yaparak bu hastalıkların birbirinden farklı olduğunu keşfetmiştir. İlk kez böbrek taşlarını ilaçla parçalamış ve ameliyatla çıkarmıştır. Batıda Avicenna diye tanınan İbn Sina, El-Kanun fi't-Tıp (Tıbbın Kanunu) adlı eseri ile tıp dünyasında otorite kabul edilmiştir. Ameliyatlarda anestezi ilk defa Müslüman hekimlerce kullanılmıştır. İbn Sina'nın da narkoz olarak kullanılacak kimyevi maddeler üzerinde çalışmalar yaptığı bilinmektedir. Küçük kan dolaşımı İbnu'n-Nefis (ö. 1288) tarafından bulunmuştur. Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşemseddin (ö. 1459) büyük bir tıp âlimidir. Akşemseddin, batıda iki asır sonra keşfedilecek olan mikrobu "Maddetu'l Hayat" adlı eserinde anlatmıştır.

5. KUR'AN'DAN MESAJLAR

Fâtır suresi 27-28. ayetler

"Allah'ın gökten su indirdiğini görmez misin? Sonra onunla renk ve çeşitleri farklı ürünler çıkardık. Dağların da farklı renklerde; beyaz, kırmızı, simsiyah yolları, kısımları vardır. Aynı şekilde, insanlardan, binek hayvanlarından ve eti yenen hayvanlardan da farklı tür ve renklerde olanlar var. Kulları içinden ancak bilenler, Allah'ın büyüklüğü karşısında heyecan duyarlar. Şüphesiz Allah üstündür, çokça bağışlayıcıdır."

Aynı toprak ve sudan farklı özelliklerde bitkilerin yeşermesi, aynı tip ağaçlardan farklı tat ve çeşitte meyvelerin yetişmesi, Allah'ın (c.c.) varlığının ve yaratmasının delili olarak insanlara hatırlatılır. Ayette, bir yandan tabiatın ihtişamı diğer yandan da bu muhteşem görünümü meydana getiren farklılıkları tek kaynaktan yaratan irade ve güce dikkat çekilir. Böylece insanların düşünüp ibret almaları istenir. Bitkilerde olduğu gibi hayvanlardaki bu çeşitlilik de ilahî kudretin bir delilidir. Buna göre tefekkür eden, ibret alan âlimler Allah'tan (c.c.) hakkıyla korkarlar ve bu anlamda O'nun katında değerleri daha yücedir. Kur'an-ı Kerim; bu ayetlerde, insanları doğadaki incelikleri keşfetmeye yönlendirerek düşünmenin ve bilmenin değerine vurgu yapmaktadır.

Mehmet ERDEM

<https://www.mehmeterdem.biz/>

1.

Cumhuriyetin kuruluşunu takip eden süreçte Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye çevrilmesi ve Türkçe bir tefsir yazılması konusu gündeme geldi. Konu TBMM'de görüşüldü ve karara bağlandı. Bu girişimler sonucu, on iki yıllık uzun bir çalışmanın ürünü olan Hak Dini Kuran Dili adlı tefsir yazıldı. 1935-1939 yılları arasında dokuz cilt olarak yayımlanan bu tefsir, hem dinî ilimlerin hem de fen ve matematik bilimlerinin verilerinden faydalanılarak yazılmıştır.

Bu parçada sözü edilen Kur'an tefsirinin yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mehmet Akif Ersoy
- B) Konyalı Mehmet Vehbi
- C) İsmail Hakkı İzmirli
- D) Elmalılı Hamdi Yazır
- E) Ahmet Hamdi Akseki

2014 LYS

2.

Hz. Muhammed hicretin hemen sonrasında Müslümanlarla Medine'de bir mescit inşa etti. Mescid-i Nebi (Peygamber Mescidi) olarak isimlendirilen bu yapı, beş vakit namaz ve cuma namazının cemaatle kılınması için Müslümanların toplandığı bir yerdi. Mescid-i Nebi zamanla Hz. Peygamber'in sohbet ve vaazlarının gerçekleştiği, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü, askerî işlerin görüldüğü, yabancı elçilerin kabul edildiği ve hukuki meselelerin çözüme kavuşturulduğu bir mekâna dönüştü.

Bu parçadan Mescid-i Nebi ile ilgili aşağıdaki yargıların hangisine ulaşamaz?

- A) Bir ibadet mekânı olarak inşa edilmiştir.
- B) İşlevselliğin öne çıktığı bir mekân olmuştur.
- C) Kurumsallaşma sürecinde önemli bir rol oynamıştır.
- D) Müslümanlar tarafından inşa edilen ilk mescittir.
- E) Toplumsal faaliyetlere merkezlik yapmıştır.

2015 YGS

3.

Kur'an-ı Kerim'in Türkçe çevirileri için genellikle "meal" kavramı kullanılır. Bu kavram, Kur'an'ın Türkçeye yaklaşık olarak aktarılmasını ifade eder. Bu yüzden meal, Kur'an'ın kendisi değil, çevirenin Kur'an'dan anladığıdır. Meallerin farklı olmasında; Kur'an'daki bazı kelimelerin başka dillerde birebir karşılığının olmaması, ayetlerin Arap dili açısından farklı anlamlara açık olması, çevirmenlerin farklı kültürler ve sosyal çevrelerde yetişmiş olması, anlama düzeyleri ve ifade becerilerinin farklı olması gibi unsurlar etkili olmuştur.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Meallerin doğruluğu, kelimelere sadık kalınmasıyla mümkündür.
- B) Meallerdeki farklılıklarda, dilin esnek yapısının rolü söz konusudur.
- C) Çevirmenin ait olduğu bağlam, Kur'an metnine bakışını etkiler.
- D) Meal yazımında Arapça kadar Türkçeyi de iyi bilmek gerekir.
- E) Meallerin Kur'an ile özdeşleştirilmesi doğru değildir.

2016 LYS

4.

İslam tarihi incelendiğinde günümüzdekine benzer bir okuldan bahsetmek mümkün değildir. Ancak hicretten sonra bir ---- kurumunun varlığından bahsedilebilir. Hz. Peygamber'in, on Müslüman çocuğa okuma yazma öğretmeleri karşılığında Bedir Savaşı esirlerini serbest bıraktığı bilinmektedir. Buradan hareketle bir veya birkaç sınıflı bir okulun oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Mescit
- B) Külliye
- C) Mektep
- D) Medrese
- E) Daru's-afiye

5.

Hz. Peygamberin söz, tutum ve davranışlarını derleme, açıklama ve yorumlama ile ilgilenen ilim dalına hadis denir. Bu alanda yazılmış en güvenilir eserler İslam dünyasında ---- adıyla anılmaktadır. Bu kitapların yazarları şunlardır: Buhârî, Müslim, Tirmizî, İbn Mâce, Ebû Dâvûd, Nesâî.

Metinde boş bırakılan yere hangisi getirilmelidir?

- A) Megazi
- B) Muhaddis
- C) Kütüb-i Sitte
- D) Fıkh-u Ekber
- E) Hak Dini Kur'an Dili

6.

İslam dininin inanç esaslarını; ayet, hadis ve akıl ışığında açıklayan, yorumlayan, ispat eden ve başka din mensuplarından gelebilecek eleştirilere karşı savunan ilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tefsir
- B) Kelam
- C) Hadis
- D) Tasavvuf
- E) Fıkıh

AYT-2021

7.

I. Rasathaneler astronomik gözlemler yapmak için kurulmuş gözlemevleridir.

II. Modern dönemde rasathanelerin yerini tamamen uydular almıştır.

III. İslam dünyasında tam donanımlı ilk büyük rasathane İlhanlı'lar tarafından 1259'da kurulan Merâğa Rasathanesi'dir.

İslam toplumunda bir eğitim ve bilim merkezi olan rasathanelerle ilgili verilen bilgilerden hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

8.

I. Rasathaneler astronomik gözlemler yapmak için kurulmuş gözlemevleridir.

II. Modern dönemde rasathanelerin yerini tamamen uydular almıştır.

III. İslam dünyasında tam donanımlı ilk büyük rasathane İlhanlı'lar tarafından 1259'da kurulan Merâğa Rasathanesi'dir.

İslam toplumunda bir eğitim ve bilim merkezi olan rasathanelerle ilgili verilen ifadelerden hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

9.

Kur'an-ı Kerim'deki evren ile ilgili ayetlerden de ilham alan Müslümanlar, değişik yerlerde rasathaneler kurarak önemli çalışmalar yapmışlardır. Bu kapsamda, Dünya'nın eksen eğikliğini doğru bir şekilde belirlemişler, Güneş ve Ay tutulması ile ilgili çalışmalar yapmışlar, astronomi cetvelleri ile atlaslar hazırlamışlar, ansiklopedik eserler yazmışlar ve bu alanda önemli bilgiler yetiştirmişlerdir.

Aşağıdakilerden hangisi bu bilgilerden biri değildir?

- A) Battani
- B) Harezmi
- C) Uluğ Bey
- D) Ali Kuşçu
- E) Nesai

2019 MSÜ

10.

Aşağıdaki eğitim kurumlarından hangisinin tanımı yanlış verilmiştir?

- A) **Beytü'l-hikme:** İslam ilim ve kültür tarihinde tercüme ve yüksek seviyedeki ilmî araştırmaların yapıldığı merkezlerdir.
- B) **Daru'l-hadis:** Hadis ilimlerinin öğretildiği ve hadis ilimlerinde uzmanların yetiştirildiği yükseköğretim kurumlarıdır.
- C) **Daru'l-kurra:** Kur'an öğretilen ve hâfız yetiştirilen, kıraat eğitimi yapılan kurumlardır.
- D) **Mektep:** İslam ülkelerinde ve özellikle Osmanlılarda yükseköğretim faaliyetlerinin yapıldığı yerlerdir.
- E) **Bimarhane:** İslam dünyasında hastanelere verilen ad.

11.

İslam'ın bilgiye bakışı konusunda aşağıda verilen ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Allah, insanı okuma, inceleme ve düşünmeye teşvik etmiştir.
- B) Bilgi edinmenin en temel amacı, insanın yaratıcısını ve kendisini tanımasıdır.
- C) Dinî bilgileri sorgulamadan, olduğu gibi kabul edip uygulamak gerekir.
- D) İnsan, öğrenme ve bilme potansiyeline doğuştan sahiptir.
- E) İnsan öğrendikleri ile dünyayı imar etmeli, güzel ve yararlı işler yapmalı.

12.

İslam kültür ve medeniyetinin gelişip zenginleşmesinde çeviri faaliyetlerinin önemli payı olmuştur. Bu faaliyetlerin sistemli bir şekilde yürütülmesi için Abbasiler Dönemi'nde ciddi adımlar atılmış ve Bağdat'ta bir merkez kurulmuştur. Burada çeşitli dillerde kaleme alınmış pek çok eserin çevirisi yapılarak zengin bir kütüphane oluşturulmuştur. İlmî tartışmaların da yapıldığı bu merkez, Orta Çağ'da ilimler akademisi niteliğinde hizmet vermiştir.

Bu parçada bahsedilen kurum aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nizamiye Medresesi
- B) Daru'l-hadis
- C) Daru'l-kurra
- D) Rasathane
- E) Beytü'l-hikme

2020 AYT

13.

İnsan, yaşamı boyunca karşılaştığı çeşitli sorulara anlamlı cevaplar üretmeye çalışır. Nereden gelmiştir ve nereye gidecektir? Bu dünya yalnızca kendisinden mi ibarettir? Ölüm geri dönüşü olmayan bir yok oluş mudur? Bu türden sorulara anlamlı cevaplar dinden gelir. Din; dünyayı geçici bir durak ve bir imtihan vesilesi olarak niteler, hayatın bu dünyadan ibaret olmadığının ve gerçek yaşam yerinin ahiret yurdu olduğunun altını çizer. Bu durum, insana kendi gerçekliğini aşan daha büyük bir varoluş zemini sunar. Böylelikle de geleceğe yönelik belirsizlikten kurtulmuş olur.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Ahireti kazanmanın yolunun bu dünyadan geçtiği
- B) İnançsızlığın, insanı derin bir bunalıma sürükleyeceği
- C) Ölümün, inananlar için sevinilecek bir şey olduğu
- D) Dinin, insana hayatı anlamlandırma imkânı sunduğu
- E) İnsanın, her şeyi aklıyla çözüme kavuşturamayacağı

14.

Kur'an-ı Kerim; anlaşılacak için indirilmiş, doğrudan insanın aklına hitap eden bir kitaptır. Sadece indiği dönemin insanların zihin ve ruh dünyasına değil, sonraki dönemlerde yaşayan insanlara da hitap eden bir söyleme sahiptir. Bu yüzden Kur'an, başlangıcından günümüze kadar "tefsir" başlığı altında yoğun bir anlama faaliyetinin odağında yer almıştır. Bu çerçevede çok sayıda tefsir eseri kaleme alınmış, bunlar, Kur'an'ın eşsiz anlam hazinelerinin asla bitmeyeceğinin ve beşerî idrak genişledikçe insanlığa yeni ufuklar sunabileceğinin en somut göstergeleri olmuştur.

Bu parçadan hareketle tefsir eserleriyle ilgili aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

- A) Yazıldıkları dönemin niteliklerini yansıtır.
- B) Çok yönlü bir muhtevaya sahiptir.
- C) Yerel olanın, evrensel olanın önüne geçtiği metinlerdir.
- D) Anlamanın yorumla zenginleştiği metinlerdir.
- E) Yorumcunun düşünce ikliminden derin izler taşırlar.

2017 TYT ÖRNEK SORU

1.

İslam medeniyetinde Suffe, Darul Kurra, Beytül Hikme, Rasathane gibi kurumların varlığı aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) Devlet yapısının sistemli olduğunun
- B) Eğitim ve öğretime önem verildiğinin
- C) Ekonomik hayatın iyi olduğunun
- D) Askeri sistemin güçlü olduğunun
- E) Sosyal yardım kurumlarının yaygın olduğunun

2.

- “İlim öğreniniz ve onu insanlara öğretiniz.”
- “İlim müminin yitik malıdır. Nerede bulursa alsın.”
- “İlim öğrenmek, her Müslüman erkek ve kadına farzdır.”

Bu hadislerden aşağıdaki sonuçların hangisine ulaşamaz?

- A) İslam araştırmayı teşvik etmektedir.
- B) Her bilgi olduğu gibi kabul edilmelidir.
- C) Ulaşılan doğru bilgi yaygınlaştırılmalıdır.
- D) İlim öğrenmede cinsiyet ayrımı yapılamaz.
- E) Bilginin kimden geldiği değil doğruluğu önemlidir.

3.

İslam dini kadın erkek ayrımı yapmaksızın tüm Müslümanlara ilim öğrenmeyi farz kılmıştır. Kur'an-ı Kerim'deki pek çok ayet ve Hz. Peygamber'in birçok hadisi insanları düşünmeye ve araştırmaya çağırılmaktadır. Kur'an'ın ilk emrinin "Oku!" olması ve Hz. Muhammed'in (s.a.v) uygulamaları ilim öğrenmeye verilen önemi göstermektedir. İslam dünyasında ilk dönemden itibaren çok sayıda ilim adamı yetişmiş ve bunlar çok farklı alanlarda çalışmalar yapmışlardır.

Verilen metinden çıkarılacak en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İslam, akli kullanmayı ve bilimi teşvik eder.
- B) Müslümanlar birçok icatlar yapmışlardır.
- C) İslam dini akli kullanmayı ve sorgulamayı önemser
- D) İslam medeniyeti bilimsel açıdan ileri bir medeniyettir.
- E) Müslümanlar her alanda bilimsel çalışmalar yapmalıdır.

4.

Hicri II. ve III. yüzyıllar İslam hukuku gelişimi açısından önemli bir dönemdir. Abbasilerin hükümdarlığı dönemine denk gelen bu süreçte önemli âlimler yetişmiştir. Bunlardan biri ehli rey ve ehli hadisin birikimini özümsemiş ve ardından Mısır'da kendisine ait görüşleri açıklamıştır. Adına nispet edilen fıkhi mezhebi kuran bu âlim, İslam hukuk metodolojisinde ilk eser olarak kabul edilen er-Risale isimli kitabı yazmıştır. Ülkemizde de mensupları bulunan bu mezhep imamının görüşleri günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

Bu parçada anlatılan âlim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ebu Hanife
- B) Şafii
- C) Malik b. Enes
- D) Ahmet b. Hanbel
- E) Maturidi

5.

Müslümanlar, Kur'an-ı Kerim'in ve Hz. Peygamber'in bilime teşvik eden mesajlarının rehberliğinde hem din bilimlerine hem de fen ve sosyal bilimlere yönelerek önemli çalışmalar yapmışlardır. 12. yüzyılın sonlarına doğru Batılılar, İslam medeniyetinin üstünlüğünün farkına varmış ve bunu kendi ülkelerine aktarmayı amaçlamışlardır. İslam ülkelerindeki medreselere Avrupa'dan öğrenciler gönderilmeye başlanmış ve Arapçadan Latinceye çeviri faaliyetleri hız kazanmıştır. Avrupa'da ortaya çıkan Rönesans hareketinin oluşmasında İslam dünyasından yapılan çevirilerin büyük etkisi vardır.

Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Batı'nın, İslam medeniyeti ve kurumlarından etkilenmesi
- B) İslam bilim tarihinde Kur'an'ın anlaşılması ve yorumlanması
- C) İslam medeniyetinde bilim ve düşüncenin gelişim süreci
- D) Batı'da bilim ve düşüncenin gelişim süreci
- E) Batı dillerine yapılan tercüme faaliyetleri

6.

Fatih Sultan Mehmet'in hocası ve aynı zamanda büyük bir tıp âlimidir. Bulaşıcı hastalıklar üzerinde önemli çalışmalar yaptı. "Hastalıklar insandan insana, gözle görülmeyecek kadar küçük tohumlar vasıtasıyla geçer." görüşü ile bilim tarihinde ilk kez "mikrop ve bulaşma" tezini ortaya attı. Mikrobu tarif ederek vücuda girdikten sonraki kuluçka ve gelişim dönemlerini açıkladı.

Hakkında bilgi verilen âlim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Zekeriya er-Râzî
- B) Akşemseddin
- C) İbnü'n-Nefis
- D) İbn Sina
- E) Farabi

7.

Medreselerle ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Medreseler ileri düzeyde eğitim veren kurumlardır.
- B) Yalnızca Müslümanlar eğitim-öğretim almışlardır.
- C) İslami ilimler yanında pozitif ilimler de okutulmuştur.
- D) İlk büyük medrese Nizamü'l-Mülk tarafından kurulmuştur.
- E) İslam medeniyetinde eğitim-öğretime verilen önemin göstergesidir.

8.

Aşağıdakilerden hangisi İslam medeniyetinde Astronominin gelişmesine doğrudan katkı sağlayan etkenlerden biri değildir?

- A) Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette gökyüzünden, yıldızlardan ve diğer gök cisimlerinden bahsedilmesi
- B) Namaz vakitlerini tespit etme çalışmaları
- C) Kible yönünü belirleme çabaları
- D) Astronomi konusunda yazılmış kitapların Arapçaya çevrilmesi
- E) Müslümanların yaşadıkları bölgelerin iklim koşulları

9.

İslami ilimler ve Müslüman âlimlerle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Buhari, Müslim ve Tirmizi hadis ilmindeki önemli çalışmaları ile tanınır.
- B) Kur'an-ı Kerim'in açıklanıp yorumlanmasını konu edinen ilim dalı tefsirdir.
- C) Peygamberimizin söz, davranış ve değerlendirmelerini konu edinen ilme siyer denir.
- D) Yunus Emre, Mevlâna, Ahmet Yesevi tasavvuf alanında tanınmış şahsiyetlerdir.
- E) İslam âleminde "Kütüb-i Sitte" olarak bilinen eserler hadis ilmi alanında yazılmış eserlerdir.

10.

İslam medeniyetinde bilim ve düşüncenin gelişim sürecinin ilk aşamaları hakkında aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Mısır, Bizans ve İran kültürleri, çeviriler yoluyla İslam dünyasına girmiştir.
- B) Felsefenin İslam dünyasına girişi, Kelam ilminin ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- C) Kur'an'ın ve hadislerin derlenip toplanması ve yazıya geçirilmesi ilk ilmî faaliyettir.
- D) İslam bilim tarihinde, dinî ilimlerin oluşumu doğa bilimlerinin gelişiminden öncedir.
- E) Tercüme faaliyetlerinin sonucunda farklı bilim alanları tanınmış ve yaygınlaşmıştır.

11.

Kimya alanında yapmış olduğu çalışmalar ile tanınır. Hücrelerin hasar gören DNA'ları nasıl onardığını ve genetik bilgisini koruduğunu haritalandıran araştırmaları sayesinde, 2015 yılında Nobel Kimya Ödülü'nü kazanmıştır. Böylelikle İslam dünyasının ve ülkemizin yüz akı olmuştur.

Bu metinde tanıtılan ünlü Türk kimyacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ali Kuşçu
- B) Aziz Sancar
- C) Cahit Arf
- D) Halil İnalcık
- E) Mehmet Öz

12.

- I. "İlim ve hikmet, Müminin yitiğidir. Her nerede bulursa alır." (Hadis-i şerif)
 - II. "Kıyamet gününde âlimlerin mürekkebi şehitlerin kanı ile tartılır." (Hadis-i şerif)
 - III. "...Kulları içinden ancak bilenler, Allah'ın büyüklüğü karşısında heyecan duyarlar..." (Fatır suresi, 28. ayet)
- Bu ayet ve hadislerden hangileri İslam'ın bilimi teşvik ettiğine örnek verilebilir?**

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

13.

İslam Medeniyetinde öne çıkan bazı eğitim kurumları:

- Astronomik gözlemler yapmak amacıyla kurulmuş olan yapılardır.
- Yüksek seviyede ilmî araştırmalar ve tercüme faaliyetlerinin yapıldığı eğitim kurumlarıdır.
- Eğitim ve öğretim kurumlarının genel adıdır.
- Hastaların nitelikli personel tarafından karşılandığı ve bakıldığı hastanelerdir.

Verilen tanımlar ile aşağıdaki kurumlar eşleştirildiğinde hangisi dışarıda kalır?

- A) Beytül- hikme
- B) Dâru- kurra
- C) Bimaristan
- D) Rasathane
- E) Medrese

14.

Kur'an-ı Kerim'in ilk mesajının "Oku!" emriyle başlaması ve birçok ayette akletmeye, düşünmeye, araştırmaya yönlendirmesi, bununla birlikte Hz. Muhammed'in (sav.) ilme verdiği önem Müslümanları büyük bir hevesle; anlama, merak etme, araştırma, öğrenme, yazma gibi faaliyetlere yöneltti. Böylece İslam coğrafyasında tefsir, hadis, fıkıh gibi dinî ilimlerin yanında felsefe, mantık, matematik gibi fennî ilimlerin gelişmesinin de önü açılarak büyük bir medeniyetin temelleri atılmış oldu.

Bu metinden aşağıdaki yargıların hangisine ulaşılabilir?

- A) Din, bilimi teşvik etmiştir.
- B) Din mutlak bilgiye ulaşmada yeterlidir.
- C) Müslümanlar bilimin başlatıcısı olmuştur.
- D) Duyu organlarıyla elde edilen bilgi kesinlik ifade eder.
- E) İslam medeniyeti batı toplumlarını etkisi altına almıştır.

15.

Allah (c.c.), sonsuz ilim ve kudreti ile yarattığı kâinatta kusursuz bir sistem kurmuştur. Her varlık, bu sistemin işleyişi içerisinde mevcudiyetini sürdürür. Yüce Allah'ın (c.c.) kader kavramı çerçevesinde koyduğu ve yönettiği bu sisteme ---- denir. Nitekim Kur'an'da "Her şeyin, hazineleri (kaynağı), bizim katımızdadır ve biz her şeyi bir ölçüye göre indiririz." (Hicr suresi, 21. ayet.) buyrulur bu gerçeğe dikkat çekilmektedir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Sünnetullah
- B) Marifet
- C) Hüküm
- D) Bilim
- E) Din

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
D	C	A	C	C	B	B	E	D	C	E	D	C		
B	B	A	B	A	B	B	E	C	B	B	E	B	A	A

ANADOLU'DA İSLAM

1. İslamiyet Öncesi Türkler

Orta Asya'da büyük çoğunluğu göçebe olarak yaşayan Türkler'de; bütün varlıkların yaratıcısı, insanların iyi veya kötü kaderlerini belirleyen bir tanrı fikri vardı. Gök Tanrı inancı denilen bu inanma şeklinin yanında bazı Türk toplulukları Budizm, Zerdüştlük (Mecusilik), Maniheizm, Yahudilik ve Hristiyanlıkla tanışmışlardır.

2. Türklerin İslam'la İlk Karşılaşmaları

Türklerin İslam'dan Önce Yaşadığı Coğrafya

Asya'nın ortasında, Sibirya'dan Baykal Gölü'ne kadar uzanan bölgeye İslam tarihçileri ve coğrafyacıları **Maveraünnehir** veya **Türkistan** adını vermiştir. Türklerin İslamiyet'le ilk temasları burada olmuştur.

Türklerin Müslüman Olmaları

- Türklerin Müslüman Araplarla ilk karşılaşmaları, Hz. Ömer döneminde İslam ordusunun Sasanileri mağlup ettiği Nihavend Savaşı'ndan (642) sonra gerçekleşmiştir.
- Emeviler zamanında Araplar Maveraünnehir'e kadar ilerlediler. Emevilerin Horasan Valisi Kutaybe b. Müslim Maveraünnehir'i fethederek Buhara ve Semerkant gibi büyük şehirlere Müslüman Arapları yerleştirdi ve böylece Türklerin İslam'ı tanımaları için uygun zemin oluşturdu. (**Maveraünnehir**: Orta Asya'da Seyhun ve Ceyhun Nehirleri arasında kalan bölge) Ancak Emevi yönetiminin tutumu Türklerin İslam'a girmelerini yavaşlattı. Ömer b. Abdulaziz Devri bu konuda istisna kabul edilebilir.
- Türkler arasında İslamlaşma, din adamlarının çabalarıyla hız kazanmıştır. Abbasilerin hilafeti devralmasından (750) kısa süre sonra Müslüman ordusu, Batı Türkistan'da Çinlilerle girdiği Talas Savaşında (751) Karluk Türklerinin desteğiyle Çinlileri ağır bir yenilgiye uğratmıştır. Bu savaştan sonra Türklerin İslam'ı benimsemesi hızlandı.
- Abbasi halifeleri Türklerin kabiliyetli olanlarını devlet savunmasında görevlendirmeye başladılar. İzlenen doğru siyaset neticesinde el-Me'mun ve el-Mu'tasım zamanlarında Maveraünnehir sakinlerinin tamamı Müslüman oldu.

Türklerin İslam'ı Kabul Etmelerini Kolaylaştıran Etkenler

1. Türklerin Gök Tanrı inançları ile İslam'ın Allah inancı arasında yakın benzerliklerin bulunması.
2. İslam'ın öğütlediği yaşam tarzının Türklerin karakter, ideal ve ahlak anlayışlarına uygun olması.
3. İslam'ın inanç konusunda zorlayıcı değil, hoşgörülü bir din olması.
4. Müslümanlarla kurulan olumlu ilişkiler ve mutasavvıfların tebliğ faaliyetleri.

İslam'ı Kabul Eden İlk Türk Devletleri ve Toplulukları

Müslümanlarla kurulan siyasi, askerî, ticari ilişkiler ve Türk memleketlerine giden din adamları, dervişler ve sufilerin çabalarıyla Türklerin İslamlaşma süreci hız kazanmıştır.

- Türkler 10. yüzyılın ortalarından itibaren büyük gruplar hâlinde Müslüman olmaya başladılar. Türklerle Araplar arasında kurulan ticari dostluklar İslamlaşmayı Hazar ülkesinde artırdı. Ticaret için Maveraünnehir'e gelen Türkler bu bölgede İslam'ı tanıma fırsatı buldular. X. yüzyılda **İdil Bulgarları**, Harezmi tüccarlar vesilesi ile tanıdıkları İslamiyet'i devlet dini olarak benimsediler.
- Türklerden İslamiyet'i kabul eden bir diğer devlet ise Karahanlılar'dır. Saltuk Buğra Han sülalesinin kurduğu **Karahanlı Devleti**, İdil-Volga Bulgar Devleti'nden sonraki ilk Müslüman Türk devletidir.
- Karahanlılar'dan sonra kurulan üçüncü Müslüman Türk devleti ise **Gazneliler**dir. Selçuklular hem İslam âleminde birliği sağladılar hem de İslam medeniyetine birçok katkıda bulundular.

3. Horasan, Anadolu ve Balkanlar'da İslam'ın Yayılması

Horasan, İran'ın kuzeydoğusunda yer alan coğrafi bölgenin adıdır. Müslümanlar tarafından, Hz. Osman devrinde fethedilmiştir. Bu bölge zamanla Müslüman Türklerin egemenliğine girmiştir. Müslümanların Anadolu topraklarına gelmeleri Hz. Osman döneminde başlamış fakat Müslümanlar buralarda kalıcı olamamışlardır. Malazgirt Zaferi'nin ardından büyük bir Türk nüfusu Anadolu'ya göç etti. Anadolu'ya ikinci bir göç dalgası da Moğol istilası nedeniyle yaşandı. Bu göçlerle başlayan süreç neticesinde Selçuklular zamanında Anadolu'da, Osmanlılar zamanında ise Anadolu'nun bir uzantısı olan Balkanlar'da İslamiyet yayıldı.

- Tasavvuf ehli olan derviş, sufi ve erenler İslamiyet'in Horasan, Anadolu ve Balkanlar'da yayılmasında, etkili rol oynamışlardır.
- Anadolu'nun Müslüman yurdu olması ancak, 10. yüzyıldan sonra Türkistan ve Horasandan gelen Türkmen boylarıyla başlamıştır. Gelenler arasında bulunan âlimler ile Horasan erenleri bu topraklarda

İslam'ı yayarak Selçukluların kuruluşu ve hâkimiyet sağlamalarında önemli rol oynamışlardır. Selçuklu ve Osmanlı hâkimiyetine giren Anadolu'da İslam hızla yayılmış ve Balkanların İslamlaşmasının yolu açılmış, tekkelerde yetişen gazi, alperen ve dervişler, Balkanlarda İslam'ın yayılmasına öncülük yapmışlardır.

İslam'ın Horasan, Anadolu ve Balkanlarda yayılmasında **ribatların**, **fütüvvet** ve **ahîlik** anlayışının etkisi büyük olmuştur. Abbasilerin ilk dönemlerinden itibaren Horasan ve Maverâünnehir'de çok sayıda ribat yapılmıştır. Sınır boylarında ve stratejik mevkilerde bulunan askerî amaçlı sağlam yapılar olan **ribatlar**, İslamiyet'in Maverâünnehir ve Horasan'da güç kazanmasından sonra yeni bir işlev kazandı. Askerî eğitim ve hazırlıkların yerini zikir ve dinî eğitim aldı. Ribatlar giderek birer tekke ve zaviyeye dönüşerek İslam'ı yayma faaliyetlerinin merkezî oldu. Ticaret yolları üzerinde inşa edilen ribatlar, İslamlaşmanın tamamlanmasından sonra kervanların yol güvenliğini ve konaklama ihtiyaçlarını sağlamaya yönelik birer kervansaray olarak hizmet vermeye başladılar.

• **Ahîlik (kardeşlik) teşkilatı** mesleki örgütlenmenin adıdır. 13. Yüzyılda Anadolu'da ortaya çıkmıştır. Tasavvuf eksenli olarak kurulan ahîlik, çırak ve kalfalara meslek öğreten bir teşkilat olmanın yanında ahlaki eğitimi ön planda tutan bir anlayıştır. Selçuklu ve Osmanlıların kuruluşunda, Horasan, Anadolu ve Balkanlar'da İslam'ın yayılmasında ve İslam medeniyetinin gelişmesinde önemli bir görev ifa ettiler. Ahîliğin Anadolu'da kurulup gelişmesinde en önemli isim Ahî Evran'dır (ö.1262).

B. TÜRKLERDE İSLAM ANLAYIŞININ OLUŞMASINDA ETKİLİ OLAN ŞAHSİYETLER

1. Ebu Hanife (İmam-ı Azam)

Asıl adı Numan b. Sabit'tir. En önemli fıkıh (İslam hukuku) âlimlerindendir. 699 yılında önemli ilim merkezlerinden Kûfe'de doğmuş, 767 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir. Küçük yaşlarda Kur'an'ı ezberledi ve çok iyi bir öğrenim gördü. Zamanla kendisini fıkıh alanında geliştirdi. Görüşleri İslam dünyasındaki en yaygın mezhep olan **Hanefi** mezhebinin temelini oluşturdu. Aynı zamanda ticaretle uğraşan Ebu Hanife, günlük hayatla ilgili fıkhi meselelere (ticaret, evlenme, boşanma, cezalar, icar, kira, satış, ibadetler, miras...) Kur'an, sünnet ve sahabelerin görüşlerinden faydalanarak akılcı çözümler getirdi. Fıkıh alanındaki çalışmalarını öğrencileri İmam Muhammed, İmam Ebu Yusuf ve İmam Züfer sistemleştirmişlerdir. Hanefi mezhebi Müslüman Türk dünyasında en çok benimsenen mezheptir. **Önemli eserleri:** İtikadi (inançla ilgili) konularda yapılan tartışmalara cevap ve savunma niteliği taşıyan **Fıkıhul Ekber** ve **el Âlim vel Mûteallim**.

2. Cafer-i Sadık

Soyu baba tarafından Hz. Ali'ye, anne tarafından Hz. Ebu Bekir'e dayanır. 702 yılında Medine'de doğmuş ve 765'te orada vefat etmiştir. Cafer-i Sadık, hadis ilminde otorite olarak kabul edilmiştir. İmam Malik ve Ebu Hanife ile görüş alışverişinde bulunmuş, fazilet ve takvasıyla tanınan bir kişi olmuştur. Hilafet tartışmaları ve iç kargaşanın hüküm sürdüğü Emevi ve Abbasi dönemlerinde yaşamış fakat siyasetten uzak durarak ilmî çalışmalara ağırlık vermiştir. Şii mezhebince masum on iki imamdan altıncısı olarak kabul edilir. Dinî görüşleri zamanla sistemleşerek **Caferilik** mezhebi ortaya çıkmıştır. On iki imama inanmayı inanç konuları kapsamında değerlendiren bu mezhebe göre; Kur'an-ı Kerim, ilk ve en önemli kaynaktır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) uygulamalarının yanı sıra, masum (günahsız) olarak kabul ettikleri on iki imamın söz ve fiillerini de sünnet olarak değerlendirirler.

3. İmam Maturidi:

Ebu Mansur b. Muhammed Maturidi, 852 yılında Özbekistan'ın Semerkant şehrine bağlı Maturid köyünde doğmuş, 944 yılında Semerkant'ta vefat etmiştir. Kelam, tefsir, fıkıh ve mezhepler tarihi alanlarında eserler vermiştir. **Kitâbu't-Tevhîd** ve **Te'vîlâtü'l Kur'an** adlı eserleri önemlidir. Maturidi bu eserlerinde daha önce kullanılmayan aklî ve naklî temellendirmeler yapmış, Kelam'a bir bilim hüviyeti kazandırmıştır. İtikat (inanç) konularında Ebu Hanife'nin görüşlerini temel kabul edip geliştirerek **ehli-sünnet** inancını sistemleştirmiştir. **Maturidilik;** Türkiye, Balkanlar, Orta Asya, Çin, Hindistan, Pakistan ve Eritre'de yaşayan Müslümanların çoğunluğu tarafından benimsenmiştir.

4. İmam Şâfiî:

Muhammed b. İdris eş-Şâfiî, 767 yılında Filistin'in Gazze şehrinde doğmuş, 820 yılında Mısır'da vefat etmiştir. Mekke, Medine, Yemen, Mısır ve Bağdat'ta bulunmuş ve ilmî tartışmalara katılmıştır. İmam Malik ve Ebu Hanife'nin önde gelen öğrencisi İmam Muhammed'den dersler almıştır. Böylece hem Maliki mezhebinin hem de Hanefi mezhebinin usulü hakkında bilgi sahibi olmuştur. Yaşadığı dönemde Yunan, Hint ve İran kültürüne ait eserlerin Arapça'ya tercüme edilmesi sonucunda bazı felsefe akımlarının İslam

toplumunda fikrî kargaşalıklar oluşturmaları üzerine bu karışıklıklara son vermek amacıyla ilk **hukuk metodolojisi** olan "**er-Risale**" isimli eserini yazdı. Bu eser, aynı zamanda Şafii mezhebinin temellerini oluşturur. En tanınan eseri ise **Kitabul Umm**.

5. Ebul Hasan el-Eş'ari:

Ebu'l-Hasen Ali b. İsmail el-Eş'ari, 874 yılında Basra'da doğmuş, 936 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir. Kelam ve itikadi mezhepler başta olmak üzere İslami ilimlerde birçok eser vermiştir. Önce Mutezile mezhebinin görüşlerini benimsemiş ancak zamanla gereğinden fazla akılcı bulduğu bu anlayışı terk etmiştir. Kur'an ve sünneti aklın verileriyle yorumlayarak ehl-i sünnet çerçevesinde yeni bir anlayış oluşturmuştur. İnanç konularını aklın ilkeleriyle savunmuş, vahiy ile akıl arasında orta bir yol benimsemiş, Kur'an ve sünneti ön plana çıkarmış ve bu metodu Irak'ta büyük yankı uyandırmıştır. **Eş'ari mezhebi**, Nizamü'l-Mülk'ün kurdurduğu Nizamiye medreseleri vasıtasıyla geniş bir alana yayılmıştır.

6. Ahmet Yesevi:

1093 yılında, bugün Kazakistan sınırları içinde kalan Sayram kasabasında doğmuş, 1167 yılında Türkistan'ın Yesi şehrinde vefat etmiştir. İlk eğitimini Arslan Baba'dan aldı. Sonra da Buhara'ya gitti ve orada Yusuf Hemedani'den ilim tahsil etti. Merv, Semerkant, Herat gibi şehirleri dolaşarak dersler verdi. 1140 yılından sonra memleketi Yesi'ye dönüp ders vermeye başladı. Birçok öğrenci yetiştirdi. Pîr-i Türkistan lakabıyla tanınır. Türkler arasında İslamiyet'in ve tasavvufun yayılmasındaki önemli rolü nedeniyle Türk tasavvuf geleneğinin öncüsü kabul edilir. İslam'ın ilkelerini anlatırken "hikmet" adı verilen şiirlerini kullandı. Sade, akıcı ve anlaşılır bir Türkçeyle yazdığı şiirleri, Türk halkının İslam'ı anlayıp öğrenmesinde çok etkili oldu. Bu şiirleri kendisinden sonra Divan-ı Hikmet adlı kitapta toplanmıştır. Bu kitap Türk tasavvuf edebiyatının en önemli eserlerindendir. Onun düşünceleri etrafında ortaya çıkan **Yesevilik** Orta Asya'dan Anadolu'ya, oradan Balkanlar'a kadar geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. İslam hukuk kuralları ile tarikatı bir araya getirmesi nedeniyle birçok tarikatı etkilemiştir.

7. Mevlâna Celaleddin-i Rumi:

Asıl adı Muhammed Celaleddin'dir. Günümüzde Afganistan sınırları içerisinde yer alan Horasan bölgesindeki Belh şehrinde 1207 yılında doğdu. Belh şehrindeki Moğol İstilasası'ndan sonra ailesiyle Nişabur'a gitti. Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubad'ın davetiyle Konya'ya yerleşti. 1273 yılında vefatına kadar burada yaşadı. Görüşleri kendisinden sonra Mevlevilik adıyla sistemleşerek günümüze kadar ulaşan bir tarikat haline gelmiştir. Büyük bir âlim, sufi ve şair olan Mevlâna babasının yanında başladığı öğrenimini daha sonra gittiği Halep ve Şam'da sürdürmüştür. İlk tasavvufi eğitimini de babasından almıştır. Mevlana'daki dinî tasavvufi düşüncenin kaynağı Kur'an ve Sünnet'tir. Türk İslam kültürünün en önemli eserleri arasında yer alan **Mesnevi** tasavvuf düşüncesinin ana konularını manzum şekilde işler. **Divan-ı Kebir**, **Mecalis-i Seb'a**, **Mektûbât** ve **Fîh-i Mâ-Fîh** adlı eserleri hem İslam dünyasında hem de batı dünyasında tanınmaktadır. Görüşleri tüm dünyada geniş bir kitleyi etkilemiştir. İnsan sevgisi ve engin hoşgörüsü ile herkesin sevgisini, saygısını kazanmıştır.

8. Ahi Evran:

Asıl adı Mahmut b. Abbas olan Ahî Evran, 1171 yılında Batı Azerbaycan'ın Hoy kasabasında doğmuştur. Horasan ve Maverâünnehir'e giderek dersler almıştır. Fahrettin Razi'den akli ve naklî ilimleri öğrenmiştir. Anadolu'da birçok şehri dolaştıktan sonra Kırşehir'e yerleşmiştir. Ahilik teşkilatının yayılmasında önemli hizmetler yapan Ahi Evran bu teşkilatın piri kabul edilir. Ahilik teşkilatını kurumsallaştırmıştır. Özellikle I. Alâeddin Keykubad'ın destek ve yardımıyla, bir taraftan tasavvufi düşünceye ve fütüvvet ilkelerine bağlı kalarak tekke ve zaviyelerde şeyh mürit ilişkilerini düzenlemiştir. Diğer taraftan iş yerlerinde usta, kalfa ve çirak münasebetlerini ve buna bağlı olarak iktisadi hayatı düzenleyen ahiliğin Anadolu'da kurulup gelişmesinde büyük rolü olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu Osman Gazi'nin kayınpederi Şeyh Edebâli bir ahi şeyhidir.

9. Hacı Bektaş Veli:

Horasan erenlerinden olup asıl adı Muhammed'dir. 1247'de Nişabur'da doğmuş, Anadolu'ya gelip Sulukaracahöyük'e (Hacıbektaş, Nevşehir) yerleşmiş, vefat ettiği 1337 yılına kadar burada yaşamıştır. Görüşlerini esas alan tasavvufi yoruma **Bektaşilik** denmiştir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında yaşayan Hacı Bektaş'ın sınır boylarındaki Türkmenler üzerinde önemli etkisi olmuştur. Osmanlı yönetimi, Hacı Bektaş Veli'nin asker üzerindeki olumlu etkisini görerek Yeniçeri Ocağını ona bağlamıştır. Hoca Ahmet Yesevi, İbn Arâbî, Mevlâna, Ahi Evran ve Yunus Emre gibi mutasavvıflardan da etkilenmiştir. Onun insan eğitimi ve nefis terbiyesine dair en önemli öğretisi "eline, diline, beline sahip ol" düsturudur. Hacı Bektaş'ın en bilinen eserleri **Makâlât**, **Besmele Tefsiri** ve **Kitabu'l-Fevâid**'dir.

10. Yunus Emre:

13. yüzyıl ortalarından 14. yüzyıl başlarına kadar Orta Anadolu'da yaşadığı tahmin edilmektedir. Mürşidi Tapduk Emre'nin dergâhında yetişen Yunus Emre, Ahmet Yesevi ekolünün Anadolu'daki bir devamı kabul edilmiştir.

Şiirlerini sade bir Türkçe ile söyleyen Yunus; kullandığı kelimeler ve ifade kalıpları, bunlara yüklediği anlamlar ve mecazlar ile Anadolu Türkçesinin oluşmasına büyük katkı sağlamıştır. Şiirlerinde ilahî aşk, merhamet, kendini bilme, kardeşlik, ölüm ve hesap konularını işlemiştir. Yunus Emre'nin şiirlerinin toplandığı Divan ile nasihatlerden oluşan **Risalet'un-Nushiyye** adlı eserleri tasavvuf/tekke edebiyatında çok önemli bir yere sahiptir.

11. Sarı Saltuk:

13. yüzyılda yaşadığı bilinen Sarı Saltuk, Anadolu ve Balkanların Türkleşmesine katkısı sebebiyle menkıbelere konu olmuş; kaynaklarda mücahit-gazi, gazi-derviş, alperen, mübarek zat, ermiş gibi sıfatlarla anılmıştır. Sarı Saltuk hakkında Ebülhayr Rûmî, Saltukname adlı bir eser kaleme almıştır. Anadolu ve Balkanlar'da İslam'ı tebliğ (irşat) amacıyla Dobruca'daki Sarı Saltuk tekkesi ile Kaligra'daki Sultan tekkesini açmıştır.

Sarı Saltuk'un adına ölümünden sonra açılan tekkeler Babaeski'deki Eski Baba Tekkesi ile Kütahya Şeyhlü'deki Sarı Selçuk Tekkesidir. Sarı Saltuk'un; Kalliakra (Bulgaristan), Babadağı (Romanya), Blagay (Hersek), Ohri (Makedonya), Kruya (Akçahisar/Arnavutluk), Rumeli Feneri (İstanbul), Babaeski (Edirne), Bor (Niğde), Diyarbakır, Tunceli ve İznik gibi merkezlerde olmak üzere pek çok türbesi bulunmaktadır.

12. Hacı Bayram-ı Veli:

1340 yılında Ankara'da doğmuş ve 1430 yılında burada vefat etmiştir. Anadolu'da ilk tasavvuf teşkilatı kabul edilen **Bayramiye** tarikatının şeyhidir. Tefsir, fıkıh, hadis, matematik, astronomi, felsefe, edebiyat ve dil dersleri almış, Ankara'da Kara Medresede müderrislik (profesörlük) yapmıştır. Tasavvuf ile diğer ilimleri birleştirerek yeni bir bakış açısı oluşturmuştur.

Osmanlı padişahlarından I. Murat, Yıldırım Bayezid, Çelebi Mehmet ve II. Murat dönemlerine tanıklık etmiştir. Anadolu'da siyasi, dinî, ahlaki ve sosyal düzensizliğin artması, Hacı Bayram Veli'nin müderrisliği bırakıp halkın arasına girmesinde ve tasavvufa yönelmesinde etkili olmuştur. Tasavvuf terbiyesini Kayseri'de Şeyh Hamid-i Veli'den (Somuncu Baba) almış, Anadolu'nun dinî ve ahlaki yapısının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Toplumun problemlerine çözüm amacıyla yoksullara ve ilim talebelerine yardım faaliyetleri yapmış, zekât ve sadakaları toplayıp ihtiyaç sahiplerine ulaştırmıştır.

MEHMET ERDEM

mehmeterdem44@yahoo.com

www.mehmeterdem.biz

1.

Aşağıdaki verilen âlim ile eser eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) İmam Şafii – er-Risale
- B) Mevlâna- Divan-ı Kebir
- C) Ahmet Yesevi- Fakr-nâme
- D) Hacı Bektaş-ı Veli- Makalât
- E) Ebu Hanife- Kitâbü't-Tevhîd

2.

Aşağıda verilenlerden hangisi Türklerin Müslüman olma sürecine etki eden faktörlerden biri değildir?

- A) İslam'ın sevgi ve merhamete vurgu yapması
- B) İlk dini tecrübelerini Orta Asya'da yaşamış olmaları
- C) Abbasi devletinin Türklerle karşı izlediği ılımlı politika
- D) Türklerin inançları ile İslamiyet'in birbirine yakın esaslar içermesi
- E) İslamiyet'in öngördüğü kişiliğin Türklerin karakterine uygun olması

3.

Türklerin İslamlaşmasının aşağıdakilerden hangisine yol açtığı söylenemez?

- A) İslam dünyası güç kazanmıştır.
- B) İslam'ın yayılması hızlanmıştır.
- C) Türkler savaşçı özelliklerini kaybetmiştir.
- D) Türklerin düşünce dünyasında değişimler yaşanmıştır.
- E) Müslümanların devlet teşkilatında iyileşmeler olmuştur.

4.

Türkler arasında İslamiyet'in yayılmasında dünyanın farklı yerlerine dağılmış olan Ehl-i Bey't'in de katkısı olmuştur. Bunlardan---- Kur'an'ı, Hz. Peygamberin sünnetini ve İslam'ın temel prensiplerini sade bir dille Türklerle anlatmıştır. **Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?**

- A) Ali er-Rıza
- B) Cafer-i Sadık
- C) Musa el-Kâzım
- D) Hasan'u-l Askeri
- E) Muhammed el-Bakır

5.

Horasan'ın Belh şehrinde doğan Mevlâna, babası ile birlikte Anadolu'ya gelmiş ve babasının ölümü üzerine henüz 24 yaşındayken hocalığa başlamıştır. Anadolu'nun siyasi olarak çalkantılı olduğu bir dönemde ilmî faaliyetleri ve sohbetleri ile insanların maneviyatlarını güçlendirmiş, halkın ve yöneticilerin sevgi saygısını kazanmıştır. Onun görüşleri farklı din, mezhep ve düşüncelere sahip pek çok insanı etkilemiştir. Bu etki günümüzde de çeşitli şekillerde görülmektedir.

Aşağıdakilerden hangisi bu etkilere örnek verilemez?

- A) Sema ayini yapılması
- B) Ahilik teşkilatının kurulması
- C) Şebiarus etkinliklerinin düzenlenmesi
- D) UNESCO'nun 2007'yi Mevlâna Yılı ilan etmesi
- E) Mesnevi'nin ahlaki konularda insanlara rehberlik etmesi

2019 MSÜ

6.

Müslümanlığı kabul eden toplumlar, İslamiyet'i kendi kültürel değerleriyle ilişkilendirerek anlamaya ve yaşamaya başladılar. Örneğin, Türkler arasında savaşçı kahramanlar için kullanılan alp ve alperen kavramları, İslamiyet'in kabulüyle birlikte "Allah'ın yüce dinini yayma" ilkesiyle yeniden harmanlanarak gazilik ülküsüne dönüşmüştür.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) İslamiyet'in Türklerin yapısına en uygun din olduğu
- B) İslami hükümlerle Türklerle ait değerlerin kaynaştığı
- C) Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleriyle yeni meziyetler kazandığı
- D) Türklerin kimliklerini korumalarında İslamiyet'in etkili olduğu
- E) Türklerin İslamiyet'in bayraktarlığını uzunca bir süre üstlendiği

2015 YGS

7.

İslamiyet, Orta Asya'da yaşayan Türk toplulukları arasında 8. yüzyıldan itibaren yayılmaya başlamıştır. İslam'la ilk karşılaşma Emevi ve Abbasi devletlerinin bölgeye gönderdiği askerî fetihler yoluyla olmuştur. Devamındaki süreçte Müslüman tüccarların, Hz. Muhammet'in soyundan gelenlerin ve mutasavvıfların faaliyetleri Türklerin Müslüman olma sürecine katkıda bulunmuştur.

Bu parçada, İslamiyet'in Türkler arasında yayılması ile ilgili aşağıdakilerden hangisinin etkisine değinilmemiştir?

- A) Ticari ilişkiler
- B) Sufilerin faaliyetleri
- C) Ehl-i Bey't'in faaliyetleri
- D) Emevi-Abbasi çekişmesi
- E) İslam ordularının seferleri

2013 LYS

8.

"Kim Allah'a ve Peygamber'e itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberlerle, siddiklerle, şehitlerle ve salihlerle (iyi kimselerle) birliktedirler. Bunlar ne güzel arkadaşlardır." (Nisâ suresi, 69)

Bu ayette aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Dürüst davranan ve gerçeği tasdik eden kimselere
- B) Allah'a (c.c.) ve Hz. Peygambere itaat eden kimselere
- C) Allah'ı (c.c.) ve Hz. Peygamberi inkâr eden kimselere
- D) Dine ve dünyaya yönelik faydalı işler yapan kimselere
- E) Allah (c.c.) yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimselere

9.

- I. Abbasilerin Türklerle karşı olumlu yaklaşımları
- II. İslam dünyasıyla Türkler arasında gelişen ticari ilişkiler
- III. Mutasavvıfların, Türklerin yaşadığı bölgelerde İslam'ı yayma çalışmaları

Yukarıdakilerden hangilerinin, Türklerin kitleler halinde İslamiyet'e girmelerine etki ettiği söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

10.

Hicri II. ve III. yüzyıllar İslam hukuku gelişimi açısından önemli bir dönemdir. Abbasilerin hükümdarlığı dönemine denk gelen bu süreçte önemli âlimler yetişmiştir. Bunlardan biri ehli rey ve ehli hadisin birikimini özümsemiş ve ardından Mısır'da kendisine ait görüşleri açıklamıştır. Adına nispet edilen fıkhi mezhebi kuran bu âlim, İslam hukuk metodolojisinde ilk eser olarak kabul edilen er-Risale isimli kitabı yazmıştır. Ülkemizde de mensupları bulunan bu mezhep imamının görüşleri günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

Bu parçada anlatılan âlim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şafii
- B) Maturidi
- C) Ebu Hanife
- D) Malik b. Enes
- E) Ahmet b. Hanbel

AYT-2021

11.

İslam dininin onların karakterleri, düşünce ve ideallerine uygun olması Türklerin Müslümanlaşmasında etkili olan önemli unsurlardandır. Zira Türkler, inandıkları Göktanrı ile İslamiyet'teki Allah (c.c.) inancı arasında benzerlik kurmuşlardır. Ayrıca Türkler ahiret inancına sahiplerdi. İslamiyet'teki cihat ve cihadın ahirette sağlayacağı mükâfat, Türklerin ideallerine, alplik ülküsüne ve gaza ruhuna uygundu. Bu nedenle Türkler İslamiyet'i benimsemekte zorlanmamışlardır. Müslümanlarla kurulan olumlu ilişkiler, onların ticaretteki güzel ahlakı, dürüstlüğü ve mutasavvıfların İslam'ın ahlak ilkelerine vurgu yaparak giriştikleri tebliğ faaliyetleri de bu konuda etkili olmuştur.

Bu parçada, İslamiyet'in Türkler arasında yayılması ile ilgili aşağıdakilerden hangisinin etkisine değinilmemiştir?

- A) İslam inancı ile Türklerin önceki inançları arasında benzerliklerin bulunması
- B) Müslüman sufilerin, Türkler arasında İslam'ı yayma faaliyetleri
- C) Müslümanlarla Türkler arasındaki ticarî münasebetler
- D) İslam'ın Türklerin ahlak anlayışına uygun olması
- E) İslam'ın inanç konusunda müsamahalı olması

12.

Türkler arasında İslam'ın yayılmasında etkisi olan düşünürlerden;

- Dokuzuncu asırda Semerkant'ta dünyaya gelen,
- Dini, akılcılık ve hoşgörü temeline dayalı olarak yorumlayan,
- Kendisine siyasi-itikadi bir ekol nispet edilen,
- Allah'ın akılla bilineceğini ve insanın ancak güç yetirebileceği şeylerden sorumlu olduğunu savunan

âlim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şafii
- B) Eş'ari
- C) Ebu Hanife
- D) Maturidi
- E) Ahmet Yesevi

2020 MSÜ

13.

Dönemin ünlü sufilerinden biri olan Şems-i Tebrizi ile tanıştıktan sonra uzun yıllar uzlete çekilmiştir. Tasavvuf düşüncesinin ana konularını içeren ve Türk-İslam kültürünün en önemli eserleri arasında yer alan meşhur eseri Mesnevi'yi kaleme almış, şiirleriyle ve hikmetli sözleriyle çevresini aydınlatmıştır. Ortaya koyduğu insan sevgisi, hoşgörü ve alçak gönüllülük gibi özellikleriyle değişik din, mezhep ve düşüncelere mensup birçok insanı etkilemiştir. Hoşgörü, insanlarla iyi geçinme, başkasına zarar vermeme ve başkasından zarar görmemeyi vurgulayan öğütleri tüm Anadolu, Arap dünyası ve Balkanlar'a kadar uzanan geniş bir alanda yayılmıştır.

Hakkında bilgi verilen bu ünlü mutasavvıf ve düşünür aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mevlâna
- B) Ahi Evran
- C) Yunus Emre
- D) Hacı Bektaş Veli
- E) Hacı Bayram-ı Veli

14.

Türklerin İslam'ı benimsemesinde bazı şahsiyetlerin önemli katkıları olmuştur. Bunlardan biri Osmanlı Devleti Dönemi'nde esnaf arasında saygın bir yer edinerek esnafın piri olarak şöhet bulmuştur. Onun sayesinde demircilik, marangozluk ve deri işlemeciliği gibi meslekler gelişmiştir. Kuruluşunda öncülük ettiği teşkilat aracılığıyla ilim ve bilgiyi insanların hizmetine sunmuş, yetimlerin ve yoksulların sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamıştır.

Bu parçada sözü edilen şahsiyet aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hacı Bayram Veli
- B) Hacı Bektaş Veli
- C) Mevlâna
- D) Yunus Emre
- E) Ahi Evran

TYT 2021

15.

Osmanlı Dönemi'nde esnafın alacaklarını kaydettiği defterlere zimem defteri denirdi. Bu defterlerde halkın daha sonra ödemek üzere satın aldığı ürünler kaydedilir ve ödendikçe silinirdi. Bu defterler yoluyla çevrede kimin fakir hatta zor durumda olduğu kolaylıkla tespit edilebilirdi. Zenginler bu sayede esnafa gelerek borcu biriken ve ödeme zorluğu çeken kimselerin borcunu öderdi. Bu şekilde zengin, herhangi bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yardımını gerçekleştirmiş, fakir de kendini minnet altında hissetmemiş olurdu.

Bu uygulamanın öncelikle aşağıdaki olumsuz davranışlardan hangisini engellediği söylenebilir?

- A) İsrâf
- B) Nankörlük
- C) Haset
- D) Hırs
- E) Gösteriş

2019 TYT

1.

Aşağıdakilerden hangisi, Anadolu'nun İslamlaşmasına katkı sağlayan şahsiyetlerden biri değildir?

- A) Maturidi
- B) Ahi Evran
- C) Yunus Emre
- D) Sarı Saltuk
- E) Hacı Bayram-ı Veli

2.

Dikkatli ve ince anlayışlı, ayrıntılı bir şekilde bilen âlim; fıkıh âlimi, İslam hukukçusu demektir.

Bu anlam aşağıdaki kavramlardan hangisine aittir?

- A) Âlim
- B) Veli
- C) Fakih
- D) Kelam
- E) Tasavvuf

3.

Orta Asya'nın çeşitli bölgelerinde yaşayan Türklere İslamiyet'in ulaşmasında aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu söylenemez?

- A) Abbasi politikalarının
- B) Tüccarların seyahatlerinin
- C) Emevilerin fetih hareketlerinin
- D) Hz. Ebu Bekir döneminde yapılan fetihlerin
- E) Tasavvuf mensuplarının tebliğ faaliyetlerinin

4.

Mevlana'nın Yedi Öğütü

- Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol.
- Şefkat ve merhamette güneş gibi ol.
- Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol.
- Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol.
- Tevazu ve alçak gönüllükte toprak gibi ol.
- Hoşgörülükte deniz gibi ol.
- Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün gibi ol.

Bu öğütler İslam dininde yerilen aşağıdaki olumsuz tutum ve davranışların hangisiyle doğrudan ilişkilendirilemez?

- A) Riya
- B) Kibir
- C) Zulüm
- D) Irkçılık
- E) Cimrilik

5.

- I. Ebu Hanife
- II. İmam Eş'ari
- III. İmam Maturidi

Numaralanmış âlimlerden hangileri Türklerin İslam anlayışının oluşmasında etkili olmuştur?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

6.

İmam Şafii usul konularını ele almış ve hukuk metodolojisiyle ilgili bir eser kaleme almıştır.

Şafii mezhebinin temellerini oluşturan bu meşhur kitabın adı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Makalat
- B) Mesnevi
- C) er-Risale
- D) Fıkıh-ı Ekber
- E) Divan-ı Hikmet

7.

Şiirlerinde sevgi, saygı ve kardeşlik temalarını işlemiştir. İlahî aşkı en güzel şekilde ifade eden mutasavvıf şairlerdendir. Anadolu insanına İslamiyet'i anlattığı şiirlerinde sade bir dil kullanmıştır. Güzel ahlak ve ilahî sevginin halk arasında yaygınlaşmasını sağlamaya çalışmıştır.

Bu bilgiler aşağıdaki mutasavvıflardan hangisi hakkındadır?

- A) Ahi Evran
- B) Sarı Saltuk
- C) Yunus Emre
- D) Ahmet Yesevi
- E) Sadreddin Konevi

8.

- Soyu Hz. Ali'ye dayanmaktadır.
- Medine'de doğmuş orada vefat etmiştir.
- İmam Malik ve Ebu Hanife ile aynı dönemde yaşamıştır.
- Adıyla anılan mezhep İran, Irak, Suriye, Lübnan ve Afganistan'da yaygındır.

Bu bilgiler aşağıdaki âlimlerden hangisine aittir?

- A) İmam Malik
- B) Cafer-i Sadık
- C) Ahmet Yesevi
- D) Ahmet b. Hanbel
- E) Hacı Bektaş-ı Veli

9.

Nerde görsen gönlü kırık, merhem ol sen,
Öyle mazlum yolda kalsa, yoldaşı ol sen,
Mahşer günü dergâhına yakın ol sen,
Ben-benlik güden kişilerden kaçtım ben işte.

(Hoca Ahmet Yesevi, Divan-ı Hikmet)

Verilen görseldeki söz ile aşağıdaki hadislerin hangisi anlamca örtüşür?

- A) "Nerede olursan ol Allah'a karşı gelmekten sakın; yaptığın kötülüğün arkasından bir iyilik yap ki bu onu yok etsin."
- B) "Kim kötü ve çirkin bir iş görürse onu eliyle düzeltsin; eğer buna gücü yetmiyorsa diliyle düzeltsin, buna da gücü yetmezse, kalben karşı koysun."
- C) "Gözleri görmeyene rehberlik etmen bir sadakadır. Sağır ve dilsizle anlayacakları bir şekilde anlatman, ihtiyacını gidermesi için ona rehberlik etmen sadakadır."
- D) "Allah sizin ne dış görünüşünüze ne de mallarınıza bakar. Ama o sizin kalplerinize ve işlerinize bakar."
- E) "Söz taşıyanlar (cezalarını çekmeden ya da affedilmedikçe) cennete giremezler."

10.

Asıl adı Ebu Mansur b. Muhammed'dir. Özbekistan'ın Semerkant şehrinde doğmuştur. 944 yılında aynı şehirde vefat etmiştir. Ebu Hanife'nin inanç alanındaki görüşleri etrafında Ehl-i sünnet itikadının sistemli hâle gelmesini sağlamıştır. Kalam, tefsir, fıkıh ve mezhepler tarihi alanlarındaki çalışmalarıyla tanınmaktadır. Kitabü't-Tevhid önemli eserlerinden biridir.

İtikadi mezheplerden birine adı verilen bu âlim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İmam Şafii
- B) İmam Malik
- C) İmam Eşari
- D) Cafer-i Sadık
- E) İmam Maturidi

11.

Sınır boylarında İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren güvenliği tesis etmek ve yeni fetihlere hazırlık yapmak amacıyla saldırılara karşı korunaklı yapılar inşa edilmiştir. Buralara savaş için gerekli teçhizat ve belli sayıda asker yerleştirilmiştir. Sınır boylarında inşa edilen bu yapılar sınırların genişlemesiyle birlikte iç bölgelerde kalmış, bunların bir kısmı kervansaray olarak hizmet vermiş, birçoğu da tekke ve zaviyeye dönüşerek ilim ve zikir yapılan merkezler hâline gelmiştir. Selçuklulardan itibaren Anadolu ve Balkanlar'a da yayılan bu yapılar sayesinde İslam'ın yayılması hız kazanmıştır.

Bu parçada bahsedilen kurum aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Suffe
- B) Ribat
- C) Külliye
- D) Dergâh
- E) İmarethane

2020 AYT

12.

Hacı Bektaş-ı Veli insan eğitimi ve nefis terbiyesine dair en önemli kabul edilen öğretisi "Eline, diline, beline sahip ol!" düsturudur. Bu düstur Anadolu'da geniş kitlelerce benimsenmiştir.

Hacı Bektaş-ı Veli'nin metinde sözü edilen öğretisiyle aşağıdaki ayetlerin hangisi ilişkilendirilemez?

- A) "Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması hali müstesna, mallarınızı, bâtıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin. Ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah, sizi esirgeyecektir." (Nisâ suresi, 29. ayet)
- B) "Kullarıma söyle, sözün en güzelini söylesinler. Sonra şeytan aralarını bozar. Çünkü şeytan insanın apaçık düşmanıdır." (İsra suresi, 53. ayet)
- C) "Allah kötü sözün açıkça söylenmesini sevmez; ancak haksızlığa uğrayan başka. Allah her şeyi işitici ve bilicidir." (Nisâ suresi, 148. ayet)
- D) "Zinaya yaklaşmayın gerçekten o 'çirkin bir hayâsızlık' ve kötü bir yoldur." (İsrâ suresi, 32. ayet)
- E) "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir." (Al-i İmran suresi, 92. ayet)

13.

"Anadolu'da Dinî Anlayış ve Kültürün Oluşmasında Etkili Olan Şahsiyetler" konulu bir panele konuşmacı olarak davet edilen İlahiyatçı Yazar Mehmet Bey, hazırlıklarını yaparken temel olarak konuşmasında anlatacağı kişilerin eserlerinden faydalanma yoluna gitmiş ve sunumunu bu eserlerin tanıtımı üzerine dizayn etmiştir.

Buna göre Mehmet Bey'in sunumunda aşağıdaki eserlerden hangisinin yer alması beklenmez?

- A) Kitabü't-Tevhid
- B) Divan-ı Hikmet
- C) El-Muvatta
- D) Mesnevi
- E) Makâlât

14.

İmam Matüridi, Ebu Hanife, Cafer-i Sadık, Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran, Yunus Emre gibi isimler Türklerin İslam anlayışının oluşmasında ve bir İslam medeniyeti inşa etmelerinde etkili olmuştur. İtikadi konulardan fıkhi konulara, tasavvufi anlayıştan ahilik teşkilatına, fütüvvet anlayışından kardeşlik hukukuna kadar etkili olan bu kimseler, İslam dininin tavsiye ettiği sosyal hayata yönelik ahlaki değerleri insanlara ulaştırmayı başarmış ve toplumun geneli tarafından benimsenmiştir.

Bu parçadan Türklerin İslam anlayışının oluşmasında etkili olan ilim adamlarıyla ilgili,

- I. Evrensel ilkelerin yayılmasına katkı sağlamışlardır.
- II. Toplumun ortak değerleri olarak kabul edilmişlerdir.
- III. Görüş ve düşünceleri günümüzde etkisini devam ettirmektedir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

15.

Müslüman Türkler, hiçbir ayırım yapmadan bütün insanların yararlanabilecekleri çeşitli hayır kurumları tesis etmişlerdi. Anadolu'da ticaret yolları üzerinde, her türlü insani ihtiyaç düşünülerek inşa edilen kervansaraylar bu tür hayır kurumlarının en güzel örneklerindendi. Kervansaraylarda yolcular, binekleri ile birlikte üç gün ücretsiz kalabiliyordu. Bu esnada onların yiyecek ve giyecek ihtiyaçları karşılanıyor, hastalıkları tedavi ediliyordu. Kervansarayların kuruluş talimatlarında Müslüman-Hristiyan, hür-köle ve zengin-fakir ayrımı yapılmaksızın bütün yolcuların eşit muameleye tabi tutulması şart koşulmaktaydı.

Bu parçaya göre, kervansaraylarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Din farkı gözetilmeksizin hizmet sunulan yerlerdir.
- B) Ticaretin dinden bağımsız yürütüldüğü yapılarıdır.
- C) Dinî ve kültürel hoşgörünün en açık örneklerindendir.
- D) İşlevselliğin ön planda olduğu çok yönlü mekânlardır.
- E) Toplumsal eşitliği destekleyen kurumlardır.

2014YG

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE TASAVVUFİ YORUMLAR

1. İslam Düşüncesi ve Tasavvuf

İslam Düşüncesi:

İslam âlimlerinin ve düşünürlerinin tarih boyunca Kur'an ve Sünnete dayanarak ortaya koyduğu fikir ve eserlerden meydana gelen birikime İslam düşüncesi denir.

İslam düşünce geleneğini oluşturan ilimler iki kısımda ele alınabilir.

1. Tefsir, Hadis ve Siyer gibi Kur'an, Sünnet ve Hz. Peygamberin hayatının anlaşılmasına yönelik ilimler.

2. Kelam, Fıkıh ve Tasavvuf gibi iman, amel, ahlak ve maneviyat konularının uygulanmasına ve karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik ilimler.

Tasavvuf:

Kökeni konusunda farklı görüşler olan tasavvuf, sözcük olarak kaba yünden elbise giymek; saf olmak ve ilk safta bulunmak gibi anlamlara gelir.

Terim olarak ise; ahlak esasları ve nefis terbiyesi üzerinde yoğunlaşarak İslam'ı yaşama biçimi olarak tanımlanır. İnsanı Allah'a yaklaştırmayı amaçlayan yolu ve bu yolda yaşanan manevi halleri ifade eden tasavvufu benimseyen kimselere **sufi** denir. Sufiler daha sonraki dönemlerde mutasavvıf olarak da adlandırılmıştır.

İslam dininin ahlaki ve manevi boyutunu inceleyen tasavvuf, diğer dinî ilimler gibi hicri 2. asırdan sonra sistemleşmeye başlamıştır.

Tasavvufi İlgili Bazı Kavramlar

İhsan: Allah'a (c.c.), O'nu görüyormuş gibi ibadet etmektir.

İhlas: Samimiyet, içtenlik, sözün öze uyması, davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetmektir.

Zikir: Allah kelimesini veya "la ilahe illallah" cümlesini kimi zaman belli sayıda söylemek ve sıklıkla tekrarlamaktır.

İrfan: Manevi ve ruhi tecrübe ile elde edilen bilgidir.

Marifet: Varlıkların hakikatini ve ilahî sırları tefekkür ve ilham yoluyla kavramaktır.

Fakr: Her zaman Allah'a muhtaç olunduğunun bilincinde olmaktır.

Züht: Az ile yetinmek, Allah rızasına ulaşabilmek için dünya nimetlerinden asgari seviyede yararlanmaktır.

Zahid: Dünyadan yüz çevirip, dinin emirlerine titizlikle riayet eden, takva sahibi ve mala, mülke değer vermeyen kişidir.

Tezkiye: Nefsi manevi kirlerden arındırmak, kusurlardan arıtıp temizlemektir.

Seyrüsülûk: Bir tarikata girmek, mürşide intisap etmek ve o tarikatın gereklerini yerine getirerek manevi bakımdan yol almaktır.

Mâsîva: İnsanı Allah'tan (c.c.) uzaklaştıran her şeydir.

Halvet: Yalnız olmak, yalnız kalmak demektir. Sufilerin dünyadan ve meşguliyetlerinden uzaklaşıp Allah ile baş başa kalmalarıdır.

Allah'a yaklaşmak için belirli zamanlarda ve belirli miktarlarda yapılan ibadetler **evrad** (zikirler) olarak isimlendirilir. Şeyhin ve müridin yapması gereken kurallar **âdâb** olarak ifade edilir. Topluluk hâlinde zikrin nasıl yapılacağı ile ilgili oluşturulmuş kurallara da **erkân** denir.

Tasavvufi Düşüncenin Ortaya Çıkış Nedenleri:

Hız. Peygamberin vefatından sonra fetihlerle kazanılan maddi güç ve zenginlik bir takım toplumsal bozulmalara neden oldu. Bu değişimler karşısında kimi Müslümanlar Hız. Peygamberin ahlakının ve sade hayat tarzının örnek alınması gerektiğini vurgulamaya başladılar. Bu anlayış zamanla tasavvuf düşüncesinin ortaya çıkıp gelişmesine neden oldu.

Tasavvufun ortaya çıkma sebepleri maddeler halinde şöyle sıralanabilir:

- Kur'an-ı Kerim'de zühde verilen önem.
- Hız. Peygamber ve sahabenin sade yaşantısı.
- Ayet ve hadislerin züht eksenli yorumlanması.
- Allah (c.c.) aşkı ve Allah'a (c.c.) çok kuvvetli bir sevgiyle bağlanma.
- Vefatından sonra Hız. Peygambere duyulan özlem ve ihtiyaç.
- Müslüman toplumda meydana gelen dinî, fikri, kültürel, siyasi ve ekonomik gelişmeler.

Tasavvuf Tarihi

A. Zühdt Dönemi

Zühdt dönemi, Hz. Peygamber zamanından başlayarak tasavvuf kavramının ortaya çıktığı hicri 2. asra kadar olan dönemi kapsar.

B. Tasavvuf Dönemi

Sufi ve tasavvuf kavramlarının kullanılmaya ve ilk sufilerin adlarının duyulmaya başlandığı dönemdir. Hicri 2. asrın sonundan, tarikatların kurumsallaştığı döneme kadar olan yaklaşık dört asırlık bir zaman dilimini kapsar. En önemli temsilcileri: Zünnûn Mısrî (ö. 858), Bâyezîd-i Bistâmî (ö. 874) Cüneyd-i Bağdadi (ö.908), Ma'ruf Kerhi (ö. 815) ve Gazzâlî (ö. 1111) dir.

C. Tarikat Dönemi

Hicri 6. asırdan itibaren tarikatların kurumsallaştığı ve sosyal hayatın bir parçası haline geldiği dönemdir. 12. ve 13. asırlarda Abdulkadir Geylani, Ahmet Yesevi, Ahmet Rifai ve Bahauddin Nakşibend gibi meşhur mutasavvıflar tarafından tarikat yapılarına dönüştürülmüştür. İbn Arabi ve Mevlâna da bu dönemin en önemli temsilcilerindendir.

Edebiyat ve İnsan-ı Kâmil Kavramlarının Tasavvufi Düşüncedeki Yeri

"Tasavvuf tamamen edepten ibarettir." diyen ilk sufiler, insan hayatını ilgilendiren her konuda edep kuralları koymuşlardır. Daha sonra tarikatlar döneminde bu kurallar "âdâb ve erkân" tabirleriyle ifade edilmiştir.

İnsan-ı kâmil kelime anlamı itibariyle olgun insan demektir. İnsan-ı kâmilden kastedilen, ahlaki olgunluğa ulaşmış Müslümandır. Tasavvufta insan-ı kâmil olmak için nefsin çeşitli aşamalardan geçmesi (seyr-i süluk) gerekmektedir:

2. İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar

I. Dinî nedenler: İnsanın gönlünde Allah (c.c.), insan ve doğa sevgisini uyandırmak; insanları bencillik, tamahkârlık ve kendini beğenmişlik gibi kötü huylardan sakındırmak; ibadete, kulluğa ve itaate yönlendirmek gibi çabalaradır.

II. Tarihi nedenler: Fetihler, savaşlar, toplumsal kargaşalar gibi olaylardır. Bu tür olaylar zaman zaman tasavvuf öğretilerini öne çıkarmış ve onun yayılmasını sağlamıştır.

III. Sosyolojik nedenler: Yeni fethedilen yerlerde İslam'ı benimsetmek ve yaygınlaştırmak; meslek gruplarını organize etmek, birbirlerinin haklarına saygılı olmayı öğretmek, anlaşmazlıklarını uzlaşma yoluyla çözmek gibi gayretlerdir.

Kültürümüzde etkili olan önemli tasavvufi anlayışlar:

Yesevîlik

Ahmet Yesevi, Batı Türkistan'da bulunan Yesi şehrinin Sayram kasabasında dünyaya gelmiştir. Pir-i Türkistan olarak anılmış ve Yesi'de (ö. 1166) vefat etmiştir. İlim öğrenmek için Buhara'ya gitmiş ve Yusuf Hemedani'den ilim tahsil etmiştir. Hocası Arslan Baba'nın vefatından sonra Yesi'ye dönüp pek çok öğrenci yetiştirmiştir. Başlıca eseri **Divan-ı Hikmet**'tir. Hikmet adıyla anılan şiirleriyle İslam'ı ve tasavvufi düşünceyi Türkler arasında yaymaya çalışmıştır.

Kadirilik

Abdulkadir Geylani'nin görüş ve düşünceleri çerçevesinde oluşmuş tasavvufi akımdır. 1077 yılında Bağdat yakınlarındaki Geylan (veya Gılân) eyaletinin Neyf köyünde doğmuş 1165'te Bağdat'ta vefat etmiştir. Kadirilik Endülü's'ten Malezya'ya kadar uzanan topraklarda yayılma imkânı bulmuştur. **Gunyet'ut-Talibin** ve **Kibrit-i Ahmer** en çok bilinen eserleridir. Bağdat'taki türbesi en meşhur ziyaret yerlerinden biridir. Kadiriliği ilk defa Anadolu'ya getiren, Hacı Bayram Veli'nin damadı Eşrefoğlu Rumi'dir. Kadirilik İslam dünyasının en yaygın tarikatıdır.

Rifailik

Rifailik, Ahmet Rifai (ö.1182) tarafından kurulmuştur. Ahmed Rifaî'ye göre tasavvuf, baştan sona edepten ibarettir ve bütün edepler Hz. Peygamberin sünnetine tabi olarak elde edilir. Rifailere göre, Allah'a (c.c.) ulaşmak, nefsin tezkiyesiyle mümkün olur. Bunun için de dokuz aşamadan oluşan bir eğitim ve zikir programı uygulanır. Her bir merhaleye kendisine ait olan ayrı bir zikirle geçilir.

Mevlevilik

Mevlâna Celaleddin Rumi 1207 yılında Horasan'ın Belh şehrinde doğmuş, ilk eğitimini babası Bahauddin Veled'den almıştır. Konya 'da (ö. 1273) vefat etmiştir. Mevlevilik, onun görüşleri çerçevesinde oluşan tasavvufi akımdır. "**Divan-ı Kebir, Mesnevi, Fihi Mâ fih**" başlıca eserleridir. Mevlâna düşüncesinin temeli insan sevgisine dayanır. Mevlâna, görüşü, düşüncesi, inancı ne olursa olsun herkese sevgiyle yaklaşılması gerektiğini savunur.

Nakşibendilik

1318 yılında Buhara yakınlarındaki Kasr-ı Arifan köyünde dünyaya gelen Muhammed Bahauddin Nakşibend'in görüşleri çerçevesinde oluşmuş tasavvufi akımdır. Anadolu, Türkistan ve Hindistan başta olmak üzere geniş bir coğrafyada taraftar bulmuş, pek çok insan tarafından benimsenmiştir. Halidiyye kolu günümüzde Nakşibendiliğin Türkiye'deki en yaygın koludur. Nakşibendîlikte zikrin gizlice, kalpten yapılması esastır.

3. Alevilik ve Bektaşilik

Alevilik kavramı sözlükte; Ali'ye mensup, Ali taraftarı gibi anlamlara gelmektedir.

Bektaşilik ise on beşinci yüzyılın sonlarında Hacı Bektaş Veli (ö. 1271) gelenekleri etrafında Anadolu'da ortaya çıkmış bir tarikattır. Anadolu'daki Alevîlerin önemli bir kısmı kültür olarak Bektaşî edep ve erkânına bağlıdır.

Alevilik-Bektaşilik kavramları çoğu kez birlikte kullanılır. Çünkü her ikisinde de Hz. Ali (r.a.) ve Ehl-i beyt sevgisi en önemli unsurdur. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nübüvvetini, Hz. Ali'nin (r.a.) velayetini kabul eden, Kur'an'ı ve Ehl-i beyti esas alarak Hoca Ahmet Yesevî'nin ve Hacı Bektaş Veli'nin temel öğretisi olan "Dört Kapı Kırk Makam" ilkelerini uygulayan kimse Alevî-Bektaşî'dir.

Hacı Bektaş Veli

1209 yılında Horasan'ın Nişabur şehrinde doğmuştur. Hoca Ahmet Yesevî'nin öğrencisi Şeyh Lokman Parende'nin yanında yetişerek Yesevîlik düşüncesinden etkilenmiştir. Horasan'dan çıkıp önemli İslam şehirlerini gezerek Anadolu'ya yerleşmiştir. Suluca Karahöyük'te (Nevşehir, Hacıbektaş) yaşamış, insanlara ahlaki davranışlarıyla örnek olmuştur. İnsanlara İslam dinini, onların sevdiği bir üslupla anlatmış ve onların gönlünü kazanmıştır.

Alevî-Bektaşî Geleneğinde Ocak Kültürü

Alevilikte dede, pir, rehber olarak din hizmetlerini yerine getiren kişilerin ailelerini, soylarını nitelemek üzere ocak kavramı kullanılır. Alevi-Bektaşî düşüncesini benimseyen kimselerin bu önde gelen ailelere (ocaklara) bağlı olması, Alevi-Bektaşîlerin birlik ve bütünlüğünü güvence altına almıştır.

El Ele, El Hakk'a İkrarı

Cemevinde, cemaatin şahitliğinde talibin Pir'e verdiği bağlılık sözüne "ikrar verme" denir. El ele el Hakka demek, Allah'a (c.c.) verilmiş söz demektir.

Dört Kapı Kırk Makam

Bektaşî erkânı tümüyle Hacı Bektaş Velînin **Makalât** adlı eserinde belirlediği dört kapı kırk makam esasına dayanmaktadır. Dört kapı: Şeriat, tarikat, marifet ve hakikattir. Bu kapılardan her birinin on makamı bulunmaktadır.

Cem ve Cemevi

Cem, sözlük anlamı olarak toplanma, birleşme, birlik olma, bir araya gelme demektir. Cemevi ise, Alevîlerin dinî törenler için toplandıkları yerin genel adıdır.

Âyin; kelime olarak tören, merasim, ibadet tarzı, usul anlamlarına gelir. Terim olarak ise çeşitli tekke ve tarikatların hareket ve musiki unsurlarını taşıyan dinî merasimleridir

Erkân; âdet, yol yöntem, usûl, âdap anlamlarına gelir. Terim olarak, cem evlerinde yapılan ayinleri ve bunların yapılma usullerini ifade eder.

Yılın belli zamanlarında yapılan pek çok cem bulunmaktadır. Bunların en önemlileri şunlardır:

İkrar Cemi: Aleviliğe kabul için yapılan cem törenidir.

Görgü Cemi: Alevilikte yılda bir kez yapılan ve toplumda birlik beraberliğin sağlanması amacını taşıyan cem ayinidir.

Abdal Musa Cemi: Her yıl sonbaharda küskünlerin barıştırılması ve birliğin sağlanması amacıyla yapılır. "Birlik cemi" de denir.

Musahiplik Cemi: Musahip yani yol kardeşi olmak isteyen iki ailenin kurban kestikleri ve kardeş olmaya söz verdikleri cem ayıdır.

Düşkünlükten Kaldırma Cemi: Musahiplik ikrarına bağlı kalmayıp suç işleyen kişi "düşkün" ilan edilir ve topluluktan dışlanır. Hatasını anlayıp pişmanlık duyarsa yeniden cemaate kabul edilir. Cemaate yeniden katılmasının onuruna tören düzenlenir.

Dardan İndirme Cemi: Vefat eden kimsenin ardından yapılır.

Alevilik – Bektaşilik'te Adap Erkân

Musahiplik

İki kişinin aileleriyle birlikte dedenin huzurunda kurban keserek hayat boyu "yol kardeşi" olmaya söz vermelerine musahiplik denir. Hz. Muhammed (s.a.v.), Mekke'den Medine'ye hicret edince Ensar ile Muhacirler arasında bir kardeşlik anlaşması yapmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.) de Hz. Ali ile kardeş olmuştur.

Razılık ve Kul Hakkının Sorulması

Üzerinde kul hakkı bulunan bir kimsenin ceme girmesi uygun bulunmaz. Bu sebeple cemin hemen başında dede, taliplere dönerek uyarılarda bulunur. Ardından dede "Birbirinizden razı mısınız? Birbirinize haklarınızı helal ediyor musunuz?" diye üç defa sorar. Böylece razılık ve kul hakkı sorulur. Herhangi bir kul hakkı varsa hak sahibine iade edilir ve helallik alınır.

On İki Hizmet:

Bir cem en az on iki hizmet yapıldıktan sonra tamamlanmış sayılır.

1. **Dede:** Cemi yönetir.
2. **Rehber:** Dedenin ve ceme katılanların yardımcısıdır. Dedenin olmadığı zamanlarda onun yerine cemleri idare eder.
3. **Gözcü:** Rehberin yardımcısıdır. Cemde düzeni ve sükûneti sağlar.
4. **Çerağcı (Delilci):** Cemin başlangıcında çerağları uyandırır. Mum ya da farklı aydınlatma araçlarını yakarak ortamı aydınlatmakla sorumludur.
5. **Zakir (Âşık):** Cem esnasında tevhid, düvaz, mersiye ve miraçlamayı bağlama eşliğinde okur.
6. **Ferraş (Süpürgeci):** Cem yapılacak yerin temizliğinden sorumludur.
7. **Sakka:** İbriktar da denir. Cem sırasında el suyu döker.
8. **Sofracı:** Kurbancı veya lokmacı da denir. Kurban ve yemek işlerine bakar.
9. **Pervane (Semahçı):** Semaha öncülük eder.
10. **Peyikçi (Haberci):** Cemin yapılacağını insanlara duyurmakla görevlidir.
11. **İznikçi (Meydancı):** Cemin yapıldığı yerin düzenini sağlar.
12. **Bekçi (Kapıcı):** Cemin ve ceme gelenlerin güvenliğini sağlar.

Semah:

Ceme katılanların Allah'a (c.c.) sevgi ve bağlılık duygusuyla onun güzel isimlerinden herhangi birini anarak ayakta dönmesidir.

Gülbank:

Alevilik-Bektaşilikte dua etmek önemli bir ibadettir ve dua, "gülbank" olarak isimlendirilir.

Hızır Orucu:

Alevilik-Bektaşilikte çok önem verilen Hızır orucu, Şubat ayının 13,14 ve 15. günlerinde tutulur. Hz. Ali ve Hz. Fatıma başta olmak üzere, Ehl-i beyt ailesinin tutmuş oldukları üç günlük oruç, onların yolundan gidenlere de örnek olmuştur.

Muharrem Orucu:

Muharrem ayı hicri takvime göre senenin ilk ayıdır. Bu ay boyunca Hz. Peygamber ve onun Ehl-i beytine salavat getirilir. Başta Hz. Hüseyin olmak üzere Kerbela'da şehit düşenler için mersiye ve dualar okunur. Muharrem'in onuncu gününü yas günüdür. Bu ayın ilk on iki günü oruçlu geçirilir. Hz. Hüseyin ve Ehl-i beytin aç ve susuz bırakılmasının anısına hürmet gereği su içmezler, tıraş olmazlar, aynaya bakmazlar, kurban kesmezler ve et yemezler.

Mehmet ERDEM

<https://www.mehmeterdem.biz/>
mehmeterdem44@yahoo.com

1.

Aşağıdakilerden hangisinin tasavvufi düşüncenin doğuşuna zemin hazırladığı savunulamaz?

- A) Müslümanların manevi eğitime ihtiyaç duymalarının
- B) Fetihlerle İslam coğrafyasının sürekli genişlemesinin
- C) Müslümanların sade bir hayat sürdürmeye devam etmelerinin
- D) Hint ve İran düşüncesinin İslam toplumunda yaygınlaşmasının
- E) Çatışmaların Müslümanlar arasında görüş ayrılıkları oluşturmasının

2.

- * Pir-i Türkistan olarak anılmaktadır.
 - * Türkistan'da bulunan Yesi şehrinde doğmuştur.
 - * Hocasının vefatından sonra pek çok öğrenci yetiştirmiştir.
- Bu bilgiler aşağıdaki mutasavvıflardan hangisiyle ilgilidir?

- A) Sarı Saltuk
- B) Abdal Musa
- C) Geyikli Baba
- D) Ahmet Yesevi
- E) Hacı Bektaş-ı Veli

3.

Müslümanlığı kabul eden toplumlar, İslamiyet'i kendi kültürel değerleriyle ilişkilendirerek anlamaya ve yaşamaya başladılar. Örneğin, Türkler arasında savaşçı kahramanlar için kullanılan alp ve alperen kavramları, İslamiyet'in kabulüyle birlikte "Allah'ın yüce dinini yayma" ilkesiyle yeniden harmanlanarak gazilik ölküsüne dönüşmüştür.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) İslamiyet'in Türklerin yapısına en uygun din olduğu
- B) İslami hükümlerle Türkler ait değerlerin kaynaştığı
- C) Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleriyle yeni meziyetler kazandığı
- D) Türklerin kimliklerini korumalarında İslamiyet'in etkili olduğu
- E) Türklerin İslamiyet'in bayraktarlığını uzunca bir süre üstlendiği

2015 YGS

4.

İlk dönem Müslümanlar arasında, inanç ve ibadetle ilgili ortaya çıkan soru ve sorunlara Hz. Muhammed doğrudan veya vahiy aracılığıyla çözüm getirdiği için farklılaşmaya neden olacak fikir ayrılıkları yaşanmamıştır. Fakat Hz. Muhammed'in vefatından sonraki süreçte karşılaşılan durumlara çözüm arama çabaları İslam düşüncesinde farklı yorumların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu durumun sebeplerinden biri değildir?

- A) İnsanların farklı düşünce yapısına sahip olması
- B) Kur'an'ın çoğaltılarak farklı şehirlere gönderilmesi
- C) Dinî metinlerdeki bazı ifadelerin farklı anlamlara gelmesi
- D) Fetihlerle birlikte Müslümanların farklı kültürel ortamlarla karşılaşması
- E) Müslümanlar arasında çeşitli siyasi ve sosyal olayların yaşanması

2017 LYS

5.

Hız. Muhammed; ibadetlere verdiği önemin yanında Allah'a bağlılığıyla örnek olan, sade ve mütevazı bir hayat yaşayan, zaman zaman toplumdaki uzaklaşarak tefekküre dalan, ahlaki erdemleri yaşamaya ve yaşatmaya çalışan bir kişidir. İslam kültüründe onun bu yönünü öne çıkaran ve İslam'ın ahlak esasları üzerinde yoğunlaşan bir yorum biçimi, düşünce sistemi ortaya çıkmıştır. Zaman içerisinde sistematik bir yapıya kavuşan bu düşünce sistemi, İslam dininin temel ilkeleri doğrultusunda nefsi arındırmayı, üstün bir ahlaka sahip olmayı ve ibadetleri samimiyetle yapmayı gaye edinmiştir.

Bu parçada bahsedilen düşünce sistemi aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilmektedir?

- A) Fıkıh
- B) Tefsir
- C) Tasavvuf
- D) Kelam
- E) Hadis

2018 AYT

6.

İslam düşüncesindeki yorum biçimlerinden biri de ahlakla ilgili konular üzerinde yoğunlaşan tasavvufi yorumlardır. Bu yorum biçimlerinin birincil hedefi, İslam dininin kurucu ilkelerine dayanarak ahlaki güzelleştirmek ve bireyi manevi eğitimden geçirmektir. Bu yorumlar dinin ahlakla ilgili esasları üzerinde durur ve insanları Allah'a gönülden bağlanmaya özendirerek onları manevi yönden eğitmeyi ve olgunlaştırmayı amaçlar.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada bahsedilen tasavvufi yorumlara örnek gösterilemez?

- A) Ahilik
- B) Bektaşilik
- C) Kadirilik
- D) Nakşibendilik
- E) Yesevilik

2019 AYT

7.

Horasan'ın Belh şehrinde doğan Mevlâna, babası ile birlikte Anadolu'ya gelmiş ve babasının ölümü üzerine henüz 24 yaşındayken hocalığa başlamıştır. Anadolu'nun siyasi olarak çalkantılı olduğu bir dönemde ilmî faaliyetleri ve sohbetleri ile insanların maneviyatlarını güçlendirmiş, halkın ve yöneticilerin sevgi saygısını kazanmıştır. Onun görüşleri farklı din, mezhep ve düşüncelere sahip pek çok insanı etkilemiştir. Bu etki günümüzde de çeşitli şekillerde görülmektedir.

Aşağıdakilerden hangisi bu etkilere örnek verilemez?

- A) Sema ayini yapılması
- B) Ahilik teşkilatının kurulması
- C) Şebiarus etkinliklerinin düzenlenmesi
- D) UNESCO'nun 2007'yi Mevlâna Yılı ilan etmesi
- E) Mesnevi'nin ahlaki konularda insanlara rehberlik etmesi

2019 MSÜ

8.

Tasavvufi düşüncenin ortaya çıkışında aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu söylenemez?

- A) Dünyevileşmeye karşı ortaya konulan tepkinin
- B) Ahiret hayatını dünya hayatına tercih etmenin
- C) Yaşanan siyasal kargaşalardan uzak durma tavrının
- D) Hz. Peygamberin yaşadığı döneme duyulan arzunun
- E) Yunan felsefesine karşı İslam düşüncesini savunmanın

9.

Alevilik-Bektaşilikte önemli bir yere sahip olan musahiplik (yol kardeşliği) kısaca, iki kişinin, insanların şahitliğinde hayat boyu yol kardeşi olmaya söz vermesi olarak açıklanabilir. Geçmiş, eski Türklerde göçebe hayatın ve yayla kültürünün bir gereği olarak ortaya çıkan "kardeşlik" geleneğine kadar uzanan musahiplik, İslami dönemle birlikte farklı bir biçim kazanmıştır. Hz. Muhammet, Mekke'den Medine'ye hicret edildikten sonra, inananları birbirine kaynaştırmak ve sosyal dayanışmayı sağlamak amacıyla her bir Mekkeliyi, bir Medineliyle kardeş yapmıştır. Bunlar da öz kardeş gibi beraber yemiş, beraber çalışmışlardır. İşte musahiplik de bu geleneklerin harmanlanarak günümüze kadar ulaşmış hâlidir. **Buna göre musahiplik ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi ileri sürülemez?**

- A) Şartların gereği olarak ortaya çıktığı
- B) Özünde sosyal dayanışmayı barındırdığı
- C) Yerleşik hayata geçmede kolaylık sağladığı
- D) Toplumsal aidiyeti pekiştiren bir model olduğu
- E) Din kardeşliğini yansıtan örnek bir uygulama olduğu

2013 YGS

10.

Hz. Nuh'tan itibaren yeniden kurtuluşu temsil eden aşura, bütün Sami dinlerinde önemli olarak görülen bir gündür. Hz. Peygamber de Ramazan orucu farz kılınıncaya kadar, bu günde oruç tutmaya özen göstermiş, ashabına da bunu tavsiye etmiştir. Hz. Hüseyin'in muharrem ayının onuncu gününde Kербela'da şehit edilmesiyle birlikte, aşura günü yeni bir anlam kazanmıştır. Öyle ki bugün, Ehl-i Bey'te gönül verenler açısından Hz. Hüseyin'in maruz kaldığı zulümlerin hatırlandığı bir matem gününe dönüşmüş ve Muharrem ayının ilk on gününün oruçla geçirilmesi bir görev olarak algılanmıştır.

Bu parçadan hareketle aşura günüyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kökleri eskiye dayanan bir uygulamadır.
- B) Tarih boyunca farklı içeriklere bürünmüştür.
- C) Vahiy kaynaklı dinlerde ortak bir değerdir.
- D) Zamanla aidiyet çerçevesi daralmıştır.
- E) Dinî ve kültürel değerlerin buluştuğu bir zemindir

2016 YGS

11.

İslam'da kulluk, sadece bir takım ibadet ve dualardan ibaret değildir. Yüce Allah'a ve O'nun rızasına ulaşmak nihai amaç olarak belirlenmiş ve Müslümanın, tüm hayatını bu bilinçle kulluğa dönüştürmesi beklenmiştir. Bundan dolayı bir Müslümanın Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla yaptığı her türlü güzel ve yararlı iş, bir tür ibadet kabul edilmiştir. Her şeyin temelinde Allah rızasını gözetken bu anlayış bir ayette şu şekilde ifade edilmiştir: "De ki: Şüphesiz benim namazım da diğer ibadetlerim de yaşamam da ölümüm de âlemlerin Rabbi olan Allah içindir." (En'am, 162)

Bu parçaya dayanarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Allah ibadetleri niyetlere göre değerlendirir.
- B) Kulluk Müslümanın tüm yaşamına yansımalıdır.
- C) İslam, dindarlığı hayatın bütününe yaymaya çalışır.
- D) İslam'ın ortaya koyduğu dindarlıkta, birey topluma tabidir.
- E) Allah'ın hoşnutluğunu kazanma çabası, kulluğun özünü oluşturur.

2014 LYS

12.

Tasavvufi düşünce ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Daha çok manevi hayata öncelik vermiştir.
- B) İnsanları dünyadan uzaklaştırmayı amaç edinmiştir.
- C) Farklılıklara saygıyı düşüncesinin temeli olarak almıştır.
- D) Çoğulcu bir toplumsal yapının devamına katkı sağlamıştır.
- E) İnsanı, kötülüklerden arındırmaya çalışan bir ahlak eğitimidir.

13.

Türklerin İslam'ı benimsemesinde bazı şahsiyetlerin önemli katkıları olmuştur. Bunlardan biri Osmanlı Devleti Dönemi'nde esnaf arasında saygın bir yer edinen esnafın piri olarak şöhret bulmuştur. Onun sayesinde demircilik, marangozluk ve deri işlemeciliği gibi meslekler gelişmiştir. Kuruluşunda öncülük ettiği teşkilat aracılığıyla ilim ve bilgiyi insanların hizmetine sunmuş, yetimlerin ve yoksulların sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamıştır.

Bu parçada sözü edilen şahsiyet aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hacı Bayram Veli
- B) Hacı Bektaş Veli
- C) Mevlâna
- D) Yunus Emre
- E) Ahi Evran

TYT 2021

14.

* Sözlükte; bir araya gelmek, toplanmak, bütünleşmek gibi anlamlara gelir.

* Alevilik-Bektaşilikte dedelerin yönetiminde gerçekleştirilen ve müminlerin Allah'a olan kulluk görevlerini ve yü-kümlülüklerini yerine getirme uygulamasını ifade eder.

Bu açıklamalar aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ilgilidir?

- A) Cem
- B) Musahiplik
- C) Cemevi
- D) Dem
- E) Tefekkür

15.

Hz. Muhammed (s.a.v), yaşantısının her alanında sadeliği tercih etmiştir. Onun vefatından sonra Müslümanlar, yapılan fetihlerle maddi olarak güç kazandılar. Bunun sonucunda bazı Müslümanlar, Hz. Peygamber'in önerdiği sade yaşam tarzından uzaklaştılar. Bu değişimler karşısında bir kısım Müslümanlar, Hz. Peygamber'in ahlakının ve hayat tarzının örnek alınması, onun gibi sade yaşam tarzının tercih edilmesi gerektiğini vurgulamaya başladılar. Yardımlaşma, fedakârlık, cömertlik, kanaatkârlık, dürüstlük ve merhamet gibi değerleri ön plana çıkarmaya çalıştılar. Bu insanlar dünyaya ait işlerden uzak duruyor, son derece sade yaşam koşullarıyla yetinerek farz ibadetlere nafileler ekleyip vakitlerini ibadetle geçiriyorlardı.

Yukarıdaki metin, tasavvufi düşüncenin gelişim aşamalarından hangisini anlatmaktadır?

- A) Züht dönemi
- B) Tarikat dönemi
- C) Tasavvuf dönemi
- D) Olgunlaşma dönemi
- E) Sistemleşme dönemi

1.

“Tasavvuf ilminin konusu, talibin hakka erme yeteneğini kazanmak için nefsinin dünya kirlerinden arındırması, ahlakını düzeltmesi ve güzelleştirmesi; amacı da nefsinin ve Rabbinin bilmesidir.”

Yukarıdaki paragrafta aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Hak'a ermek
- B) Nefsinin bilmek
- C) Güzel ahlaklı olmak
- D) İnsanları yönetmeyi bilmek
- E) Nefsinin kirlerden temizlemek

2.

Hiz. Peygamber'in vefatından sonra ortaya çıkan olumsuzluklardan uzak durmak isteyen bazı Müslümanlar, toplumun çoğunluğundan farklı bir tavır sergilemişlerdir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bu tavrılardan biridir?

- A) Konforlu bir hayat yaşamayı hedeflemek
- B) Yeni düşünceleri olduğu gibi benimsemek
- C) Lüks ve sefahatten uzak durmaya çalışmak
- D) Siyasi çekişme ve kavgalara taraf olmak
- E) İslam'ın daha çok hukuki yönüne ağırlık vermek

3.

Tasavvufu benimseyen kimselere ----denir. Daha sonraki dönemlerde bu kişiler ---- olarak da adlandırılmıştır.

Yukarıdaki boşluklara getirilmesi gereken kelimeler sırasıyla hangileri olmalıdır?

- A) mutasavvıf- şeyh
- B) sufi- mutasavvıf
- C) şeyh- mutasavvıf
- D) tarikatçı- sufi
- E) zahit- mutasavvıf

4.

Kelime olarak huy, seciye, tabiat, mizaç, karakter gibi anlamlara gelir. İnsanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevi nitelikler, huylar ve bunların etkisiyle ortaya konan iradeli davranışlar bütünüdür.

Parçada tanımı verilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Din
- B) Sûfi
- C) Akaid
- D) Ahlak
- E) Tasavvuf

5.

Aşağıdakilerden hangisi tasavvufi düşünce için söylenemez?

- A) Tasavvuf, kelime ve sistem olarak Hiz. Peygamber zamanında mevcut değildi.
- B) Tasavvufi düşünce Hiz. Peygamberin emriyle oluşturulmuştur.
- C) Tasavvufun hedefi nefsin kötü istek ve arzularından arındırılmasıdır.
- D) Anadolu'nun İslamlaşmasında tasavvufi düşüncenin büyük etkisi olmuştur.
- E) Tasavvufi düşüncede ahlak en önemli konular arasında yer alır.

6.

Mevlâna ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Küçük yaşlardan itibaren zahiri ilimlerle birlikte tasavvuf eğitimi de almıştır.
- B) Farsça olan eserlerinden bazıları Mesnevi, Fihi ma Fih ve Divan-ı Kebir'dir.
- C) Alaeddin Keykubat'ın ailesini daveti üzerine küçük yaşta Konya'ya gelmiştir.
- D) Konya'da bulunan türbesi yerli ve yabancı turistlerin ziyaret mekânıdır.
- E) Kendisine nispet edilen Mevlevilik günümüzde varlığını kaybetmiştir.

7.

Dervişlik olsaydı taç ile hırka. Biz dahi alırdık otuza kırka.

Yunus Emre'nin bu dizelerde vermek istediği mesaj aşağıdaki sözlerden hangisiyle aynı doğrultudadır?

- A) “Sabreden derviş muradına ermiş.”
- B) “Dervişin fikri ne ise zikri de o olur.”
- C) “Hacı hacıyı Mekke’de, derviş derviş tekke de bulur.”
- D) “Yedi derviş bir posta oturur da iki hükümdar dünyaya sığmaz.”
- E) “Kişi hacı olmaz gitmek ile Mekke’ye, eşek derviş olmaz taş çekmekle tekkeye.”

8.

Kuruluş döneminde Osmanlı Devleti'nin hizmetine girmişler ve özellikle gaziler üzerinde etkili olan irşat faaliyetleri yürütmüşlerdir. Osmanlı sultanları, bu tasavvufi oluşuma sahip dervişlerin, özellikle gaziler üzerindeki olumlu etkilerini gördüklerinden dolayı; Yeniçeri Ocağı'nı bu tasavvufi oluşumun edep ve erkanına bağlamıştır. Böylece Yeniçeri Ocağı'nda birlik ve düzen sağlanmıştır.

Hakkında bilgi verilen tasavvufi yorum hangisidir?

- A) Mevlevîlik
- B) Kadirîlik
- C) Bektaşîlik
- D) Rifaîlik
- E) Yesevîlik

9.

Sufi ve tasavvuf kavramlarının kullanılmaya ve ilk sufi adlarının duyulmaya başlandığı dönemdir. Hicri 2. asrın sonundan, tarikatların kurumsallaştığı döneme kadar olan yaklaşık dört asırlık zaman dilimini kapsar. Cüneyd-i Bağdadi, Ma'ruf Kerhi ve Gazali gibi büyük sufi ve mutasavvıflar bu dönemde yetişmiştir. Hicri 3. ve 4. yüzyıllarda ise Zünnun-i Mısri, Beyazid-i Bestami gibi meşhur sufilerin öncülüğünde tasavvufi düşünce ve uygulama kendine özgü terim, yöntem ve teorisiyle bir sistem haline gelmiştir.

Bu parçada hakkında bilgi verilen dönem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Zühri Dönemi
- B) Tarikat Dönemi
- C) Marifet Dönemi
- D) Tefekkür Dönemi
- E) Tasavvuf Dönemi

10.

Sufilerin en öne çıkan özellikleri, farzları yerine getirdikten ve haramlardan kaçındıktan sonra malayani denilen boş ve anlamsız meşguliyetleri terk etmek, amaçlarıyla aralarına giren her türlü alakadan sıyrılmasıdır. Onların Allah'tan başka gaye ve maksatları yoktur.

Parçaya göre aşağıdakilerden hangisi sufilerin özelliklerinden biri değildir?

- A) Aza koşup, çoktan kaçmak
B) Açlığı tokluğa tercih etmek
C) Üstünlük ve büyüklüğe rağbet etmemek
D) Dünya işlerini terk edip, çalışmayı bırakmak
E) İhtiyaç anında bile başkalarını kendine tercih etmek

11.

“Amelsiz sözden Allah’a sığınırım. Sana iyiliği emrettim, lakin emrettiğim şeyi ben yapmadım ve dürüst davranmadım. Durum böyleyken benim sana ‘Doğru ol!’ demem neye yarar.” **Bu sözlerin sahibi, aşağıdakilerden hangisini vurgulamaktadır?**

- A) Ahlaki ilkeler, toplumsal örf niteliğindedir.**
B) Olduğu gibi görünmeyen, görüldüğü gibi olur.
C) Davranışları değerli kılan, sürekli olmasıdır.
D) İyiliği emretmeyen, doğru davranamaz.
E) Davranışa dökülmeyen söz etkisizdir.

2017 TYT ÖRNEK SORU

12.

- Su içilmez.
- Tıraş olunmaz.
- Hayvan ve ağaç kesilemez.
- Et, soğan, sarımsak, yumurta yenilmez.

Sözü edilen Alevilik-Bektaşiliğe ait oruç aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kaza orucu
B) Şevval orucu
C) Kefaret orucu
D) Ramazan orucu
E) Muharrem orucu

13.

Cümle yaradılmışa bir gözle bakmayan
Halka müderris ise hakikatde âsidir

Bir kez gönül yıktın ise bu kıldığın namaz değil

Yetmiş iki millet dahi elin yüzün yumaz değil

Ben gelmedüm dâvi için, benim işüm sevi için

Dostun evi gönüllerdir, gönül yapmaya geldim

Gelin tanış olalım, işi kolay kılalım

Sevelim sevillelim, bu dünya kimseye kalmaz.

Yunus Emre'ye ait bu beyitlerde vurgulanan temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsanları sevmeye, onlara karşı yapıcı olmaya özen gösterilmelidir.**
- B) İnsanlar arasındaki yardımlaşma isteği kuvvetlendirilmelidir.**
- C) İnsanlar başkalarını eleştirirken kendi kusurlarını unutmamalıdır.**
- D) İnsanlar sorunların çözümünde ortak hareket etmeye önem vermelidir.**
- E) İnsan ön yargılarla hareket edip başkalarını küçümsememelidir.**

14.

Mutasavvıflara göre tasavvufun gayesi, hakkın rızasını kazanmak için, nefsi temizlemek ve güzel ahlak sahibi olmaya çalışmaktır. Kısaca tasavvuf, Allah (c.c.) ve Resulü'nün ahlakıyla ahlaklanmaktır. Sufiler, tasavvufi hayatta ibadet, zikir gibi faaliyetler kadar ahlaki faaliyet ve faziletlerin de önemli bir yeri olduğunu belirtmişlerdir. Tasavvuf döneminin önemli isimlerinden Ebü'l-Hüseyn en-Nûrî'ye göre, tasavvuf ne birtakım merasimler ne de bir bilgi yığındır; aksine tasavvuf yalnızca ahlaktır. Aynı sufi tasavvufun hürriyet, fütüvvet, dünya gailelerinden sıyrılmak ve cömertlik erdemlerinden ibaret olduğunu belirtmiştir. Tasavvufu kısaca hüsnü'l-hulk (güzel ahlak) şeklinde tarif edenler olmuştur. Hasan Basri, takva ehlinin doğru sözlülük, ahde bağlılık, sıla-i rahim, yoksullara merhamet, gurur ve kibirden arınmışlık, insanlarla iyi geçinme, güzel huy gibi ahlaki faziletlerle tanınabileceğini belirtmiştir.

Yukarıda verilen parçaya göre numaralanmış cümlelerden hangileri yanlıştır?

- I. Mutasavvıfların gayesi güzel ahlak sahibi olmaktır.**
- II. Zikir ve ibadetler tasavvufi hayatın ayrılmaz parçalarıdır.**
- III. Mutasavvıf öncüler tasavvufu güzel ahlak olarak tanımlamışlardır.**
- IV. Tasavvuf İslam tarihinde çeşitli siyasi bölünmelere neden olmuştur.**

- A) Yalnız I
B) Yalnız IV
C) I ve II
D) I, II ve III
E) II ve III

15.

[illegible]

Verilen bulmacada aşağıdaki açıklamalardan hangisinin karşılığı yoktur?

- A)** Varlıkların hakikatini ve ilahî sırları tefekkür ve ilham yoluyla kavrama, gerçeği bilme.
- B)** Temizlenme, nefsi manevi kirlerden arındırma, kusurlardan arıtıp temiz duruma getirme.
- C)** Samimiyet, içtenlik, tutum ve davranışlarınızda sadece Allah'ın rızasını gözetmek, sözün öze uyması.
- D)** Allah'ın (c.c.) zatı dışındaki bütün varlıklar. İnsanı Allah'tan (c.c.) uzaklaştıran her şey.
- E)** Bir tarikata girme, intisap etme ve o tarikatın gereklerini yerine getirerek manevi bakımdan yol alma.

GÜNCEL DİNİ MESELELER

1. Dini Meselelerin Çözümünde Temel İlke ve Yöntemler

Gelişen ve değişen dünyada geçmişte karşılaşılmayan ve Kur'an ve sünnette doğrudan hükmü yer almayan meseleler ortaya çıkmaktadır.

İçtihat: Kur'an, sünnet ve icma ile hükmü açıkça ortaya konulmamış, dinî bir meselenin hükmüne ulaşmak için müctehidin elinden gelen çabayı sarf etmesidir.

Müctehit: Kur'an ve sünnet gibi delillerden dinî hükümler ortaya koyabilme bilgi ve becerisine sahip olan yani "İçtihat" edebilen kişi.

Dinî hükümlerin başlıca kaynakları Kur'an ve sünnettir. Bir müctehid dini bir meseleyi çözüme kavuşturmaya çalışırken öncelikle Kur'an'a bakar. Cevabı orada bulursa onunla amel eder. Aradığı hükmün cevabı Kur'an'da yeterli kadar açık değilse o zaman sünnete bakar. Her iki kaynaktan da konuyla ilgili hüküm bulamazsa **icma**ya başvurur. **İcma** müctehitlerin bir meselenin dinî hükmü üzerinde görüş birliğine varmalarıdır.

İslam dinine göre insanın dünya ve ahiret mutluluğu için koruması gereken **beş esas** vardır. Bunlara **zarûrât-ı diniye** denir. Müctehidin vereceği fetva bunlara uygun olmalıdır.

Dinin korunması.

Hayatın korunması

Aklın korunması

Neslin korunması

Malın korunması

Günümüzde ortaya çıkan meselelerin çözümünde;

- ☒ Neslin korunması ve Allah'ın koyduğu dengeyi korumak ana gaye olmalıdır.
- ☒ Çözüm önerileri fitratı (yaratılıştaki var olan dengeyi) bozmamalıdır.
- ☒ Temel ahlaki değerleri ihlal etmemelidir.
- ☒ İnsan onur ve haysiyetini zedelememelidir.
- ☒ Bireysel fetvalar yerine farklı uzmanlık alanlarına sahip âlimler birlikte karar vermelidir.

Dinî emir ve yasaklara muhatap olan kişinin söz, fiil ve davranışlarına **Ef'âl-i Mükellefin** denir. Bunlar:

Farz: Yapılması kesin olarak gerekli davranışlardır.

Vacip: Farz seviyesinde olmayan fakat sünnetten daha kuvvetli olan dinî hükümler.

Sünnet: Hz. Peygamber'in sözleri, davranışları veya onayladığı davranışlar.

Mübah: Mükellefin yapıp yapmamakta özgür bırakıldığı davranışlardır. (Caiz)

Mekruh: Yapılması dinen hoş karşılanmayan fakat kesin ve açık delillerle de yasaklanmayan davranışlardır.

Haram: Allah'ın yapılmasını kesin olarak yasakladığı söz ve davranış.

2. İktisadi Hayatla İlgili Meseleler

- Temelinde emek olmayan mülkiyet; hibe, hediye ve miras yoluyla elde edilen mülkiyet meşrurdur.
- Hırsızlık, gasp, yağma, faiz, kumar, karaborsacılık yasaklanmıştır; başkasının mülküne zarar vermek de suçtur.
- İslam'a göre insanlar mal ve işlerle uğraşırken kulluk görevlerini terk etmemelidirler.
- İslam dini, sosyal adaleti esas alır. Zenginlere paylaşmayı, yoksulu görüp gözetmeyi, helal kazanç elde etmeyi ve kazancı helal yolda harcamayı; fakirlere de rızık temin etmek için çalışmayı emretmiştir.

İslam'da İşçi ve İşveren Hakları

İşveren; İşçinin beden ve ruh sağlığını önemsemeli, güvenli bir iş ortamı hazırlamalı, işçinin hakkını geciktirmeden vermelidir. İşçinin dinine, rengine, ırkına vb. değil yeteneklerine ve liyakatine önem vermelidir.

İşçi; işini ciddiyetle ve özenle yerine getirmeli, sorumlu olduğu iş alanını kendine emanet olarak görmeli ve korumalı, kendine verilen sorumlulukları yerine getirmelidir.

İslam'a göre kişi;

1. Maddi ihtiyaçlarını sağlayacak ve ailesini geçindirecek bir iş sahibi olmalıdır.
2. İmkânı varsa hayır faaliyetlerine katılmak için kazancından pay ayırmalıdır.
3. İşini dürüstçe ve en güzel şekilde yapıp kazancıyla ve ürettiği mal ve hizmetle topluma katkıda bulunmalıdır.
4. Mesleki bilgi ve ehliyete sahip olmalıdır.
5. Haramdan korunmalı.

3. Gıda Maddeleri ile İlgili Meseleler

Yiyecekler konusundaki yasaklar en başta insanın beden ve ruh sağlığının korunmasını amaçlamaktadır.

Haram Kılınan Hayvansal Gıdalar: • Domuz eti • Ölmüş hayvan eti • Akitılmış kan • Allah'tan başkası adına kesilen kurban • Azı dişli olan yırtıcı hayvanlar • Avını pençesiyle parçalayan kuşlar	Haram Kılınan Bitkisel Gıdalar • Alkollü içkiler • Uyuşturucular • Zehirli maddeler • Keyif verici maddeler
---	--

Helal ve Haramlarda Temel Ölçütler

- Hükümler Kur'an, sünnet ve icmaya aykırı olamaz.
- İyi niyet haramı helal yapmaz.
- Haramı helalleştirmek için hile yapmak haramdır.
- Şüpheli şeylerden sakınmak gerekir.
- Miktarın azlığı ve çokluğu haram hükmünü değiştirmez.
- İsrraftan sakınmak gereklidir.
- Eti yenen hayvanların beslenme usullerine dikkat edilmelidir.
- Harama yaklaştıran şeylerin de haram olduğu unutulmamalıdır.

Bağımlılıkla İlgili Meseleler

- İnsan akıllı ve irade sahibi bir varlık olduğu için Allah katında sorumludur.
- İnsan aklı sayesinde nefsinin isteklerini dizginleyebilir, dini hükümleri anlayabilir.
- Bağımlılık yapan maddeler ise insanın aklını sağlıklı bir şekilde kullanmasını engeller.
- Bu durum kişinin hem kendisine hem ailesine hem nesline dolayısıyla topluma zarar verir.
- Bağımlı kişilerin iş verimliliği de düşeceği için bu durum ülke ekonomisini zarar uğratar.
- Bağımlılık yapan maddelerin tedarik ve tedavisi için harcanan para da aile ekonomisini olumsuz etkiler.

4. Sağlık ve Tıpla İlgili Meseleler

Dinimiz hastalıklara karşı tedbir alıp çareler aramak tavsiye etmiştir. İyileştirilemeyen hastalıklara karşı da sabır göstermek gerektiği vurgulanmıştır.

Otopsi: Otopsi sayesinde ölüm sebebi anlaşılmakta, bulaşıcı hastalıklarla mücadele edilebilmektedir. Gereklilik halinde ve zaruret ölçüsünde otopsi yapmak caizdir.

Ötenazi: Bu uygulamanın dinen haram olduğu konusunda İslam âlimleri hemfikirdir. Ancak beyin ölümü gerçekleşmiş kimse ise artık ölüdür ve yaşam destek ünitesinin çekilmesi ötenazi olarak değerlendirilmez.

Organ Nakli: İslam bilginleri ve fetva kuruluşları, tedavi maksatlı organ naklinin bazı şartlarla caiz olduğunu açıklamışlardır. **Organ nakli konusunda ulaşılan bazı sonuçlar şöyledir:**

1. Organ nakli zorunlu ve naklin olumlu sonuç vereceği konusunda güçlü kanaatin olması durumunda, caizdir.
2. Dinin aranan şartlar gerçekleşmiş ve organı alınacak kimsenin kendisinin veya kanuni temsilcisinin izni alınmışsa caizdir.
3. Kalp gibi hayatın kendisine bağlı bulunduğu tek organların canlı bir insandan bir başkasına nakli haramdır.
4. Canlı bir insandan, temel bir hayati fonksiyonunu devre dışı bırakan organ nakli haramdır.
5. Organ ticareti haramdır.

Kan Bağışı: Tıbbi bir zaruret olan kan nakli dinen sakıncalı olmayan bir uygulamadır.

Haram Maddelerle Tedavi: Alanında uzman ve dine bağlı bir doktor, hayati tehlike arz eden bir hastalığın şifasının ancak bu maddeler olduğunu ve başka seçeneğin olmadığını bildirirse kullanımını caizdir.

İntihar: İnsana bahşedilen her nimet gibi en önemli emanet olan canın, Allah'ın takdiri dışında insanın kendi müdahalesi ile sonlandırılması yasaklanmıştır. Cana yönelik her türlü saldırı dinen büyük bir günahtır.

Mehmet ERDEM
<https://www.mehmeterdem.biz>

1.

"Haram, Allah'ın kitabında haram kıldıklarıdır. Helal, Allah'ın kitabında helal kıldıklarıdır. Hakkında açıklama bulunmayanlar ise sizleri serbest bıraktıklarıdır." (Tirmizi, Libâs, 6.)

Verilen hadis-i şerifte "serbest bırakılanlar" olarak tanımlanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Farz
- B) Haram
- C) Müfsit
- D) Mübah
- E) Mendup

2.

Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu kararına göre ölüden diriye organ naklinin caiz olabilmesi için aşağıdaki şartlardan hangisinin bulunması aranmaz?

- A) Alıcının rızası dışında işlemin yapılması
- B) Tıbbi ve hukuki ölümün gerçekleşmiş olması
- C) Kişinin kendisinin veya mirasçılarının onayının alınması
- D) Organın bir ücret ve menfaat karşılığında verilmemiş olması
- E) Uzman doktorda hastanın iyileşeceğine dair güçlü bir kanaatin oluşması

3.

"Mallarınızı aranızda haksız sebeplerle yemeyin. Kendiniz bilip dururken, insanların mallarından bir kısmını haram yollardan yemeniz için o malları hâkimlere (idarecilere veya mahkeme hâkimlerine) vermeyin." (Bakara suresi, 188)
Bu ayetteki altı çizili ifade ile yasaklanan davranış aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Faiz
- B) Gasp
- C) Kumar
- D) Rüşvet
- E) Tefecilik

4.

Aşağıdakilerden hangisi dinî meselelerin çözümünde dikkate alınması gerekli olan ilkelerden biri değildir?

- A) Âlim kırk yaşından gün almış olmalıdır.
- B) Çözüm önerileri fıtrata aykırı olmamalıdır.
- C) İslam'ın temel amaçlarına uygun olmalıdır.
- D) İnsan onur ve haysiyetini zedelememelidir.
- E) Dinin kesin hükümlerine aykırı olmamalıdır.

5.

Dinî meselelerin çözümünde mutlaka gözetilmesi gereken temel ilke ve yöntemler bulunmaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi dini meselelerin çözümünde mutlaka gözetilmesi gereken temel ilke ve yöntemlerden biri değildir?

- A) Daha önce verilmiş fetvalara uygun olması
- B) Dinin kesin hükümlerine aykırı olmaması
- C) Çözüm önerisinin fıtrata aykırı olmaması
- D) Konuya bütüncül bakması
- E) İslam'ın temel amaçlarını göz önünde bulundurması

6.

- Doğru hükme ulaşmak için elinden gelen gayreti göstermektir.
 - Dini konularda kıyas yoluyla yeni sonuçlar elde etmek ve hüküm çıkarmaktır.
 - Her zaman ve her yerde, dinin hayat ile bağlantısını kuran ve uygulamalara yansımaları sağlayan fikri faaliyettir.
- Tanımı verilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Fıkıh
- B) İcma
- C) İctihat
- D) Tefsir
- E) Mezhep

7.

I. Bağış	II. Faiz
III. Gasp	IV. Hibe
V. İsrâf	VI. Karaborsa
VII. Miras	VIII. Rüşvet
IX. Ticaret	X. Yağma

Hayatın her alanı ile ilgili kurallar koyan ve düzenlemeler yapan İslam dini, ekonomik hayatla ilgili olarak da helaller ve haramlar belirlemiştir.

Yukarıda bu helal ve haramlardan bazıları verilmiştir. Bunlardan kaç tanesi helaldir?

- A) 3
- B) 4
- C) 5
- D) 6
- E) 7

8.

İlk dönem Müslümanlar arasında, inanç ve ibadetle ilgili ortaya çıkan soru ve sorunlara Hz. Muhammed doğrudan veya vahiy aracılığıyla çözüm getirdiği için farklılaşmaya neden olacak fikir ayrılıkları yaşanmamıştır. Fakat Hz. Muhammed'in vefatından sonraki süreçte karşılaşılan durumlara çözüm arama çabaları İslam düşüncesinde farklı yorumların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu durumun sebeplerinden biri değildir?

- A) Dinî metinlerdeki bazı ifadelerin farklı anlamlara gelmesi
- B) Kur'an'ın çoğaltılarak farklı şehirlere gönderilmesi
- C) Fetihlerle birlikte Müslümanların farklı kültürel ortamlarla karşılaşması
- D) İnsanların farklı düşünce yapısına sahip olması
- E) Müslümanlar arasında çeşitli siyasi ve sosyal olayların yaşanması

(2017 LYS)

9.

Aşağıdakilerden hangisi güncel tıbbi meselelerin bir hükme bağlanmasında uyulacak esaslardan biri değildir?

- A) Güncel tıbbi meselelerin çözümü için verilen hükümler dinin kesin hükümlerine aykırı olmamalıdır.
- B) Güncel tıbbi meselelerin çözümü için verilen hükümler insan fıtratına aykırı olmamalıdır.
- C) Güncel tıbbi meselelerin hükmünü belirlemede zarar vermenin yasak olması kuralına uyulmalıdır.
- D) Güncel tıbbi meselelerin dini hükmünü belirlemede akla ve bilime başvurmak kaçınılmazdır.
- E) Güncel tıbbi meselelerin dini hükmünü belirlemede Kur'an ve sünnete başvurmak yeterlidir.

10.

Kavram	Tanım
Farz	Yapılması kesin olarak emredilen; yerine getirilmesi sevaba, özürsüz olarak terki günaha, inkârı ise küfre sebep olan davranışlardır.
Sünnet	Hz. Muhammed'in söz, davranış ve onaylarıdır.
İcma	Yapılması dinen hoş karşılanmayan fakat kesin ve açık delillerle de yasaklanmayan eylemlerdir.
Mübah	Mükellefin yapıp yapmamakta özgür bırakıldığı fiillerdir.
Mekruh	Hz. Muhammed'in vefatından sonra herhangi bir asırda müçtehitlerin bir meselenin dinî hükmü üzerinde ittifak etmeleridir.

Yukarıda verilen kavram-tanım eşleştirmelerinin doğru olabilmesi için hangi kavramların birbiriyle yer değiştirmesi gerekir?

- A) Farz ve icma
- B) Farz ve mübah
- C) Sünnet ve mübah
- D) Sünnet ve mekruh
- E) İcma ve mekruh

(AYT-2021)

11.

İslam dininde insanların dinî sorumluluklarını tam olarak yerine getirebilmeleri için gerekli kolaylıklar sağlanmış, ibadetlerin uygulanmasında insanın içinde bulunduğu koşullar dikkate alınmıştır. Kur'an-ı Kerim'de hasta veya yolcuların oruçlarını diğer günlerde kaza edebilecekleri, oruç tutmaya güçleri yetmeyenlerin ise bir fakiri doyuracak miktarda fidye vermekle bu yükümlülüklerini yerine getirebilecekleri belirtilmiş ve "Allah sizin için kolaylık ister, zorluk istemez..." (Bakara, 184-185) buyrulmuştur.

Aşağıdaki ibadetlerden hangisi, bu parçada ifade edilen dinde kolaylık prensibi ile ilişkilidir?

- A) Sadaka
- B) Teyemmüm
- C) Teravih
- D) Umre
- E) Tövbe

(2014 LYS)

12.

İnsanlar birbirlerine sevgi ile bakıyorlar. Zenginler zenginliklerinden soyunuyor, yoksulların yoksulluğu kayboluyor. En çok kıymet verdiğimiz şeyleri başkaları ile paylaşmaktan haz duyuyoruz. Kapımız herkese açık, derdimizi ve sevincimizi paylaşıyoruz. Sabır bizi coşturuyor, kalbin ırmakları doludizgin. Merhamet sağanak gibi boşalıyor. İçimizde kurulan kürsü bizi hesaba çekiyor. Derken ben benlikten sıyrılıyor.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi betimlenmektedir?

- A) Kurban
- B) Bayram
- C) Sadaka
- D) Hac
- E) Ramazan

(2015 LYS)

13.

"Faiz yiyenler, ancak şeytanın çarparak sersemlettiği kimse gibi kalkarlar. Bunun sebebi onların, "Alım satım da ancak faiz gibidir." sözleridir. Hâlbuki Allah alım satımı helal, faizi ise haram kılmıştır. Artık kime Allah'tan bir öğüt erişir de faizciliği bırakırsa geçmişte yaptığı kendisine aittir, işi de Allah'a kalmıştır. Kim de yine faizciliğe dönerse işte bunlar, orada devamlı kalmak üzere cehennemliklerdir." (Bakara, 275)

Yukarıdaki ayet, İslam dininin temel gayelerinden hangisine vurgu yapmaktadır?

- A) Aklın korunması
- B) Canın korunması
- C) Dinin korunması
- D) Malın korunması
- E) Neslin korunması

14.

"Şurası muhakkak ki, helaller ve haramlar apaçık bellidir. Bu ikisi arasında ise şüpheli şeyler vardır. Artık kim bu şüpheli alandan kaçınırsa dinini de ırzını da temiz tutmuş olur. Kim de şüpheli alana girse harama girmiş olur. Tıpkı koruluğun etrafında sürüsünü otlatan çoban gibi ki her an koruluğun sınırlarını ihlal etmesi muhtemeldir. Şunu bilin ki her hükümdarın bir koruluğu vardır. Allah'ın koruluğu da haramlarıdır. Haberiniz olsun, cesette bir et parçası vardır ki eğer o sağlam olursa cesedin tamamı sağlam olur, eğer o bozulursa cesedin tamamı bozulur. Haberiniz olsun bu et parçası, kalptir." (Buhari, İman 39)

Verilen hadisten hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılır?

- A) Allah (c.c.) kaçınılması gereken hususları bizlere bildirmiştir
- B) Kalbimiz temiz olursa davranışlarımız da düzgün olur.
- C) Şüpheli durumlardan kaçınmak kişiyi tehlikelerden korur.
- D) Allah'ın (c.c.) yasakları devlet başkanlarının yasaklarına benzetilmiştir.
- E) Bilmeyerek yasakları ihlal etmekte bir sorumluluk yoktur.

15.

Zekât, zengin Müslümanların yılda bir kez mallarının belirli bir miktarını Allah rızası için ihtiyaç sahiplerine vermeleri şeklinde gerçekleştirilen bir ibadettir. Bu yönüyle zekât, bir yandan Müslümanın, Allah'ın verdiği nimetlere şükrünün bir ifadesi; diğer yandan içinde yaşadığı topluma karşı insani vazifesidir. Bu ibadet sayesinde, zengin ile fakir arasındaki kıskançlık, kin ve düşmanlık gibi olumsuz duygular ortadan kalkar; dostluk ve sevgi bağları güçlenir. Bu parçada zekât ibadetiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Toplumsal birliktelik ve dayanışmayı sağladığı
- B) Allah'ın rızasını kazanmak için bir araç olduğu
- C) İhtiyaç sahiplerinin gözetilmesine vesile olduğu
- D) Zenginlerdeki merhamet duygusunu geliştirdiği
- E) Verdiklerine karşı, Allah'a teşekkür mahiyetinde olduğu

(2017 YGS)

1.

Aşağıdakilerden hangisi İslam'ın insan cesedi üzerinde otopsiye izin verme gerekçelerinden değildir?

- A) Cinayet davalarında suçluların bulunabilmesi
- B) Bulaşıcı bir hastalığın olup olmadığının anlaşılması
- C) Öğrenmek ve öğretmek için bilgilenme amacıyla yapılması
- D) İslam'ın faydalı şeylerin çoğalması zararlı şeylerin azalmasını istemesi
- E) İnsan bedeni üzerinde işlem yapmanın insanın saygınlığını yok etmesi.

2.

Aşağıdakilerden hangisi İslam'da haram kılınmış yiyecek veya içeceklerden değildir?

- A) Leş
- B) Balık
- C) Kan
- D) Domuz
- E) Allah'tan başkasına adanan hayvanlar

3.

İslam'ın mülkiyete bakışı konusunda aşağıda verilen ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Mülk sahibi, başkalarına zarar vermemek şartıyla malını istediği gibi kullanabilir.
- B) İnsanın sahip olduğu şeyler, emanet olarak kendisine verilmiştir.
- C) Kişi, kendisine verilen imkânları Allah'ın (c.c.) emir ve yasaklarına göre kullanmalıdır.
- D) Mal mülk, servet ve diğer her şeyin gerçek sahibi Allah'tır (c.c.).
- E) Yapılan iş ve çalışmalar meşru olmak şartıyla her tür kazanç serbest bırakılmıştır.

4.

Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu kararına göre aşağıdakilerden hangisi organ naklinin caiz olmasının şartlarından biri değildir?

- A) Alıcının bu tedaviyi kabul etmesi
- B) Tıbbi ve hukuki ölümün kesinleşmiş olması
- C) Organ nakliyle tedavinin zaruret hali alması
- D) Kişinin veya mirasçılarının onayının alınmış olması
- E) Organın bir ücret ve menfaat karşılığında verilmesi.

5.

İslam faizi, kumarı ve hile yapmayı yasaklamıştır. Bunlar, haram kazancı, borç batağına saplanmayı, varlığını kaybetmeyi ve sefaletle düşmeyi engelleyen yasaklardır. Bu yasaklar aşağıdaki zarurat-ı diniyyeden hangisini korumaya dönüktür?

- A) Dini
- B) Akli
- C) Nesli
- D) Canı
- E) Mali

6.

Helal olan gıdaların elde edilış yöntemi ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi doğrudur?

- A) Yenilmesi helal olan hayvanların ne tür yiyeceklerle beslendiği dinen önemli değildir.
- B) Hayvan kesiminde Allah'ın (c.c.) adının anılmasının terk edilmesi dinen yasak değildir.
- C) Helal olan gıdaların içine haram maddelerin katılması dinen yasak değildir.
- D) Genetik değişiklik yapılarak sağlığa zararlı gıdaların üretilmesi dinen yasak değildir.
- E) Helal olan gıdaların birbirine karıştırılarak yeni gıdalar üretilmesi dinen yasak değildir.

7.

İslam insanın sadece Allah ile olan ilişkisine değil insanların birbirleriyle olan ilişkilerine de önem verir ve bu doğrultuda çeşitli düzenlemeler ortaya koyar. Buna göre bir Müslüman, her şeyin merkezine kendisini koyup bencilleşmemeli, sahip olduğu şeylerin gelip geçici olduğunu unutmamalıdır. Ayrıca çevresinde olup bitenlere duyarsız kalmadan diğer Müslümanları da koruyup gözetmelidir.

Bu parçada anlatılan durum aşağıdaki ibadetlerin hangisinde daha azdır?

- A) Zekât
- B) Namaz
- C) Sadaka
- D) Kurban
- E) Fitre

(MSÜ-2022)

8.

Aşağıda verilen ayet ve hadislerden hangisi ekonomik hayatla ilgili değildir?

- A) "Kişi kendi emeğiyle kazandığından daha hayırlı bir yiyecek yememiştir..." (Buhârî, Buyû, 15.)
- B) "...Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşına, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin..." (Nisâ suresi 36. ayet.)
- C) "...Fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin..." (En'âm suresi 151. ayet.)
- D) "Bakmakla yükümlü olduğu kimseleri ihmal etmesi, kişiye günah olarak yeter." (Ebu Davud, Zekât, 45.)
- E) "...Ölçüyü ve tartıyı doğru yapın..." (En'âm suresi, 152)

9.

Dinî sorunların çözümünde aşağıdaki hususlardan hangisini dikkate almak yanlıştır?

- A) Çözüm önerileri temel ahlaki değerleri ihlal etmemelidir.
- B) Çözüm önerileri fıtratı bozmamalı, insan onur ve haysiyetini zedelememelidir.
- C) Meselelerin dini hükmünü açıklayan müçtehitler, fetva verdikleri hususta yeterli bilgi sahibi olmalıdır.
- D) Farklı uzmanlık alanlarına sahip âlimlerin bir araya gelerek aldıkları ortak kararlar (şura içtihadı) yerine bireysel fetvalar tercih edilmelidir.
- E) Neslin korunması ve Allah'ın (c.c.) koyduğu dengeyi korumak ana gaye olmalıdır.

10.

“Hangi kazanç daha temiz ve helaldir?” sorusuna Hz. Peygamber “Kişinin elinin emeğiyle ve meşru olan her türlü alışverişle elde ettiği kazançtır.” cevabını vermiştir.

Bu hadisten,

- I. Ticaret meşru yollarla yapılmalıdır.
- II. Her konuda olduğu gibi alışveriş yaparken de dürüst olunmalıdır.
- III. Helal kazanç elde etmek için kolay mesleklerden uzak durulmalıdır.

sonuçlarından hangileri çıkarılamaz?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

11.

İslam dininde hayvanların etleri ile ilgili olarak getirilen sınırlama ve yasakların amacı insanları cezalandırmak değil, onları insanlık onuruna yaraşır davranışlara yönlendirmek içindir. İslam dininde bazı yiyeceklerin haram kılınmış olması çeşitli hikmetler ve amaçlarla açıklanabilir. Yiyecekler konusundaki yasaklar en başta insanın beden ve ruh sağlığının (hayatın ve aklın) korunmasını amaçlamaktadır. Bunların da ötesinde ilahî buyruk ve yasaklar, insanın, Allah’ın (c.c.) iradesine boyun eğip eğmemesi hususunda bir sınav oluşturma hikmet ve amacında birleşir.

Bu parçada anlatılmak istenen asıl konu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bazı yiyeceklerin haram kılınmalarındaki hikmetler.
- B) Yiyecekler konusundaki yasakların konulma sebepleri.
- C) Haramlar karşısında Müslümanın takınması gereken tavırlar.
- D) Haram maddelerin insanın beden ve ruh sağlığına olan etkileri.
- E) Yasaklara uymanın insanlık onuruna yaraşır davranışlara etkileri.

12.

- I. Dinin korunması
 - II. Canın korunması
 - III. Aklın korunması
 - IV. Neslin korunması
 - V. Malın korunması
- Yukarıda yer alan esaslar İslam dinine göre insanın dünyada ve ahirette fayda elde etmesi için koruması gereken beş temel gayedir. Bunlar zarûriyyât olarak ifade edilir.

Bu esaslar göz önüne alındığında dinî anlamda suç ve günah sayılan adam öldürme, alkollü içeceklerin tüketilmesi ve hırsızlık hangi esasları ihlal etmektedir?

- A) I - II - III
- B) I - III - V
- C) II - III - V
- D) II - V - V
- E) III - IV - V

13.

Sizden biri, bir mesele ile karşılaşırsa Allah’ın kitabındaki hükümlere göre karar versin. Orada bulamazsa, Hz. Peygamber’in uygulamalarına göre meseleyi çözmeye çalışsın. Ya da aralarındaki ortak özelliğe veya benzerliğe dayanarak hükmü açıkça belirtilen meseleye göre çözüm arasın. Bunlarda da bulamazsa kendi görüşüne göre karar versin.

Bu metinde dinî meselelerin çözümü ile ilgili temel ilke ve yöntemlerden hangisine değinilmemiştir?

- A) İcma
- B) Kıyas
- C) Kur’an
- D) İctihat
- E) Sünnet

14 ve 15. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Güncel dini meselelerin çözümünde öncelikle Kur’an ve sünnete başvurulur. Bu iki kaynakta sorunla ilgili doğrudan bir hüküm bulunamadığında İslam’ın temel ilkelerine göre çözüm aranır. Bu amaçla sahabe görüşleri, icma ve müçtehitlerin içtihatları incelenir. Müçtehit, güncel sorunlara İslam’a uygun çözüm bulmak için elinden gelen gayreti göstererek bir görüşe ulaşır.

14.

Bu metin aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabıdır?

- A) İctihatla fetva arasındaki fark nedir?
- B) Yeni sorunların çıkma nedeni nedir?
- C) Dinî bir sorunu çözme yöntemi nedir?
- D) Sahabenin sorun çözme yöntemi nasıldır?
- E) Müçtehidin taşıması gereken nitelikler nelerdir?

15.

Bu metinde;

- I. icma,
 - II. kıyas,
 - III. ayet ve hadisleri incelemek
- yöntemlerinden hangilerine değinilmemiştir?**

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

16.

Mükellefin yapıp yapmamakta özgür bırakıldığı davranışlardır. Caiz ve helal kavramlarıyla ilişkilidir. İslam bilginleri, caiz kelimesini daha çok sonraki devirlerde meselelerin dinî hükmünü ifade etmek için kullanmışlardır. **Metinde sözü edilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Sünnet
- B) Vacip
- C) Farz
- D) Mendup
- E) Mübah

HİNT VE ÇİN DİNLERİ

1- Hinduizm

Hindular, dinlerini “**Sanatana Dharma**” (ezelî-ebedî din) veya “**Arya Dharma**” (soylu yol) olarak adlandırmaktadır. Bu dine mensup olanlara da “**Sanatani**” denilmektedir.

Dünyadaki Hinduların %95’i Hindistan’da yaşar. Hinduizm, Hint yarımadasında yaşayan Hindu ırkıyla sınırlı bir din olması itibarıyla millî bir dindir

Günümüzde Hindistan’ın dışında, Sri Lanka, Pakistan, Endonezya ve Bangladeş gibi bazı ülkelerde de Hinduizm’in mensupları bulunmaktadır. Hindistan dışında Hinduizm’i resmi din kabul eden tek ülke ise Nepal’dir.

Hinduizm’in aslı Brahmanizm’e dayanmakla birlikte paganizm, Budizm gibi Hindistan’daki yerel dinlerin birleşimiyle oluşmuştur.

Hinduizm’in Doğuşu ve Gelişimi

1. Brahmanizm (Vedizm) Dönemi: M.Ö. 1500-M.Ö. 300 arasını kapsar. Kutsal görülen Vedalar, Brahmanalar ve Upanişadlar adlı metinler bu dönemde ortaya çıkmıştır.

2. Sentez Dönemi: M.Ö. 300-M.Ö.100 arasını kapsar. Bu süreçte birtakım yerel tanrı ve tanrıça inanışları; inek, yılan, maymun gibi hayvanların, Ganj Nehri ve Meru Dağı gibi yerlerin kutsanması Brahmanizm’e dâhil olur.

3. Hinduizm’in Doğuş Dönemi: Miladi birinci yüzyıldan itibaren Hinduizm oluşum sürecini tamamlamaya başlamıştır.

4. Günümüz Hinduizm’i: 18. yüzyıldan günümüze kadar. Hinduizm dinine bağlı reformistler dinlerini putperestliğin etkilerinden ve modern yaşama uymayan âdet ve ibadetlerden kurtarmaya çalışmışlardır.

Hinduizm’in Kutsal Metinleri

Sanskritçe yazılmış “**Vedalar**”. Veda, kelime olarak “ilahi bilgi” anlamındadır. İki kısma ayrılır:

Şruti: İlham edildiğine inanılan kutsal kitaplar (Vedalar).

Smriti: Beşeri kaynaklı olduğu kabul edilen kutsal kitaplar (Mahabharata ve Ramayana).

Hinduizm’in İnanç Esasları

Neredeyse her gücün kutsal sayıldığı görülmektedir. Tanrıların sayısını hesaplamak imkânsızdır.

Brahma, Vişnu ve Şiva tanrıları ön plana çıkmıştır.

Brahma, yaratıcı tanrı olarak kabul edilir.

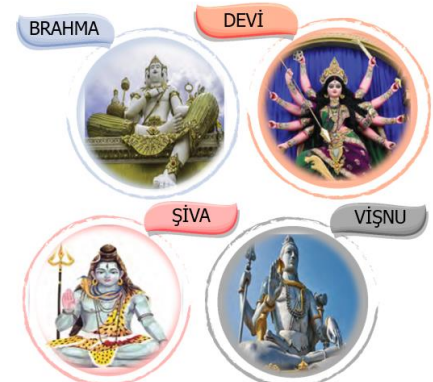
Vişnu koruyucu tanrıdır. Tanrı Vişnu’nun bir bedende veya doğrudan yeryüzüne gelmesine “**avatar**” adı verilmektedir.

Şiva yok edici, tanrıdır. Ölümün ve hastalığın tanrısı olarak bilinir.

Bu üç tanrı da erkek olarak betimlenir.

Hinduizm’de bunlarla birlikte, bir de dişi tanrı olan “**Devî**” vardır.

Bu tanrıça yaratılmışlara hayat veren güç olarak kabul edildiğinden ona “Anne” diye de hitap edilmektedir. Devi, erkek tanrıların silahlarını elinde tutan sayısız kollara sahip, güzel bir kadın olarak tasvir edilmektedir.

Reenkarnasyon ve karma inancı

Hinduizm’de önemli inanç konularından biri de **samsara** inancıdır. Tenasüh, ruh göçü veya reenkarasyon gibi kelimelerle ifade edilen samsara Hinduizm’e göre dünyadaki doğum-ölüm-yeniden doğuş döngüsünü ifade etmektedir. Hinduizm’deki tenasüh, ruh göçü, reenkarasyon inançları İslam’ın ahiret inancıyla çelişir. Cennet cehennem ve kıyameti inkâra götürür, ayrıca ruhun birliği ve sorumluluk ilkesine aykırıdır.

İnsan eylemlerinin sonucuna göre öldükten sonra dünyaya yeniden gelir. Bu yeniden geliş insan, bitki, hayvan veya geçici bir süre de olsa cansız varlık şeklinde olabilir. Ruhun bedenden bedene geçtiği bu döngüsel süreçteki durumunu belirleyen sebep sonuç yasasına **karma** denmektedir.

Ruhun bu döngüden kurtulmasına ise **Nirvana (mokşa)** denilmektedir. Kurtuluşa ulaşan kimse mutlak tanrı Brahma ile bütünleşir veya ondan bir parça hâline gelerek tanrılaşır. Hindular, ruhun ölmezliğine inandıkları için ölümlerini gömmez, cesetlerini yakarak küllerini kutsal kabul edilen Ganj Nehri'ne dökerler.

Kast Sistemi

Kast; aynı işle meşgul olan, atadan miras kalan hakları, vazifeleri ve âdetleri ile birbirine sınıksız bağlanan şahıslar grubunu ifade etmektedir. Kast kişinin iradesi ile seçilemez ve değiştirilemez. Aynı kast üyeleri yalnızca birbirleri ile evlenebilir ve ancak birbirleriyle aynı sofraya oturabilir. **Brahmanlar, kşatriyalar, vaisyalar, sudralar.** Bunların yanında kast dışı kabul edilen **paryalar** (dokunulmazlar) grubu vardır. Onlardan mikroptan kaçır gibi kaçılır ve onlara yaklaşanlar pis ve düşük sayılırlar. Tapınaklara, çarşılar ve pazarlara girmeleri yasaktır.

Hinduizm'in Ritüelleri

Hindular için ibadet, temelde bireysel bir faaliyettir. İbadet yapılan yerlere "**mandır**" denir.

Her tanrının bir mabedi vardır ve o mabette, tanrının bir tasviri veya heykeli bulunur. İbadet etme yerleri sadece mabetlerle sınırlı başka yerlerde de ibadet edilebilir.

İbadet etme hakkı sadece Brahman, Kşatriya ve Vaisya kastlarına mahsustur. Bu kastların dışında kalanlar ve et yiyenler mabetlere giremezler. Kadınlar, Vedaların ve ilahilerin okunduğu ibadetlere katılamaz. Sadece mabedin yemek temizlik işleriyle görevlidirler.

Hindular, sabahleyin güneş doğmadan önce, öğle vaktinde ve güneş battıktan sonra olmak üzere günde üç defa ibadet ederler.

Evlerin özel olarak ayrılan bölümlerinde, tanrıları sembolize eden heykellerin önünde yapılan ayine ise "**puja**" denilir. Mabete ve ev dışında uygulanan temel ibadet "kozmetik su" dan geldiğine inanılan **Ganj Nehri**'nde yıkanmaktır. Bu ibadetin, insanı günahlardan arındırdığına inanılmaktadır.

Yoga ve meditasyon da Hinduizm'de önemli dinî ritüellerdendir. Meditasyon, düzenli ve kurallara uygun derin düşünce, tefekkür anlamına gelir. Yoga yapan (yogi) nefesine hâkim olmaya ve zihnini bir noktada toplamaya çalışır. Böylece o, beden ile ruh, hareket ile zihin arasındaki ahengi sağlayarak kâinatın değişmez özüne ulaşmaya ve tabiatüstü güçlerle temas kurmaya çalışır. Ruh, yoga sayesinde bedenden ayrılır ve ölümsüzlüğe ulaşır.

Hinduizm'in Sembolleri

Aum /Om; ilahi kuvvetle dolu, kutsal sırlı bir kelime olarak kabul edilir. Uzun, özel bir tarzda nefes alarak söylenir. Bu hecenin sesi, sonsuzluğun ve tüm evrenin sesini temsil eder.

Lotus çiçeği (Padma): Hindistan dinleri tarafından en çok kullanılan sembollerdendir. El değmemiş güzelliği simgelemektedir.

Hindu Swastika: Saat yönündeki swastika güneşin ve Tanrı Vişnu'nun simgesidir. Aksi yöndeki swastika (sauvastika) ise Tanrıça Kali'nin, gecenin ve sihrin simgesidir.

Yantra: Evreni simgeleyen geometrik diyagramdır. Hindu ritüellerinde meditasyon aracı olarak kullanılmaktadır.

Trisula: Tanrı Şiva'nın sembolüdür.

Hinduizm'de inek, yılan, maymun, fare gibi bazı hayvanlar kutsal kabul edilir. Yine Ganj Nehri ve Meru Dağı kutsal olarak kabul edilmektedir. İnekler; yer, gök ve hava âleminin anası olarak görülür.

Hinduizm'in Kutsal Mekânları: Tanrı Şiva'nın evi olarak görülen Benares bunlardan en meşhurdur. Ayrıca Ganj Nehri ve Meru Dağı kutsal olarak kabul edilmektedir.

2- Budizm

MÖ 563'te dünyaya gelen Siddharta Gautama Sakyamuni'nin öğretilerine dayanan bir dindir. Ona, aydınlanmış, uyanmış anlamında "Buda" adı verilmiştir. Bu dinin Batı dillerindeki adı Budizm'dir. Budistlerin yaşadığı Asya ülkelerinde ise Buda-Sasana (Buda Disiplini) adıyla anılır.

Budizm'in Yayıldığı Coğrafi Bölgeler

Hindistan'da doğmuş olmasına rağmen Çin, Moğolistan, Sri Lanka, Tayland, Myanmar, Vietnam, Singapur, Malezya, Tayvan, Tibet, Kore, Japonya, Endonezya, Laos gibi Güney Asya ve uzak Doğu ülkelerine yayılmıştır. Brahmanizm'in şekilciliğine ve kast sistemine karşı gelişen Budizm'de nefsi temizleme, güzel davranış elde etme, canlılara sevgi ve merhamet gösterme gibi öğretiler öne çıkmıştır.

Budizm'in Doğuşu ve Gelişimi

Budizm'in kurucusu Buda (Siddhartha Gotama), saray eğlenceleri içinde yaşayan bir prens iken 29 yaşına geldiğinde bir keşişten etkilenerek gerçek hayatı aramak için sarayı terk etti. Ganj'ın bir kolu olan Nerañjara Nehri kıyısında Bodhi ağacı denilen bir tür incir ağacının altında düşünce hâlinde iken aydınlanmaya erişti.

Bu iki hayat tarzı dışında başka bir "orta yol" olabileceği kanaatine varan Buda bu orta yolu da "Sekiz Dilimli Yol" olarak açıkladı. Buda'nın öğretilerini yaymayı, onun tarafından kurulan Sangha teşkilatı üstlendi. Bu öğretilerin yazıya geçirilişi milattan önce birinci yüzyılın sonuna doğru Seylan'da tamamlandı. Buda'nın hayatı ve geliştirdiği öğretisi, Pali dilinde yazıya geçirilerek Tripitaka (Üç Cevher) adı altında bir araya toplanmıştır. Buda'nın sözleri olan ve en eski Budist kutsal kitabı sayılan Tripitaka (Üç Sepet) üç bölümden oluşmaktadır. Bunlar;

Vinaya Pitaka (Disiplinler Sepeti): Bu metinde keşişlerin uyması gereken manastır hayatı kuralları yer alır.

Sutta Pitaka (Vaazlar Sepeti): Dört hakikat ve sekiz dilimli yol gibi Budist öğretinin en önemli esasları yanında Budistler için gerekli diğer birçok özel ve pratik bilgiler de yer alır.

Abhidhamma Pitaka'dır (Doktrinler Sepeti): Dört temel gerçeklik, sekiz dilimli yol ve Budizm'in temel öğretilerine dair felsefi açıklamalar ve yorumları içerir.

Budizm'in İnanç Esasları

Budizm'de yaratıcı tanrı fikri yoktur. Sonraki zamanlarda çeşitli inançların etkisiyle Buda tanrılaştırılmıştır. Budizm'de inançla ilgili temel kavramlar şunlardır: **Karma-tenasüh, Nirvana, Öldürmeme, Zarar Vermeme (Ahimsama)**

Budizm'de "iman ikrarı" üç temele dayanmakta ve "**Triratna**" (üç cevher) olarak nitelendirilmektedir: **Buda'ya sığınırım, Dharma'ya (Buda Öğretisi) sığınırım, Sangha'ya (Rahipler Topluluğu) sığınırım.**

Buda, üç cevherin ilkidir.

Dhamma, onun öğretilerini ve ilkelerini ifade etmektedir.

Sangha ise bunları yaymakla görevli din adamları topluluğudur.

Mehdi İnanıcı: Buda ıstıraptan kurtuluş yolunu göstererek görevini tamamlamış ancak insanların kurtuluşunu gerçekleştirememiştir. Bu görevi ileride gelecek olan Maitteya (herkese, âlemlere rahmet olan) gerçekleştirecek, onun sayesinde insanlık tüm dertlerinden kurtulacaktır.

Buda'nın öğretisinin amacı, kişiye bu dünyada acı ve ıstırap veren her şeyden kurtararak Nirvana'ya ulaşmasını sağlamaktır. Nirvana'ya ulaşmaları için ise "sekiz dilimli yolu" takip etmeleri gerekir.

Budizm'de çocuklar ve fakir kimselerin cesetleri gömülür, zengin aileler ise ölülerini yakarlar. Yakılmayan cesetler açık alanlara konularak bunların vahşi hayvanlarca parçalanmasından veya bozulmasından rahiplerin ibret almaları istenir.

Budizm'in Ritüelleri

Budizm'de ferdî ibadet esastır. Mabetlerde bu amaca yönelik yapılmış küçük bölümler bulunmaktadır. Budist dinî yapıları için yaygın şekilde kullanılan terim “**Vihara**”dır. Mesken veya ikamet yeri anlamına gelen vihara, hem rahiplerin ikamet ettikleri bina, hem de Budistlerin ibadet mekânıdır.

Budizm'de Buda'nın ve onun talebelerinin kutsal emanetlerinin saklandığı tapınaklara **Stupa** veya **Pagoda** denilmektedir. Tapınağa girince, önce Buda heykeli selamlanır ve ardından tapınağın bir köşesine çekilerek meditasyon yapılır.

Budizm'de temel ibadet bağdaş kurup oturmak, zihni bir noktaya sabitleyerek derin düşünceye dalmaktır. Buna yoga denir. Yoga, Nirvana'ya ulaşma yolu olarak tanımlanır.

Budizm'de ibadet, sadece mabede bağlı olmayıp evde de yapılabilir. Bu yüzden her Budist'in evinde zihnini odaklaştırıp ibadet edeceği Buda'nın heykeli veya resmi bulunur. Budistler dua ederken “dua tekerleği veya tespih” kullanırlar. Bu tekerleklerle çakra adı verilir.

Sangha teşkilatı dünyanın en eski rahipler topluluğudur. Rahipler, manastırda bir köşeye çekilip insanlardan uzak yaşarlar. Önceki hayatında rahip olanlar hariç kimse Nirvana'ya eremez.

Budizm'in Sembolleri

Budizmin en tanınmış sembolü **sekiz dilimli teker**dir. Budizm'in sembollerinden bir başkası, Hinduizm'de olduğu gibi lotus çiçeğidir. **Lotus** Buda'yı veya dört temel elementi simgeler. Buda'nın heykelleri, Buda'nın külleri ve diğer hatıraları, Budist azizlerin cesetlerini ve kişisel eşyalarını ihtiva eden mabetler (stupa veya pagoda) Budistler tarafından kutsal kabul edilmektedir. **Dharma çakra** (yasa tekerleği), üç mücevher ve **mandala** (renkli tefekkür tekerleği) bu dinin sembollerindendir.

Budizm'in kutsal mekânları

Lumbini: Buda'nın Nepal'deki doğum yeridir.

Bodhgaya: Buda'nın incir ağacı altında aydınlandığı yerdir.

Sarnath: Buda ilk vaazını burada vermiştir.

Kushinagar: Uttar Pradeş eyaletinde Kasia şehri yakınlarında yer alan ve Budda'nın öldüğü kabul edilen yerdir. Ayrıca Hinduizm'de olduğu gibi Budizm'de de **Ganj nehri** kutsal kabul edilir.

3- Konfüçyanizm

Çin'in yerli ve millî dinlerinden biri olan Konfüçyanizm, **Konfüçyüs**'ün öğretilerine dayanır.

Çin'de âlimlerin, ediplerin, bürokratların, prenslerin ve imparatorluk ailesinin dini kabul edilmiştir. Bu din, Vu-ti (MÖ 140-87) döneminden 1912 yılına kadar “devlet dini” olarak tanınmıştır.. Konfüçyanizm, Çin'de yaygın olan inançlar üzerine kurulmuş bir ahlak sistemi görüntüsündedir. Konfüçyanizm'in günümüzde 350 milyon civarında mensubu bulunmaktadır. Bunların büyük bir kısmı Çin'de geri kalanları ise Kore, Vietnam, Tayland, Tayvan ve Japonya'da yaşamaktadır.

Konfüçyanizm'in doğuşu ve gelişimi

Konfüçyüs, M.Ö. 551'de, Çin'de dünyaya gelmiştir. Ona verilen **Konfüçyüs** ismi, Kung Fu-Tzu'nun (Üstad veya Filozof Kung) latinesidir. Öğretilerini yaymak için on üç yıl boyunca dolaşan Konfüçyüs, M.Ö. 483'te memleketi Lu'ya tekrar dönmüş, M.Ö. 479 yılında da vefat etmiştir. On beş yaşından itibaren kendini ilme adanmış ve yirmi yaşında iken açtığı okulda öğrenci yetiştirmeye başlamıştır.

Öğrencisi Tseng-Tzu, torunu Tzu-Ssu ve en büyük takipçisi Mensiyüs sayesinde, ölümünden kısa bir süre sonra etkisi artmaya başladı. Tang Hanedanlığı zamanında Konfüçyüs anısına resmi-dini törenlere büyük önem verildi (M.S 618). Sonraki dönemde Budizm ve Hristiyanlık yasaklanarak Konfüçyanizm imparatorluğun resmi dini hâline getirildi. Son dönemlerinde ise Konfüçyanizm bazı dini-felsefi düşüncelerle sentezlenerek yeni oluşumlar ortaya çıktı.

Konfüçyanizm'in inanç esasları

Konfüçyüs, öğretilerini bir tanrı fikrine dayandırmamış ancak Çin'de Şangti adı verilen Tanrı'ya inanmayı sürdürmüş, ona T'ien demeyi tercih etmiştir. Tanrı, düşkünleri korumak için hükümdarlar; Tanrı yolunda insanlara yardımcı olmaları ve ülkenin her yanında huzuru sağlamaları için öğretmenler göndermiştir.

Ona göre T'ien tabiattaki düzeni kuran ve yöneten, her şeyin üzerinde yer alan yüce güçtür. Konfüçyanizm 'de insan, dört asli fazileti bir arada toplayarak onlara göre hareket ederse, bahtiyarlık ve saadet kazanacaktır. Bunlar:

1. İnsan sevgisi
2. Adalet
3. İbadet (emredilen merasime riayet)
4. Bilgi

Konfüçyanizm'de Kutsal Metinler

Konfüçyüs'e büyük bir bağlılık gösteren öğrencileri onun ölümünden sonra sözlerini toplamış, böylece kutsal metinleri oluşturmuşlardır. Bunlar "Beş Klasik" ve "Dört Kitap"tır.

Beş Klasik: Değişiklikler Kitabı (mistik ve metafizik olaylardan söz eder), **Tarih Kitabı**, **Şiirler Kitabı**, **Törenler Kitabı** ve **İlkbahar-Sonbahar Olayları Kitabı**'dır (mevsimlerle ilgili notları içerir).

Dört Kitap: 11. yüzyılda Sung Hanedanı döneminde bir araya getirilmiştir. Yöneticilerin eğitiminde kullanılan bu kitap, **Konfüçyüs'ün Konuşmaları**, **Mensiyüs'ün Sözleri**, **Orta Yol Doktrini** ve **Büyük Bilgi** bölümlerinden oluşmaktadır.

Konfüçyanizm'in Ritüelleri

Çin geleneğinde ibadet, ruhani varlıkları memnun etmek ve insanların dünyevi menfaatlerini sağlamak amacı taşımaktadır. Konfüçyanizm'de en yaygın ibadet şeklinin atalara dua olduğu kabul edilmektedir. Çin'de her devrin dinî özelliği, "Göğün Oğlu" sayılan imparatora ve atalara gösterilen bağlılık ve saygıdır. İbadet esnasında ilahiler söylenir, dinî müzik çalınır ve dans edilir, müzik başlar başlamaz atalarının ruhunun oraya geleceğine inanılır.

Mabet, tanrının hazır bulunduğu yer olarak düşünüldüğünden, ölüm anları yaklaşan yaşlılar ve hastalar mabede götürülür. Çünkü bir tanrının huzurunda ölmek, bahtiyarlık olarak kabul edilir.

En meşhur Çin ibadet yerleri Pekin'deki imparatorluk mabetleridir. Bunlar, 15. yüzyılda inşa edilmiş modern yapılar olup 1911'de imparatorluğun çöküşünden beri ibadet amacıyla kullanılmamaktadır. Bu yapıların en önemlisi Gök Mabet'tir.

Konfüçyanizm'in Sembolleri

Konfüçyanizm, geleneğe saygılı olduğu için Çin'in geleneksel sembollerini kullanır.

儒

Bilge, üstat veya Konfüçyanizm anlamına gelen Çince karakterdir.

水

Beş temel elementten sayılan suyun simgesidir. Çin kültüründe su, yaşamı anlatır. Bu karakter Konfüçyanizm'i de simgelemektedir.

Konfüçyanizm'in kutsal mekânları

Konfüçyanizm'in kutsal mekânları arasında en çok bilineni, Konfüçyüs Tapınağı, Konfüçyüs Konutu ve Konfüçyüs'ün soyundan gelenlerin mezarlarından oluşan külliye'dir.

4- Taoizm

Taoculuk, tabiatla uyum içinde olmayı, ona müdahale etmemeyi, doğal ve sade olmayı öğretir. Taoizm, Çin, Japonya, Kuzey ve Güney Kore'de yayılmıştır. Bugün Taoizm'in toplam inanan sayısı 95 milyon civarındadır.

Taoizm'in doğuşu ve gelişimi

Çin'de Lao Tzu (Laozi) (MÖ 604) tarafından kurulmuştur. Çin'in Honan eyaletinde doğduğu ileri sürülen Lao-Tzu'nun asıl adı Li Tan'dır. Lao-Tzu (ihtiyar bilgin) ona lakap olarak verilmiştir. Hayatı hakkında çok az şey bilinmektedir. Taocu felsefe Han Hanedanlığı döneminde (MÖ. 206-MS. 225) bir din hâline gelmiştir.

Taoizm, ismini kısaca "Yol" anlamına gelen Çince kelime Tao'dan almıştır. Onlara göre Göğün Yolu parlak, kutsal ve doğrudur; insanın Yolu ise karanlık ve Göğün Yolunun tersidir.

Taoizm'in inanç esasları

Tanrı: Taoizm çok tanrılı bir dindir. Tao yaratıcı prensiptir ama yaratıcı değildir. Tao'ya tapılmaz.

Tao, yol anlamına gelir ve evrende var olan her şeyin değişmez kaynağıdır. Tao, gizemlerin gizemi ve tanımlanamaz bir güçtür. O; isimsizdir, görülemez, işitilemez ve kavranamaz. Laozi, "Adını bilmiyorum ama ona Tao diyorum." diyerek Tao'nun bilinmezliğine vurgu yapar.

Taoizm’de “**Tao**” ile beraber bir de “**Te**” kavramı vardır. Tao’nun gizli gücü olarak bütün varlıklarda bulunan “Te”, “Tao”nun tabiattaki her şeyi değiştiren gücünün kendisidir.

Lao Tzu’ya göre evrendeki her şey negatif ve pozitif zıtlıkların birleşmesi sonucu meydana gelmektedir.

Taoizm’in ölküsü “**wu wei**”, yani “iş yapmamak” prensibidir. Buna göre insan dünya nizamına uyarak yaşamalı, gayret sarf etmeksizin Tao’nun kanunlarına tabi olmalıdır. Taoizm, mutlak sükûnet ve rahatlık içinde dünyaya sırt çeviren mistik bir hayat tarzına, yani ahlak ve zühde dayanmaktadır. Lao Tzu’nun davranış hakkındaki öğretisinin temeli insan hayatındaki üç kuralda kendini göstermiştir: 1- Mevcutla Yetinmek, 2- Tabiatla Hareketsizlik, 3- Boşlukta Rekabet Etmemek

Ahret: Taoizm’de bu dünyadan kurtulmak veya karma ve tenasüh gibi bir düşünce yoktur. Onlar için dünya gerçektir ve hakiki mutluluğun kaynağıdır. Her kötü işin bu hayatta ve gelecek hayatta kişinin kendisine geri döneceği veya bir cezasının olacağı anlayışı hâkimdir.

Kutsal Kitap

Taoizm’in en önemli kutsal kitabı bizzat Laozi tarafından yazıldığına inanılan Tao-Te-King’tir. Tao, "yol, yaratıcı ilke", Te, "erdem", King de "kitap" anlamına gelmektedir.

Taoizm'in Ritüelleri

Taoizm’de ritüeller, eski Çin dinlerinden mistik ve büyüsel unsurlar ile Budizm’den yoga ve meditasyon dâhil birçok ritüelden meydana gelir. Çin terminolojisinde Taoist mabetleri için “**kung**” (manastır veya saray), “**kuan**” (manastır mabedi) ve “**miao**” (mabet) kelimeleri kullanılır. Çoğu, sayısız tanrı ve tanrılaştırılmış kahraman tasvirlerini koymak için yapılmıştır.

Her taoistin kendini yakın hissettiği tanrılar vardır. Bunlar içerisinde en meşhur olanı, savaş tanrısı Kvan-Ti ile zenginlik tanrısı Shin’dır. Tanrılar için yapılan ayinlerde trampet ve gong çalınır ve tören gerçekleştirilir. Yeni yılda mabetler, heykeller ve evler temizlenerek kötü ruhlardan arındırılır, kâğıt ve kumaş parçalarından oluşturulmuş ejderha figürleri sokaklarda gezdirilir.

Taoizm'in sembolleri

Taoculuğun en tanınmış simgesi Yin ve Yang’dır. Yin’i siyah Yang’ı ise beyaz temsil eder. İçlerindeki ters renkteki noktalar dengeyi ve dönüşümü ifade eder. Gece ve gündüz gibi ikisi birbirine zıt ancak birbirinin tamamlayıcısıdır. Işık, erkeklik, sıcak, kuru, yararlı olumlu ilke Yang’la onun zıddı, karanlık, dişil, soğuk, nemli, zararlı ve olumsuz ilke Yin’dır. Erkeklerde üstün olan yang, kadında yin’dir. Fakat ikisi de iki cinste de bulunur.

Taoizm'in kutsal mekânları

Taoizm’de bazı dağlar, mağaralar kutsal sayılmıştır. Taoizm'in, Çin'in çeşitli bölgelerinde yer alan beş kutsal dağı bulunmaktadır. Bunların içinde en kutsal **Taishan Dağı**’dır.

Mehmet ERDEM
<https://www.mehmeterdem.biz/>

1.

- MÖ 1500 yıllarında ortaya çıkmıştır.
- Birçok tanrı olmakla birlikte Brahma, Vişnu ve Şiva en önemli tanrılarıdır.
- Kutsal kitabı Vedalar'dır.
- Temel ibadeti Ganj Nehri'nde yıkanmaktır.

Verilen bilgiler hangi dine aittir?

- A) Şintoizm B) Taoizm
C) Budizm D) Hinduizm
E) Konfüçyanizm

2.

Aşağıdakilerden hangisi Hinduizm'in özelliklerinden biridir?

- A) Veda'lar, kutsal kitaplarıdır.
B) Ruhun varlığına inanılmaz.
C) Tek tanrı inancına sahiptir.
D) İbadet toplu yapılmalıdır.
E) Brahman kurucu peygamberleridir.

3.

Aşağıdakilerden hangisi Budizm'in tarihsel süreci ile ilgili değildir?

- A) Brahmanizm (Vedizm) Dönemi'nde ortaya çıktı.
B) Kurucusu Buda, saraydan ayrılarak züht hayatına başladı.
C) Dördüncü konsilde Kuşan İmparatoru bu dini himayesine aldı.
D) Çin'e, Japonya'ya yayıldı.
E) Bugünkü yapısına dokuzuncu, onuncu yüzyılda kavuştu.

4.

Aşağıdakilerden hangisinde Budizm'le ilgili bilgi yanlışlığı yapılmıştır?

- A) Tanrı'nın varlığı veya yokluğuyla ilgilenilmez.
B) Kişi Nirvana'ya ulaşmaya çalışmazsa ruhu ıstırap içinde kalır.
C) Çokça rağbet görmesinin sebebi kast sistemini reddetmesidir.
D) Buda'nın kaleme aldığı kutsal kabul edilen metinler önemli yer tutar.
E) Buda'nın aydınlanmaya ulaştıktan sonra Tanrı hâline geldiğine inanılır.

5.

İslam inancına göre ilk insan, aynı zamanda ilk peygamberdir. Hz. Âdem'den itibaren bütün peygamberler insanları tevhit dininin esaslarına çağırmışlardır. Ancak insanlar çeşitli sebeplerle hak dinden uzaklaştıklarında Yüce Allah, peygamberler göndermek suretiyle tevhit mesajını yenilemiştir.

Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşamaz?

- A) Vahiy kaynaklı dinler ortak bir kaynağa dayanır.
B) Peygamberler ortak bir mesajın öğreticisidir.
C) İnsanlığın ilk dini, tek tanrı inancına dayanır.
D) Çok tanrılı dinler sonradan ortaya çıkan sapmalardır.
E) Dinler ibadet konusunda farklı yaklaşımlara sahiptir.

6.

Yandaki sembol hangi dine aittir?

- A) Taoizm B) Budizm
C) Hinduizm D) Zerdüştlük
E) Konfüçyanizm

7.

- Hayat ıstıraptır.
- İstırapın kaynağı arzulardır.
- Arzulardan kurtulmak için "Sekiz dilimli yol" olarak nitelenen ilkelere uymak gerekir.

Bu görüşler aşağıdaki şahısların hangisininindir?

- A) Buda B) Brahman
C) Konfüçyüs D) Lao Tzu
E) Matta

8.

Hinduizm'le ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Milli dinlerden biridir.
B) Tanrıların sayısı bilinemez.
C) Ganj Nehri kutsal kabul edilir.
D) Ruhun ölümsüz olduğuna inanılır.
E) Kurban ibadeti için büyükbaş hayvanlar seçilir.

9.

Uzak Doğu dinlerine mensup olanlar; insanların gerçekleştirdiği fiziksel ve zihinsel eylemlerin etkilerini şimdiki yaşamlarında görmeseler bile bir sonraki yaşamlarında göreceklere inanırlar.

Hakkında bilgi verilen inanış aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Guru B) Karma
C) Ahimsa D) Nirvana
E) Reenkarnasyon

10.

Çin'de yaygın olan dinlerden Taoizm'in kurucusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tseng-Tzu B) Lao Tzu
C) Tzu-Ssu D) K'ung Futzu
E) Mensiyüs

11.

Geleneksel dinler; belli bir kurucusu, inanç sistemi, kutsal kitabı bulunmayan, yerel özelliklere sahip dinlerdir. Genellikle ait oldukları kabilenin adıyla anılırlar. Bütün üyeler mensup oldukları kabilenin dinini kabul etmek zorundadır. Dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan ve geleneksel yaşayışlarını devam ettiren pek çok kabilenin dini, bu kapsamda değerlendirilmekte ve bunların hepsinin içeriklerinde küçük farklılıklar olsa da belirli kavramlar öne çıkmaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi bu kavramlar arasında yer almaz?

- A) Totem B) Tabu
C) Mana D) Ayin
E) Vahiy

12.

Kral, halkın ihtiyaçlarını yerine getirecek; bakanlar ona bu hususta yardım edecek, sıradan halk ise, üstündekilere itaat edecektir. Ailede babanın görevi, ailenin geçimini temin etmek, eşinin görevi, ev işlerini çekip çevirmek ve kardeşlerin görevleri hem birbirlerini sevmek hem de kendisinden büyüklere itaat etmektir.

Bu metinden, Konfüçyüs'ün yönetim ve toplum anlayışıyla ilgili;

I. Toplumsal gelişmenin sağlanabilmesi için bireysel gelişimin önü açılmalıdır.

II. Toplumdaki hiyerarşik düzenin getirdiği kurallara herkes uymalıdır.

III. Devlet, sosyal devlet anlayışıyla yönetilmelidir.
yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) I ve III

E) II ve III

13.

Aşağıda verilen bilgilerden hangisi Konfüçyanizm ile ilgili değildir?

A) Geleneksel göğe, yere ve atalara tapınmaya devam edilmiştir.

B) Kuralları belirlenmiş bir ibadet biçimi bulunmamaktadır.

C) Dinin kurucusunun mezarında kurban sunusu yapılır.

D) Kutsal metinleri Vedalar'dır.

E) Ahlakın temeli aileyi ve toplumu doğru yönde yönlendirmek, barışı hâkim kılmaktır.

14.

"Onlar Allah'ı bırakıp kendilerine ne zarar ne fayda verebilecek şeylere tapıyorlar ve 'Bunlar, Allah katında bizim şefaathçilerimizdir.' diyorlar. De ki: 'Siz Allah'a göklerde ve yerde bilemeyeceği bir şeyi mi haber veriyorsunuz? Haşa! O, onların ortak koştuklarından uzak ve yücedir.'" (Yunus, 18)

Bu ayette eleştiri konusu yapılan inanma biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Teizm

B) Ateizm

C) Politeizm

D) Satanizm

E) Monoteizm

2014 LYS

15.

Buda'ya göre dinsel yaşamın amacı, dünya yaşamına ve dünya işlerine duyulan arzuyu sona erdirmektir. Bunu başaran birey aydınlanmaya ulaşabilir. Aydınlanmış insanın durumunu dile getiren sözcük "Nirvana"dır. Bu sözcük, "sönmek" anlamına gelir. Çünkü aydınlanma; hırsın, kötü niyetin ve aşırı arzuların insan yüreğinde yaktığı ateşin sönmesi demektir.

Bu metinden,

I. Nirvana olgunluğa erişmiş insanı ifade eder.

II. Din insanları kötülüklerden alıkoyan bir mekanizmadır.

III. Nirvana'ya ulaşabilmek için bütün dünya işleri terkedilmelidir.

sonuçlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I ve II

D) II ve III

E) I, II ve III

16.

Hinduizm inançlarına göre, mensup olduğu kastın kurallarını çiğneme gibi nedenlerle kast dışına itilmiş ve bugün sayıları yüz milyonlara varan dokunulmazlar sınıfı mevcuttur. Bunlar insan dahi kabul edilmezler, onlardan mikroptan kaçır gibi kaçılır ve onlara yaklaşan kimse pis ve düşük sayılır.

Bunların, çarşılarla ve pazarlara girmesi yasaktır. Tapınaklara girmelerine izin verilmez, kamuya açık çeşmelerden su içmeleri dahi yasaktır.

Metinde sözü edilen grup aşağıdakilerden hangisidir?

A) Brahmanlar

B) Kşatriyalar

C) Paryalar

D) Sudralar

E) Vaisyalar

17.

I. İnsan hayatı boyunca ıstıraplar çeker.

II. ıstırapın nedeni arzu ve ihtirastır.

III. ıstırapa son vermek için arzulardan fani işlerden uzaklaşmak gerekir.

IV. Kurtuluşa ermek Nirvana'ya ulaşmak ile mümkün olur.

V. Nirvana'ya ermek de ancak Buda'nın on iki dilimli yolunu kat etmekle gerçekleşir.

Yukarıda numaralanmış bölümlerin hangisinde Buda'nın öğretilerinden biri yanlış verilmiştir?

A) I

B) II

C) III

D) IV

E) V

18.

Hindular ruhun ölmezliğine, bir bedenden diğerine geçerek sürekli yaşadığına inanırlar. İnsanın ölümünden sonra ruhunun başka bir bedene geçmesinde, bir önceki bedende yaptığı iyilik ve kötülükler etkili olur. Ruh eğer iyilik yapmışsa yeniden doğuşunda derecesi yüksek, kötülük yapmışsa derecesi düşük olur. İnsan, eylemlerinin iyi ya da kötü olmasına göre hayvan, bitki, insan veya tanrı şeklinde doğabilir. Dolayısıyla insan, geçmişte ne yapmışsa gelecekte onun karşılığını görecektir.

Bu metinden aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

A) Sözü edilen inancın adı reenarnasyondur.

B) İçine doğdukları ortamın aslında bir sonuç olduğuna inanırlar.

C) Daha güzel bir yaşama kavuşmak isteyen Hindular güzel davranışlar sergiler.

D) Ölüm sonrası hayatla ilgili inançları İslam'ın ahiret inancına benzer bir yapıdadır.

E) Yaptıkları eylemlerin bir karşılığı olacağını bilmeleri sorumluluk duygusu kazandırır.

19.

Aşağıdakilerden hangisi Hinduizm ve Budizm'in ortak özelliklerinden biri değildir?

A) Ölüleri yakmaları

B) Reenarnasyona inanmaları

C) Aynı kutsal kitaba inanmaları

D) İbadetlerini bireysel yapmaları

E) Aynı coğrafyada ortaya çıkmaları

1.

Yandaki şekil hangi dinin sembolüdür?

- A) Budizm
C) Yahudilik
E) Konfüçyanizm
- B) Hinduizm
D) Taoizm

2.

Budizm'in mabetlerine verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Vihara
C) Pitaka
E) Kuan
- B) Sangha
D) Dharma

3.

Hinduizm'in kutsal kitabının adı nedir?

- A) Lün Yu
C) Vedalar
E) Lumbuni
- B) Ripitaka
D) Te King

4.

Reenkarasyon inancı İslam'ın iman esaslarından hangisine aykırıdır?

- A) Ahiret
C) Kader
E) Peygamber
- B) Allah
D) Melek

5.

Konfüçyüs tarafından ileri sürülen görüşler, o öldükten sonra bir araya toplanıp kitap hâline getirilmiştir. Beş Klasik ve Dört Kitap'tan oluşan bu görüşler Konfüçyaniz'min kutsal metinlerini oluşturmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi bu "Beş Klasik"ten biri değildir?

- A) Tarih kitabı
B) Şiirler kitabı
C) Orta yol kitabı
D) Törenler kitabı
E) Değişiklikler kitabı

6.

Konfüçyüs'ün Çin halkı tarafından olumlu karşılanmasının nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Çin'in devlet geleneğini bilmesi
B) Güzel ahlaklı olmayı önemsemesi
C) Dualarının kolay ve anlaşılır olması
D) Çin'de birçok tanrı inancının olması
E) Eski Çin törelerini canlandırmaya çalışması

7.

Aşağıdakilerden hangisi, Hinduizm'deki Tanrı Vişnu'nun bozulan yeryüzünü, eski hâline getirmek için bir bedende dünyaya inişini ifade eder?

- A) Parya
C) Devi
E) Şruti
- B) Samsara
D) Avatar

8.

Dinler özelliklerine göre belli sınıflara ayrılmış ve genellikle bir millete ait olan geleneksel yapıdaki dinlere millî dinler denilmiştir.

Buna göre aşağıdaki dinlerden hangileri millî dinlerden biri değildir?

- A) Taoizm
C) Hinduizm
E) Konfüçyanizm
- B) Yahudilik
D) Hristiyanlık

9.

Konfüçyüs'ün hayatı yoksulluk içinde geçmiştir. On beş yaşından itibaren kendini ilme vermiş ve yirmi yaşında iken açtığı okulda öğrenci yetiştirmeye başlamıştır. Onun hedefi yeni görüşler ortaya koymak değil, eskilerin hikmetli sözlerini aktarmaktır. Konfüçyüs, eski bilgelerin erdemlerini yeni nesillere aktarmak suretiyle geçmişin seçkin idarecilerinin, Çin'e barış ve huzuru nasıl getirdiğini göstermeyi amaçlamıştır.

Bu metinden Konfüçyüs ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Azimli ve çalışkan bir insandır.
B) Atalarının mirasına sahip çıkmıştır.
C) Geçmişin irfanını geleceğe taşımıştır.
D) Toplumsal birliktelik için çaba sarf etmiştir.
E) Fikirleri ölümünden sonra etkisini göstermiştir

10.

Hint Yarımadası'nda tarih boyunca pek çok din ortaya çıkmıştır. Bunlar, birbirlerine alternatif olarak gelişmiş olsalar da bazı temel hususlarda benzer yaklaşımlar sergilemişlerdir. Örneğin dünyadaki doğum-ölüm yeniden doğuş döngüsünü ifade eden samsara ve karma öğretisi ve bundan kurtuluş anlamına gelen mokşa veya nirvana inancı bölge dinlerinin hepsinde kabul edilen ortak öğretilerdir.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada bahsedilen dinler arasında yer almaz?

- A) Hinduizm
C) Sihizm
E) Taoizm
- B) Budizm
D) Caynizm

2016 LYS

11.

Lao-Tzu'ya göre, insanların bu dünyada acı, yoksulluk, üzüntü içerisinde olmasının sebebi yaptıklarının karşılığıdır. O, insan ömrünün giderek kısalmasını, insanın kötülüklerinden dolayı yıldızlar tarafından saldırıya uğramasına bağlamaktadır.

Aşağıdaki ayetlerden hangisinin mesajı bu metinde anlatılandan farklı bir konuyla ilgilidir?

- A) "Kim bir günah kazanırsa, onu ancak kendi aleyhine kazanmış olur..." (Nîsa suresi, 111. ayet)
B) "Sana ne iyilik gelirse Allah'tandır. Sana ne kötülük gelirse kendindir..." (Nîsa suresi, 79. ayet)
C) "Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir..." (Şûrâ suresi, 30)
D) "İnsanların kendi elleriyle yapıp ettikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu..." (Rûm suresi, 41)
E) "Şüphesiz Allah, insanlara hiçbir şekilde zulmetmez; fakat insanlar kendilerine zulmederler." (Yunus suresi, 44. ayet)

12.

Hinduizm'e göre inananlar; dinî ve sosyal olarak din adamları, yöneticiler/askerler, esnaflar, köleler ve toplum dışı sayılanlar olmak üzere beş gruba ayrılır. Kaynağını Hint kutsal metinlerinden alan bu inançta göre sınıflar doğustandır ve sınıflar arası geçiş mümkün değildir. Ayrıca bu inanç, kişinin mesleğine, yaşayacağı yere ve hatta evleneceği kişiye kadar hayatının her alanında belirleyici bir etkiye sahiptir.

Hinduizm'deki bu inanç aşağıdakilerden hangisiyle isimlendirilir?

- A) Kast
C) Brahma
E) Reenkarnasyon
- B) Karma
D) Nirvana

2019 AYT

13.

Din insanlık tarihi boyunca görülen evrensel bir olgudur. Kutsal kitaplar, bilimsel araştırmalar ve arkeolojik kazılar bu görüşü desteklemektedir. Bir düşünür "Geçmişte olduğu gibi günümüzde de bilimsiz, sanatsız, felsefesiz insan toplulukları vardır fakat hiçbir zaman dinsiz bir toplum var olmamıştır." ifadesi ile buna dikkat çekmiştir. Kur'an-ı Kerim'de de tarihin her döneminde dini var olduğu ifade edilmiştir.

Bu parçada bahsedilen görüş aşağıdaki ayetlerden hangisinde vurgulanmaktadır?

- A) "Kendilerine peygamber gönderilenlere mutlaka soracağız. Peygamberlere de elbette soracağız." (A'raf, 7;6)
B) "Kim İslam'dan başka bir din ararsa (bilsin ki böyle bir din) ondan asla kabul edilmeyecek ve o ahirette hüsrana uğrayanlardan olacaktır." (Al-i İmran, 3;85)
C) "...Bugün size dininizi kemale erdirdim, size olan nimetimi tamamladım, din olarak sizin için İslam'ı seçtim..." (Maide,3)
D) "Biz seni müjdeci ve uyarıcı olarak hak ile gönderdik. Hiçbir ümmet yoktur ki aralarında bir uyarıcı gelip geçmiş olmasın." (Fatır, 35;24)
E) "De ki: 'Allah doğru söylemiştir. Öyle ise hakka yönelen İbrahim'in dinine uyun. O, Allah'a ortak koşanlardan değildi.' " (Al-i İmran, 3;95)

2021 MSÜ

14.

Sidharta Gotama, Hindistan'ın kuzeyinde bir sarayda kralın oğlu olarak dünyaya gelir. En iyi öğretmenlerden ders alır, en iyi askerlerden silah kullanmayı öğrenir. Acı, üzüntü ve sıkıntı nedir bilmeden yetişir. Ancak gençliğinde bazı üzücü olaylara tanık olur ve hayatın anlamı üzerine düşünmeye başlar. İçinde bulunduğu durumun kendisini hakikate iletmediğini görüp saraydan ayrılır ve mevcut dinî geleneği sorgulamaya başlar. Bu çerçevede din adamlarının şekilciliğine karşı çıkar. İnsanlara dinî ve ahlaki konularda vaazlar verir. Bu vaazları ölümünden sonra takipçileri tarafından kutsal kabul edilerek Tipitaka (Üç Sepet) adıyla bir araya getirilir ve kendisinin de heykelleri yapılarak zamanla kutsal bir varlık ve bir din kurucusu olarak kabul edilmeye başlanır.

Bu parçada ortaya çıkış süreci hakkında bilgi verilen din aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hinduizm
C) Budizm
E) Caynizm
- B) Taoizm
D) Sihizm

2018 AYT

15.

Hint Yarımadası'nda yaşayan halkın çoğunluğunun dinî inançlarını ve geleneklerini ifade etmek üzere kullanılan bir kavramdır. Yaşayan en eski dinlerden biridir ve herhangi bir kurucuya dayandırılmamıştır. M.Ö. 2000'li yılların ortalarında Doğu Avrupa steplerinden gelen, göçebe ve savaşçı bir toplum olan Ariler Hindistan'ı istila etmişlerdir. Ari dinî inanç ve gelenekleriyle yerli halkın dünya görüşlerinin bu dönemdeki karışımı sonucu ortaya çıkan yeni bir dinî sistemin adıdır. Etnik (millî) bir dindir. Tarihsel süreci; Klasik Dönem, Orta Çağ Dönemi ve Modern Dönem olmak üzere üç ana bölümde incelenmektedir.

Parçada özellikleri verilen din aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Budizm
C) Zerdüştlük
E) Konfüçyanizm
- B) Hinduizm
D) Taoizm

16.

Taoizm, Tao kavramı üzerine kuruludur. Tao, ezeli ve ebedîdir. O, kendiliğinden vardır. Her şeyin başlangıcıdır. Sadece tek bir gerçek vardır o da Tao'dur. Tao görünmez, tam anlamıyla bilinemezdir. O, ancak düşünce yoluyla kavranabilir.

Buna göre, Taoizm'in tanrı anlayışı;

- I. İslam,
II. Hinduizm,
III. Hristiyanlık

dinlerinden hangileriyle benzerlik göstermektedir?

- A) Yalnız I
C) I ve II
E) II ve III
- B) Yalnız II
D) I ve III

17.

"On beş yaşında iken kendimi öğrenmeye verdim. Otuz yaşında irademe sahip olabildim. Kırk yaşında şüphelerden uzaklaştım. Elli yaşında Gök'ün emrini öğrendim. Altmış yaşında sezis yoluyla her şeyi kavradım. Yetmiş yaşında doğru olan şeylere zarar vermeden kalbimin isteklerini yerine getirebildim."

Konfüçyüs'e atfedilen bu sözden;

- I. Genç insanlar iradelerini kontrol edemezler.
II. Yaş ilerledikçe insan daha erdemli davranır.
III. Öğrenme hayat boyu devam eden bir süreçtir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
C) I ve II
E) I, II ve III
- B) Yalnız II
D) II ve III

18.

Taoizm, Tao kavramı üzerine kuruludur. Tao, ezeli ve ebedîdir. O, kendiliğinden vardır. Her şeyin başlangıcıdır. Sadece tek bir gerçek vardır o da Tao'dur. Tao görünmez, tam anlamıyla bilinemez, ancak düşünce yoluyla kavranabilir.

Bu parçada Taoizm ile ilgili vurgulanan temel husus aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tarihi süreci
C) Temel inancı
E) Ahlaki prensipler
- B) Ritüelleri
D) Dini sembolleri

